

קובץ גליונות

פרשת וישלח

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן רבינו הגדול
הגראמ"מ שך זיע"א

מרן ראש הישיבה
הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל

הגאון הצדיק
רבי ישראל אליהו וינטרויב
זצוק"ל

הגאון האדיר
רבי אברהם גנהובסקי זצוק"ל

הגאון הגדול
רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל

הגאון הצדיק
רבי ראובן קרלינשטיין זצוק"ל

— ❁ —

ויבלחט"א

מרן ראש הישיבה
הגראי"ל שטינמן שליט"א

מרן שר התורה
הגר"ח קניבסקי שליט"א

מרן פוסק הדור
הגר"נ קרליץ שליט"א

מרן רה"י
הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מרן הגאון
רבי יעקב אדלשטיין שליט"א

מרן המשיג
הגר"ד יפה שליט"א

דברי שיח

כאיל תערוג

פרי חיים

נשיח בחוקיך

גאון יעקב

משנת החפץ חיים

פניני דעת

דובב שפתים

נפשו גחלים תלהט

פנינים משולחן רבינו

שלמים מציון

דרכי החיזוק

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א
 ניתן להנציח ולהקדיש ע"ג הקבצים בשבתות השנה הבעל"ט
 ועי"ז להיות שותף בזיכוי הרבים להגדיל תורה ולהאדירה

כ"ד כסלו	וישב	י' אייר	אחרי מות קדושים
ב' טבת	מקץ - חנוכה	י"ז אייר	אמור
ט' טבת	ויגש	כ"ד אייר	בהר בחוקותי
ט"ז טבת	ויחי	ב' סיון	במדבר - שבועות - נשא
כ"ג טבת	שמות	ט"ז סיון	בהעלותך
א' שבט	וארא	כ"ג סיון	שלח
ח' שבט	בא	ל' סיון	קרח
ט"ו שבט	בשלח	ז' תמוז	חוקת
כ"ב שבט	יתרו	י"ד תמוז	בלק
כ"ט שבט	משפטים	כ"א תמוז	פנחס
ו' אדר	תרומה	כ"ח תמוז	מטות מסעי
י"ג אדר	תצוה	ו' אב	דברים
כ' אדר	כי תשא	י"ג אב	ואתחנן
כ"ז אדר	ויקהל פקודי	כ' אב	עקב
ח' ניסן	ויקרא	כ"ז אב	ראה
י"ב ניסן	צו - פסח	ד' אלול	שופטים
כ"ו ניסן	שמיני	י"א אלול	כי תצא
ג' אייר	תזריע מצורע	י"ח אלול	כי תבא
		כ"ח אלול	נעבים וילך

להנצחות ולתרומות ניתן לפנות למס' 053-3145900
 וכן ניתן להעביר דרך מכשירי "קהילות" בבתי הכנסת ברחבי הארץ,
 יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ולרשום קובץ גליונות
 וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 4311
 ניתן לקבל קבלה פטורה ממס לפי סעיף 46

הזמנות במוקדים עד יום שלישי בערב. [*ללא הזמנה מראש]
 המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900 | הפצה בארה"ב: 6463428424
 ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

באי"ל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 183 | שנה ד' | פרשת וישלח | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

גם שהייה קצת זמן עם עשו, זהו "חיבור"

הבעל-הטורים כתב, ויהי לי שור וחמוה, וי לי, שיתחברו עתה השור והחמור הטמא והטהור יחדיו. ולכאורה כוונתו לחיבור יעקב ועשו בפגישתם, ואע"ג דיעקב לא יתחבר עמו, דלאחר שיפגשו כל אחד ילך לדרכו. מכל מקום גם זה לא ניחא ליה, מה שבעל-כרחו יהיה עמו קצת זמן.

השתדלות בטבע, אבל הכל נס

"והי' המנחה הנשאר לפליטה" (וישלח לב, ט) פרש"י התקין עצמו לג' דברים לדורון לתפלה (העירו למה לא כתב כפי הסדר שעשה, בתחילה התפלל ואח"כ שלח הדורון) ולמלחמה. לדורון - ותעבור המנחה על פניו. צריך ביאור למה רש"י מביא הפסוק שנאמר בהגיע המנחה אלי, ולא בשליחת המנחה אל עשיו? וי"ל מסתבר שיעקב לא חשב שכל א' מהג' דברים שעשה יכול להועיל בפני-עצמו, דאם תפילה לא יועיל, איך יצליח במלחמה? אלא דלאחר תפלה ודורון, שייך ללכת למלחמה. ולולא זה, יצטרך נס גדול. ויעקב סבר שכל הג' דברים אלו הם מחובת-ההשתדלות ולא לסמוך על נס גלוי.

כל מה שעשה יעקב, היה רק מצד שיהא מקום לחשוב, שזה קצת בדרך-הטבע, אע"פ שידע שהכל רק נס. כי הוא אמר: קטנתי מכל החסדים, וחשש שמא יגרם החטא, א"כ מה יועיל ההשתדלות במלחמה והדורון. ועל-כרחך, שזה רק שלא יהא נראה כל-כך בולט הנס, וכך המצוה לעשות באופן שיהיה מקום קצת בדרך הטבע. כי הנה כשנפגשו עם עשו כתוב: וישקו ... שלא נשקו בכל לבו, וא"כ הכל היה נס, כי הוא נשאר בשנאתו. והוא היה עם חמשה עבדים נושאי המנחה כנגד ד' מאות איש, ומהו ההכנה למלחמה? וכי אפשר כך להינצל? וממילא מיושב למה רש"י הביא הפסוק של הגעת המנחה ולא שליחת המנחה ודו"ק.

כנגד נתלכלכתי בחטא, לא יועיל אפילו מלאכים וזכויות

יש להתבונן שאף לרש"י בתחילת הפרשה שביאר המלאכים הם מלאכים ממשי. ורש"י להלן לב, ח מביא שהמלאכים היכו את עשו ומחנהו, ורק כשאמרו למלאכים שהוא אחיו של יעקב, הניחוהו. ובכל זאת חשש יעקב מפניו. שמא יהרגהו.

ואף שהמלאכים הם עושי דברו של יעקב, אבל כנגד נתלכלכתי בחטא, לא יועיל שום דבר, אפילו שיש לו מלאכים.

יעקב לא הרגיש, ובאו עליו צרות

"קום עלה בית א-ל" (וישלח לה, א) פרש"י לפי שאחרת בדרך נענשת ובא לך זאת מבתך. ובתנחומא אות ח' מובא באריכות, שה' הביא עליו את עשו ובקש להרגו, לא הרגיש הביא עליו המלאך, כיון שלא הרגיש באת עליו צרת דינה, כיון שלא הרגיש באת עליו צרת רחל. אמר הקב"ה: עד מתי יהא הצדיק הזה לוקה ואינו מרגיש באיזה חטא לוקה. הריני מודיעו. שנאמר: ויאמר אלקים אל יעקב קום עלה ...

זה חידוש גדול שחז"ל גילו לנו שיעקב אבינו לא ידע סיבת צרותיו. ומה נאמר בדורותינו שאין לנו נביאים, ורבים מתייסרים רח"ל ושוואים מה הם צריכים לתקן. ובודאי יש מה לתקן בכל הענינים בביטול-תורה ובעניני לשון-הרע, רכילות, תאוה, וגאווה.

והגר"א (איוב ד, ג) כתב, שאדם יכול לדעת מה שקלקל בגלגול הקודם. א במה שנכשל בגלגול זה הרבה פעמים. ב' באיזה עבירה נפשו חשקה לו מאד וכו'.

ועיין בנפש-החיים (ד, כט) בדברי הגמ' ברכות ה. אם רואה אדם שיסורים באין עליו. יפשפש במעשיו, פפשש ולא מצא יתלה בביטול תורה. וז"ל ולכאורה יפלא כיון שיש בידו עון ביטול תורה ח"ו הלא אין לך מצא יותר מזה ואיך אמר ולא מצא?

אמנם כבר נזכר רש"י ז"ל מזה במה שפירש שם שלא מצא עון שיהיו ראיון היסורים הללו לבא עליו, והוא כי מדתו יתברך שפועל אדם ישלם מדה כנגד מדה, שאותו האבר שקלקל ופגם בחטאו על אותו האבר עצמו מביא עליו יסורין.

ותכלית כוונתו יתברך בזה כדי שמתוך היסורין יבין האדם וידע על איזה חטא באו, וישיב אל לבו להיות מודה ועוזב ושב ורפא לו, ז"ש שאם רואה אדם שיסורין באים עליו יפשפש במעשיו ויבין דרכו מתוך היסורין, ואם פפשש ולא מצא בידו עון אשר חטא באותו אבר, ובאותו אופן שיהיו ראיון היסורים הללו דוקא לבא עליו מדה כנגד מדה, יתלה בביטול תורה כי בעון ביטול תורה לא שייך מדה כנגד מדה, כי ביטולה ח"ו הוא נוגע לכל גופו איזה מקום ואיזה אבר שיהיה כנ"ל.

מעלת חביב קודם

שם, פרש"י אחרון אחרון חביב. צ"ב הרי לכאורה כל אלו שיהיו יותר קרובים לעשו נכנסים בסכנה יותר גדולה, ולמה הכניס את השפחות ובניהם לסכנה יותר גדולה מהאמהות ובניהם?

וי"ל דבהוריות י"ג א' תנן כהן קודם ללוי לוי לישראל וכו' לענין לפדות משב"י ועוד, ואע"פ שאין חשיבות לנפש הכהן יותר מהלוי מ"מ כשיש שנים שקולים זה שיש לו יותר מעלה הוא קודם לחבירו.

ויתכן שגם מעלת חביב עושה דין קדימה, והרי בהכרח צריך להיות ראשונים ואחרונים ומה יכול לעשות וחביב זה סיבה להקדים.

ועוד י"ל שהרי יעקב הובטח שישוב לבית אביו, אלא דפחד שמא נתלכלך בחטא וחשש שיהרגו את הנשים והילדים משום חטאו, וא"כ אלו שיותר חביבים על יעקב נמצאים בסכנה יותר גדולה דמיתתם תהא עונש יותר גדול עבורו, וחשש מעונש יותר חמור ולכן הרחיקם יותר, ומצד חטאי הנשים עצמם לא ידע למי יש יותר חטא ומי נמצא בסכנה יותר גדולה.

ועוד אפשר להוסיף שעשו חיפש בעיקר לפגוע ביעקב ובאלו שיותר חביבים עליו, ויתכן שעשו ידע שרחל יותר חביבה עליו שעבד עבודה ומשו"ה הוא הרחיק את אלו כיון שהיו בסכנה יותר גדולה.

הוסיף בטעות וא"ו

היה מעשה בישיבת ארחות תורה שהש"ץ במקום לומר המעריב ערבים, אמר והמעריב ערבים עם וא"ו, ונסתפקו אם צריך לחזור [לעצמו]. ושאלו את מרן רבנו שליט"א.

והשיב מיד: הרי זה רש"י מפורש בפר' (וישלח לו, כד) 'ואיה וענה - וי"ו יתירה, והוא כמו איה וענה, והרבה יש במקרא (דניאל ח יג) תת וקדש וצבא מרמס, (תהלים עו ז) נרדם ורכב וסוס'. מבואר שאין חסרון בתוספת וא"ו.

מוקדש להצלחת החתן ר' ישראל בן אסתר, והכלה חנה בריינא בת רחל פערל לרגל נשואיהם

"שלוחה בזה ברכתי מול טוב כל הברכות וההצלחות, להזוג העומדים להינשא בימים אלו, ויה"ר שיהי' בניהם אהבה ואחוה שלו' וריעות, ואז שכינה בבית, ויזכו לדורות צדיקים וחסידים עד ביאת גואל האמיתי אמן סלה" (נוסח רבנו שליט"א בכמה מכתבי ברכה לנשואין)

"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר" (וישלח לב, כה)

להרבות בישיבות בישראל בעקבתא דמשיחא

דברי רבנו ביסוד ישיבה בקרית ספר - שערי ציון

אור לח' ניסן תשס"ג

מורי ורבותי, כל אחד יודע שהזמן הזה הוא עת צרה ליעקב, שיש גזירות נוראות על ישיבות, על כל הבתי חיוזק של החרדים. על כוללים וישיבות.

זה זמן שאפשר לומר עליו כמו שכתוב בפרשת שמות אצל משה רבינו כשחזר למצרים אמרו לו מה אתה בא למצרים האם עכשיו הזמן לבא למצרים, ככה טענו אליו אבל למעשה ע"ז יצא הגאולה.

וכך אפשר לחשוב ג"כ היות ויש כאלה צרות כאלה גזירות, למנוע מליידיס ישיבות למנוע מליידיס חדרים תלמודי תורה, ישיבות כוללים, עת צרה!

אבל התשובה היא, דוקא, לא להימנע מלהרבות תורה, דוקא עכשיו בזמן כזה, למרות כל הקשיים, צריך להוסיף עוד פעלים לתורה עוד חדר, עוד ישיבה, עוד ישיבה גדולה, עוד כולל.

ובזכות זה הקב"ה יעזור, ובאמת כאן רואים שמייסדים מקום תורה, מייסדים ישיבה, למרות שיש את כל הקשיים, ובזכות זה מה שלא מתפעלים מהכל ומצפים להקב"ה, מקוים ובוטחים בו. הקב"ה יעזור שבזכות הזה באמת יזכו להרבות תורה, ויזכו להגאל במהרה גאולת עולמים.

אנחנו יודעים מה שחז"ל אומרים (סנהדרין צח, ב) מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח, יעסוק בתורה ובגמילות חסדים, וכמדומה שהחפץ חיים מדגיש (מכתבי הח"ח) שאם חז"ל אומרים את זה, זאת אומרת שאין עצה אחרת. וגם אם אחד ידמה לעצמו שיעשה דבר זה או דבר אחר, זה לא יעזור לו! אלא רק עצה אחת יש, תורה וגמילות חסדים!

ובזמנים אלו, רואים בחוש, האין שלא שייך עצה אחרת, ולא שייך להשלות את עצמנו שיש דברים אחרים שיעזרו.

היו אנשים שחשבו שאם יש להם כסף זה יתרון, ואם יש לו כסף הוא יכול להינצל, אך זה לא מתחיל בכלל! ובדיוק להיפך, מה שיש לו זה גורם לקנאה ולשנאה, ורק עצה אחת יש "תורה וגמילות חסדים".

ודרכן של בני אדם כשהם במצב כספי קשה, הם חושבים שהדבר הראשון, היות והמצב דחוק, הם נותנים פחות צדקה, אבל האמת היא

בדיוק להיפך, אם רוצים לזכות, זה רק ע"י תורה וגמילות חסדים. מה שעושים יותר צדקה, עושים יותר חסד, וכן מה שעוסקים ומנסים יותר להציל נפשות, ועוזרים להכניס ולקרב ילדי ישראל, רק בזה אפשר לזכות.

וכמו שאתם יודעים בעצמכם, האין שילדים שבאו מבתיים שלא היו יודעים "שום דבר", וכיום הם לומדים כבר ב"ה, משניות או חומש, ויש לקוות שילדים אלו יצאו ילדי ישראל יקרים.

וכל זה אפשר להציל אפי' רק עם קצת צדקה, להציל "נשמות יהודיות", וזה דבר גדול מאד שאין לתאר ואין לשער. וזו הזכות הכי גדולה בזמן של חבלי משיח.

ויש לנו לדעת כי חבלי משיח, מתי שזה מתחיל, איננו יודעים, ומתי שזה נגמר ג"כ לא יודעים, אבל לפי האין שרואים את המצב, זה נראה שכבר קרוב ממש לגאולה.

הגאון אומר (יהל אור משפטים קט, ב) למה נמשלה הגאולה לאילת השחר, אילת השחר זה הזמן שסמוך לבוקר, סוף הלילה, ומה שמתקרב יותר לבוקר נהיה יותר חשוך ויותר חשוך, וכך הוא ג"כ בחבלי לידה ככל שמתקרב יותר ללידה, נעשים היסורים יותר חזקים. ומה שיותר רצופים ויותר חזקים, יודעים שכבר עוד מעט תהי' הלידה.

צריך לדעת שאנחנו עומדים כבר מסתמא מאד מאד קרוב לגאולה, ומה שיחטפו יותר, מה שיותר! אז חוץ ממה שזה יעזור לנו להינצל מחבלי משיח זה יעזור ג"כ יותר שנזכה לגאולה.

ומי שישתדל יותר, הוא יזכה עם יותר שמחה לגאולה. ומה שישתדל פחות יזכה ג"כ פחות, והוא יהי' לעתיד לבוא מבוויש!

ממילא כל אחד יראה להתחזק, לעזור לתורה, לעזור ליראת שמים, לעזור לחסד. ומה שיעזרו יותר לתורה וחסד, הקב"ה יעזור שינצלו יותר מחבלי משיח, ויזכו לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

(לקט דברי חיוזק)

זמן שיחבר העולם

בגמ' בע"ז ט, א איתא דרך שש אלפי שנים קיים העולם, אמנם בפיוט של שבת קודם שבועות (והובא המדרש הזה באו"ז בהקדמה אות א' ב' סימן כ"א) כי עתיד עולם להיחרב פעמיים אחת בדור המבול, ואחת בששת אלפים וצ"ג שנים? וי"ל דאין זה סתירה לגמ' אלא דבגמ' הזכירו רק את האלפים ולא מנו את מספר השנים הפחותים מאלף.

מכתבים הערות והוספות

הוספה | במדור הליכות והלכות בקטע של "הפסק בטלית" נפל טעות. ובשורה שנכתב "לכמה רגעים בטלית אחרת" הכוונה שלוקח טלית שלו ועל זה מברך, ולא על טלית של אחר שאז דינו כשאל וכו' שראה במשנה ברורה סימן י"ד סק"א כל פרטי הדינים לגבי הליכה והברכה, וכן נוהג רבנו שלוקח טלית שלו.

בגליון 181, לגבי נטילת כשנוגע במקומות המכוסים כשהם נקיים | והערוני מקו' הל' תפילין (להרה"ג ר"כ שליט"א) שבשפת אמת-זבחים י"ט ב' הקשה איך מניח ידו ע"ג רגלו בשעת קידוש הרי זה עצמו מחייב שוב נטילה, וחידוש דביהמ"ק הוי מקום מגולה, כיון שהדרך ללכת שם יחפים. מבואר לכאורה דאפי' שכף רגלו נקיה זה עדיין מחייב בנטילה. ובעיקר קושיותיו שמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א ליישב בפשיטות, דגם אחר הקידוש הלא ידיו רטובות, וזה עצמו נחשב נטילה לנקיות, וכמו שמוכר סברא זו בחזו"א או"ח סי' כ"ד ס"ק כ"ו עיי"ה, עכ"ד.

ניפוח לשמה

נשאל רבנו על ציציות "ניפוח לשמה" האם יש ענין בזה?

ואמר רבנו לעכב זה בוודאי לא מעכב אבל הידור מסתמא יש בזה [עי' ריש סי' י"א שם כתב הרמ"א שיש מחמירין והמנהג להקל]. [א"ה לפני כמה שנים הזכרתי כבר ענין זה לפני רבנו, ואז השיב "ומה שלבשו עד עכשיו כל הדורות ממתן תורה היה פסול?" ואח"כ אמר שיתכן שזה נקרא הידור מצוה]. (רשימות הרב אהרן נ. שליט"א)

וכשהתחילו לשווק את זה, שלח את תלמידיו שיקנה לו אחד כזה, ואמר לו שכעת יש בידו מעות רק לא, ואי"ה ירחיב ה' ויזכה גם לשאר טליתות.

אופן תלית הציציות

דעת רבנו שבטלית גדול תלית הציציות מאחור היא לאורך הטלית, אבל מלפנים היא לרוחב, דלפי אופן הלבשה בהכי מיקרי נוטף. (רשימות הרב אהרן נ. שליט"א)

הידוק לבגד

אמר רבנו בשם החזו"א שקשר הראשון בציציותיו יהיה מהודק לבגד.

והטעם אמר רבנו כדי שלא יקרע.

והוסיף, שהיה מהדק עד כדי שהוקשה להעביר את הכנף לצד הבגד כדי שיהיה נוטף. [נבס' אעלה בתמר הביא בהערות מרן הגר"ח שליט"א שמועה נוספת ממרן החזו"א איש בענין זה]

וברשימה כת"י כתב רבנו על ס' בית מרדכי, סעיף י"ד הביא מלקט יושר מתה"ד דצריך לקשור קשר עליון של הציצית בחוזק אל החור עד שיכפל רחב הבגד לגמרי [אכן שמעתי מר' מאיר גרינמן נ"י שכך הי' עושה החזו"א].

הוצאה בשבת

רבנו חושש משאילות הכרוכות בהוצאה בשבת. ולכן בימות השבוע לובש ט"ק לפי שיעור החזו"א, ואינו מברך ע"ז אלא פטרה בברכה על הטלית גדול, ובשבת משום חשש הוצאה מחמיר ללבוש טלית קטן לפי שיעור הגר"ח מוולוז'ין (בכתר ראש סי' ד') שצריך להגיע עד הברכים מלפניו ומלאחריו, ואע"פ שגורם קשיים כגון להזהר שחוט הציצית לא יגררו על הארץ, ואינו רוצה לקפל ולתחוב בחגורתו, כי חושש למה שאמר לו הגר"מ משה סולוביצקי בשם הגר"ח מברסק, דאבנט מיגז גיז כדאיתא בזבחים י"ח ב', וא"כ כשחגור באבנט על הט"ק נמצא שכאילו האבנט חתך את זה, להחלק התחתון שעם הציציות אינו מחובר עם עיקר הבגד. [ועי' דרך חכמה הל' כלי המקדש פ"ח ה"ה, דהחזו"א איש לא הסכים לחומרא זז].

יצאה בט"ג בלבד

כשרבנו היה הולך לתפילת שחרית לבית כנסת, היה הולך רק עם טלית גדול, וכשמגיע לביתו מיד מחליף ולובש טלית קטן ומתעטף ומברך עליו להתעטף [ופ"א אמר לנכדו שהוא נוהג כך בשביל להרויח ברכה למאה ברכות].

(מפי נכדו הרה"ג ר' אשר שטינמן שליט"א, ויתכן שהנה מנהג בריסק לא ללכת עם טלית ברשה"ר ורבנו לא מחמיר עד כדי כך מחמת ביטול מצות ציצית אלא מיהת לובש בגד א')

קשירת הטלית בשבת

רבנו מקפיד לקשור בשבת את שתי הכנפות הקדמיות של הטלית גדול זו בזו לפני שיוצא מביהכ"נ, וכן כשהולך בדרך מביתו לביהכ"נ [א"ה נ' דחוש דבלא"ה יש לחוש להוצאה בשבת, דהיינו שיתכן שהבגד יפול ממנו ברה"ר ואתי לאתויי ד' אמות עי' סי' ש"א סעי' כ"ט ל"א]. [ובי"ט [שמע"צ תשנ"ה] ראיתי שאינו קושר כן. (רשימות הרב אהרן נ. שליט"א).

טלית חדשה לשבת

(יום א' כ"ג אד"ב תשס"ח) רבנו נסתפק דהנה יש לו טלית חדשה, האם עדיף לשומרו לשבת, או דלמא מצות זה קלי ואנוהו של כל יום עדיף? לבסוף רבנו החליט ללבוש הטלית החדשה ביום א' הנ"ל, ובירך שהחיינו. וכע"ז הסתפק לגבי הטלית מראשית הגז שהיתה לו. [א"ה וראה בעי"ז בהליכות שלמה תפלה עמוד ל"ז בשם הגר"י סרנא זצ"ל עיי"ש] (צדיק כתמר יפרח)

החזקת הציצית ביד

שח רבנו בשם הגאון רבי יצחק רוטנברג שליט"א, שאמר לו החזו"א איש

דבר חידוש, שאין לאחוז בידיו את הציצית ברה"ר בשבת, ע"פ דברי הגמ' ב"מ ה', א מסכת בבא מציעא (דף ז עמוד א) 'האי סודרא, כיון דתפיס ביה שלש על שלש - קרינן ביה ונתן לרעהו, דכמאן דפסיק דמי וקני'. וממילא זה נחשב כמו שמטלטל את החוט שיוצא מהיד [א"ה, ועי' בדינים והנהגות פט"ו או י"ד דהביא ענין דומה לזה לא' שהחזיק את קצה האבנט בידיו, ואמר לו החזו"א להרפות משום הוצאה, ושמענו בשם הגר"מ גרינמן שליט"א שהחזו"א הראה מקור מרש"י יומא עז, ב]

זמן עטיפת ציצית

הרבה שנים [לפחות מתשס"ז עד תשס"א] היה נוהג רבנו להניח טו"ת בביתו כ-40 ד' קודם הנה"ח, והולך או נוסע לביהכ"נ מעוטר בטו"ת. [הקדש דרבנן קודם ברוך שאמר אומרים בביהכ"נ 29 ד' קודם הנה"ח] אך לציבור לא העיר על מה שנוהגים להניח טו"ת כ-52 ד' לפני הנה"ח, רק לעצמו החמיר בזה.

בשנים האחרונות הביאו לפני מרן שליט"א פסק מרבנו הגר"ש זצ"ל כי זמן ברכת עטיפת הציצית משיכיר את חברו אינו זמן קבוע מאז ולתמיד, אלא אם הראיה משתנית במשך השנים משתנה הדין, והביא על כך ראיה מסוגיא דמעשר בהמה (בכורות נד, ב) ולכן כיום שהתרגלו לאור החשמל והעינים לא חדות להבין בבוקר כבר מארבעים דקות לפני הנה"ח, ראוי ליזהר שלא לברך על הציצית יותר מחצי שעה לפני הנה"ח.

ואחרי ששמע מרן שליט"א ד"ז, שיגר לשאול את פי מרן הגר"ש זצ"ל אם נכון הדבר או שזו שמועה בעלמא?

ומרן הגר"ש השיב שאכן כך סובר, ולכן מחמיר רבנו שליט"א לעצמו בלבד להימנע מעיסוף טלית לפני חצי שעה, ואינו מורה כך לאחרים.

ורבי איסר ש. שליט"א אמר לרבנו שכמה אברכים יצאו במיוחד לבדוק את זמן משיכה, והלכו למקום חשוך מאד ובערך 45 דק' לפני הנה"ח כבר הכירו אחד את השני.

השיב רבנו שגם אני בדקתי והתוצאה שלי היתה כך, אבל היות ואמר מרן הגר"ש זצ"ל לחוש לדבר, אם כן יש כאן שאלה של ברכה לבטלה [אם מברך לפני הזמן] שבמאמץ פורתא אפשר להיזהר ממנה, ואני אישית ממתין עד כחצי שעה קודם הנה"ח. ואף בנסיעות רבנו לחו"ל שהיה נפקא מינה גדולה בזה, מ"מ לא ויתר על חומרא זז.

ובשבתות ויו"ט שמתחילים את התפילה מוקדם יותר, נוהג רבנו להתעטף טלית ולברך בין ישתבח ליוצר. [ואמרו לרבנו, שמרן הגר"ש נהג בשבועות ובה"ר שהתפלל ותיקין, לומר ברוך שאמר כמנהג ספרד רק באמצע פסוקי דזמרא, ואז בירך לפני ברוך שאמר, אבל רבנו אמר לו שמכין שאצלי זה דבר קבוע כל שבוע לא רוצה לשנות סדר תפילתו בגלל זה אלא עושה כמ"ש לעיל].

להטיל ציצית בלילה

אמר רבנו בשם החזו"א איש שאין חסרון להטיל ציצית בבגד של ד' כנפות בלילה. [א"ה המנ"ח מצוה תכ"ג מסתפק בזה, וראה בפרמ"ג סי' י"ח משב"ז סק"א שלכאורה קצת נראה שלכתחילה לא יעשה כן וראה דעת תורה סימן י"ח, וראה הליכות שלמה עמוד ל"ח דעת הגר"ש ז"ל שמותר לכתחילה].

הודעה משמחת

יצא לאור בס"ד

קונטרס כאיל תערוג

על עניני חנוכה וברית מילה

ניתן להשיג בשבוע הקרוב

בבני ברק: בכוללים, פוניבז', חזון איש, רשב"י, בית הלל, הר"ן (קרית הרצוג), עטרת שלמה (צעירים) יששכר באהליך (רמת אהרן). בישיבות גאון יעקב וארחות תורה. בבתי כנסת נאות יוסף, ותפארת ציון. בחנות 'גל' פז' בבני ברק.

בירושלים: בישיבת מיה, בית מדרש פוניבז' (אבן האזל 17). **במודיעין**

עילית: כולל עטרת שלמה, וכולל יששכר באהליך. **בארזה:** בחנויות הספרים "זונדל ברמן" 871-5316 (718)

עולם הישיבות

ישיבת ארחות תורה

הנה לכתוב על ישיבת ארחות תורה שרבונו יסדה הקימה וטיפחה נצרך חיבור גדול, ויש תחת ידינו הרבה מאוד עובדות והדרכות מרבנו שליט"א אמנם מפני קוצר הגיליון לא נוכל להביא הכול, ונביא כאן מס' ענינים קצרים ועוד חזון למועד בל"נ להאריך יותר.

הקמת הישיבה

אמר לבני ביתו שהמיוחד בישיבה שיפתח, א', שהדגש בה שינצלו את הזמן ללמוד עוד ועוד ולא יסתפקו במעט דפי גמרא. ב', לשים דגש גדול בהנהגות בין אדם לחבירו ומידות טובות. (מדברי בנו הגר"ש שליט"א)

הוא אמר שהקפיד לקחת ראשי ישיבות שיהיו גדולים בתורה, בהיקף, בידיעה, בהבנה, ביראת שמים, ומידות טובות כדי שיהיו דמויות לגדלות כמוהם.

רבנו אמר שרוצה שראשי הישיבה לא יהיו קשורים להתעסק בכספי הישיבה, ולכן צריך מנהל שרק הוא יהיה אחראי על הגשמיים.

בכל תחילת זמן נידון מחדש סדרי הלימוד, ואף שהבסיס ע"פ המחזור של ישיבת פוניבז', כל פעם דן מחדש מה ללמוד בכל סדר, ואף שינה בחלק מהמסכתות.

מנהל הישיבה"ק הרב וירזבינסקי מתייעץ עמו באופן תדיר על כל פרט, ורה"י דן איתו לפרטי פרטים בהרבה ענינים הגשמיים.

בשנים הראשונות מידי חודש בחדשו ה' שואלו באופן קבוע האם יש לו לשלם את החודש געלט?

עוזר בתפילה

פעם הגיע בטענה הר"י לוינשטיין זצ"ל מפני מה רבנו שליט"א לא עוזר יותר עבור הישיבה. וענה לו רבנו: איך אתה יכול לומר שאני לא עוזר, הרי אני מתפלל על זה.

לפני הרבה שנים בבוא ר' יעקב שליט"א לאחת המדינות בארה"ב כדי לאסוף תרומות לישיבה הק', התפלא א' מגדולי אמריקה, הרי אין מנהל ישיבה או מוסד הכי קטן שיבוא לארה"ב לאסוף כסף בלי חתימה מרבנו, ואיך בא יהודי ואומר שאוסף "לישיבה של רבנו" ואין בידו מכתב מרבנו?

וכשסיפרו את הקושיא לרבנו, הגיב רבנו מיד, "ער פארשטייט נישט אליין?" האם הוא לא מבין לכו. וכוונתו שהקושיא היא התשובה הברורה ביותר, שרבנו למוסד האישי שלו, אינו יכול לכתוב מכתב...

ופ"א כתב רבנו מכתב אישי לא' מצוות הישיבה בזה"ל... ודאי אם ה' אומרים שיהי' לנו כזה סיעתא דשמיא היה קשה לנו לחשוב שזה יקרה, אבל כך הוא כיון שכוונתנו טובה, ורצון השי"ת שיתרבו לומדי תורה ושיתגדל ע"ז כבוד שמים, בודאי יראה לנו ישועות ונזכה להוסיף עוד תלמידים...

מדברי רבנו בפתיחת הישיבה אור לב' אלול תשנ"ח

בבחינה מסוימת פתיחת ישיבה מצד אחד זה מאד גילה, גילה מאד לזכות למקום תורה לישיבה דבר גדול מאד אבל סוף כל סוף עכשיו צריך להיות ברעדה עם השמחה הזאת צריך להיות רעדה

וזה דבר שמאד חסר וצריך לדאוג על הדור, תורה מה תהא עליה אם נסתפק במעט תורה אמנם יכול להיות ירא שמים חסיד גמור וזה גם טוב, אבל מה יהיה עם ההמשך של התורה ובשביל זה בונים ישיבה שיגדלו מקבלי תורה ומוסרי תורה, ובשעה כזו צריך להיות וגילו ברעדה, דכמו שחז"ל אומרים (עי' זבחים קטז) א' דבשעת קבלת התורה מסיני לא היה מספיק סתם יראה רק רעדה, ושל מי של משה רבנו שהוא מקבל התורה צריך להיות ברעדה יותר מאשר כולם, דכלל ישראל מספיק להם קולות וברקים מה שהיה בשעת מתן תורה, אבל למשה רבינו זה לא מספיק אלא צריך להיות מוכן לזה עם רעדה...

וזה מה שצריך עכשיו לדעת כי בניית ישיבה אי"ז בשביל ללמוד סתם כמו האלף שנכנסין למקרא דאמנם גם זה צריך, אבל צריך לדאוג שיצאו ב"ה אלו שיהיו גדולים בישראל מקבלי תורה ומוסרי תורה, ועל זה כל הון שבעולם לא מספיק ליתן כדי שיצאו אלו ונקוה להשי"ת שיצאו באמת מכל הישיבות תלמידי חכמים אמיתיים, שעל ידי זה לא תפסק התורה בכלל ישראל ותמשיך עד שהקב"ה ירחם ובא לציון גואל, ואז נקוה שהקב"ה ילמדנו תורה ע"י משיח בן דוד ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, אך עד אז צריך עדיין הרבה הרבה עבודה והרבה להשקיע כי לדאבוננו הדורות יורדים מדור לדור, ואם לא נחזק בישיבות כאלו שירוממו את כלל ישראל למצב גדול מאד ביראת שמים

ובתורה אז חס ושלוש הדור יכול להגיע ח"ו מאד מה שאי אפשר להוציא בפה, וזה מה שצריך עכשיו לדעת כי בניית ישיבה אין זה בשביל ללמוד סתם כמו האלף נכנסים למקרא, האמנם גם זה צריך, אבל צריך לדאוג שיצאו ג"כ אלו שיהיו גדולים בישראל, מקבלי התורה ומוסרי התורה.

בתחילת אלול

בכל תחילת שנה היה מגיע בר"ח אלול ומדבר על הדרך הראויה לקבל את הצעירים שבאים לישיבה ולא יודעים היכן כל דבר נמצא וכדו' לסייע בידם.

ואמר שהוא מגיע במיוחד גם כשאין לו כח בכלל, כיון שבאו חדשים לישיבה וצריכים לדבר ע"כ.

משא מרן שליט"א בסיום מחזור המסכתות הראשון ט"ו באב תשס"ג

ב"ה עברו כבר חמש שנים מאז שהישיבה נוסדה ומסתמא כל אחד ואחד עלה ובפרט בתורה שהספיקו ללמוד בערך עשר מסכתות ורובם ככולם גמרו את כל המסכתא.

ובאמת אתם זכיתם בחמש שנים שלומדתם תורה והספקתם הרבה בתורה וכמעט כל אחד ואחד מסתמא גמרו את המסכתא ויש לכם בערך עשר מסכתות וזה חלק גדול מהש"ס.

ובודאי שזה לא הכל אבל יש לכם כבר איזה דריסת הרגל איזה שייכות להיות עבד ה' ולהיות מחיל ה' וכל אחד ימשיך בזה, ובודאי שאם תמשיכו אז כל אחד יכול להיות גדול מאד בתורה ויראת שמים, והוא יכול לזכות להיות כמו שהרבמ"ם אומר עליו קדש קדשים.

אתם יודעים מה זה קדש קדשים וזה ע"ז שהוא מבדיל את עצמו משאר דברים מה שאנשים עושים כי הוא רוצה להיות עבד ה' מחיל ה', ובע"ה זכיתם להגיע עד לכאן תמשיכו ותזכו הלאה לעלות ולעלות עד שיקויים בכם מה שהרבמ"ם אומר (סוף הל' שמיטה ויובל) ואז תהיו כולכם מאושרים וגם יהיה זכות לכלל ישראל שיהיה לכלל ישראל כאלה שממשיכים כי לדאבוננו חלק גדול מכלל ישראל סטו מן הדרך הנכון, ואפילו שהיום ב"ה רואים כאלה שהם מתקרבים בחזרה אבל זה עדיין רחוק מלהיות בדרגה הנכונה.

וה' יעזור שכולכם תעלו ותעלו ותמשיכו ותרגישו את זה שאתם חיל ה' וברות זה תחיו כל הזמן אנחנו חיילים של הקב"ה, והקב"ה יעזור שתזכו באמת להיות גדולים מאד בתורה ויראת שמים ותזכו לכל טוב ברוחניות ובגשמיות בזה ובבא.

במלאות העשור

בס"ד. שמעתי שרוצים להוציא קובץ חידו"ת ומוסר לרגל עשר שנים קיומה של ישיבתנו ישיבת ארחות תורה ובס"ד זכו הרבה לעלות מאד בתו"ש ונקוה שנזכה עוד רבות בשנים להרבות אורה של תורה ויתרבה כבוד שמים ויגדלו גדולי ת"ח עד נזכה למצב של מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

ברכה מיוחדת למנהל הישיבה הר"ר יעקב וירזבינסקי נ"י שיזכה עוד הרבה שנים לנהל גם הוא ומשפחתו יזכו לכל טוב סלה

ז' מנחם אב תשס"ח לפ"ק כברכת התורה בני ברק יצ"ל
א. ל. שטיינמן

בכנס בוגרים ר"ח ניסן תשע"ה

מורי ורבותי, ברוך השם הישיבה שלנו זכתה במשך שנות קיומה, להעמיד תלמידי חכמים מופלגים, יראי שמים, ברוך השם. הקב"ה יעזור לנו עוד, כה יוסיף להרבות תורה ויראת שמים, ונאמר כמה מלים. וכאן האריך בדברי המדרש עם אגריפס.

לומדים כל הזמן

התבטא פעם רבינו, "בארחות תורה יושבים ולומדים כל הזמן, ואין מן הצורך להודיע קודם על בואו למסור שיעור.

כי במקלי

בסיומה של בניית בנין הפנימיה בא מרן בביה"ז לראות מקרוב את גמר הבניה לפני בואם של הבחורים לישיבה, רבינו עלה ברגל קומה אחר קומה עד קומה שביעית, ובחן את כל המקומות, וביקש מנהל הישיבה"ק שיקבע מזוזות בפתח, תפס מרן את ידו ואמר לו לא! אני יבוא שוב כשהבחורים יהיו, כשירד ועיניו דומעות אמר "אני מרגיש כי במקלי עברתי את הירדן הזה".

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

גיליון זה יוצא לע"נ
ר' משה יהודה בהר"ח צ"ר יוסף יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ב כסלו תשנ"ו
וזו מרת אסתר בת הר"ח ר' דוד נתן ע"ה
נלב"ע ט"ו כסלו תשס"א
חנה פערל ע"ה בת ר' בנימין בניש"נ
נלב"ע ז' כסלו תשמ"ח
תנצב"ה

דבר העורך

בימים אלו ירד לדפוס ספר חדש בשם 'בית אמי' אפשר לקרוא לו יותר בשם 'יצירה ולא ספר סתם, מדובר ביצירה ענקית המקיפה את שושלת בית רבינו שליט"א ולמעלה בקודש, ע"פ בקשתו של רבינו שליט"א לאחר הסתלקותה של הרבנית ע"ה ביקש מביתו הרבנית צביון להוציא לאור ספר שיקיף את חייה ומעשיה, בתו של רבינו עמלה במשך חמש שנים שלמות להקיף את כל שושלת אמה הצדקנית הרבנית ע"ה וב"ה לאחר השקעה מרובה הספר יראה אור לקראת ימי החנוכה. קבלתי לידי עותק מהספר, ונביא כאן קטע אחד מתוך הספר כפי שנכתב ע"י בת רבינו תלית"א:

תפקידה של כל אשה

הדברים האמורים עלולים להביא לידי טעות. היום קל להביט למפרע ולומר: "אין כל קושי להקריב הכל למען הזכות להיות רעייתו של גדול הדור". ניתן לחשוב שאמא ידעה כי היא עתידה להיות אשתו של גדול הדור, ומשום כך התאמצה לסייע לאבא לעסוק בתורה.

אולם כמה היו שונים הדברים לפי שישים שנה! אמא לא חשבה שאבא יהיה גדול הדור, ולא לשם כך הקדישה את כל כולה. אחד מקרובי המשפחה זוכר כיצד אמא ספרה לו בהתפעלות שבחתונה מסוימת כווד אבא בברכה...

כאשר מסרה אמא את נפשה למען תורתו של אבא, לא היה זה על מנת שיהיה גדול הדור, לא כדי שהציבור ינהר בהמוניו ליהנות מעצתו ולקבל את ברכתו, ולא כדי להיות רבנית מפורסמת... אמא הקריבה את עצמה בעבורו אך ורק כדי למלא את רצונו של בעלה, שהוא ללמוד וללמוד ורק ללמוד, ולא התערבה בכוונתה כל מטרה אחרת. היא הבינה שתפקידה עלי אדמות הוא לאפשר לבעלה לעלות ולהתעלות, והיא מילאה תפקיד זה בשלמות, מבלי ששיערה לאיזה גובה עצום יטפס במעלה הסולם.

כאשר שוחחה אמא עם נשים והעמידה אותן על תפקידן לסייע לבעל בלימודו, היא לא חקרה ודרשה אצלן מיהו הבעל ומהי רמת התמדתו. כי כאמור, תפקידה של האשה להיות עזר לבעלה באשר הוא - גדול הדור, אברך, או אדם העמל לפרנסתו וקובע עתים לתורה.

ויש להדגיש: אמא הסבירה תמיד כי אין תפקיד האשה לדחוף את בעלה ללמוד, תפקידה הוא לעשות הכל כדי שיהיו לו התנאים הדרושים ללמוד ולהתעלות, ורק כך יצליח ויעשה חיל בלימודו.

בברכת שבת שלום

יצחק אברהם (ב"ב)

פשט על הפרשה

"וילך ראובן וישכב וגו'" (לה, כב)

בספר מושב זקנים מבעה"ת כתב, לפי הפשט לא חטא ראובן אפילו בבלבול מצע והכי מידרש פשטיה דקרא ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא ומתה רחל וילך ראובן לדרכו ולמה לפי שראובן ראה את בלהה ואת עלבון אמו ולא רצה לראות ולפיקך הלך מאביו וזהו שנאמר וישכב היינו יעקב את בלהה וישמע יעקב שראובן תבע עלבון אמו וזהו שכתב וישמע ישראל לכן שלח אחר ראובן וכשבא אצלו אז היו בני יעקב י"ב אבל קודם שבא אצלו לא היו אלא י"א ואתא ראובן נשקיה אכרעיה (כצ"ל) לפי שדיבר טוב עליו, משם הר"י. עכ"ל. והנה בשבת נ"ה ב' פליגי תנאי אם ראובן חטא או לא חטא, ולכאורה ראייה ברורה ממה דאתי ראובן ונשקיה לכרעיה אם חטא או לא חטא. וי"ל דמזה אין שום ראייה אם חטא או לא חטא דבין כך ובין כך יש עונש מה שהתורה כתבה כן לדורות וכמו שמצינו בדוד שביקש אל יכתב סורחני (סנהדרין ק"ז א') ובשעה שדרש הר"י שאפשר לפרש הפסוק שלא חטא א"כ לא נכתב סורחוני ולכן נשקיה אכרעיה ואין מזה שום ראייה אם חטא או לא. במעשה דראובן מצינו דראובן נענש ויעקב לקח ממנו את הבכורה והכהונה והמלכות כמ"ש ב'פ' ויחי וכו' בהדיא בדה"א ה' א' ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף וגו', אבל בלהה לא מצינו שנענשה כלל וגם לא מצינו שגירשה יעקב אבינו אדרבה מצינו בפס"ר פ"ג שהלכה להודיע ליוסף שיעקב חולה וזה ראי' ברורה למ"ש חז"ל שראובן לא חטא רק בלבד יצועי אביו אבל היא לא עשתה כלום.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"להמול לכם כל זכר"

שאלה מרתקת הלכתית הקשורה להלכות ברית מילה ומסתעפת להלכות רבות, עלתה השבוע על שולחנו של מרן שליט"א, כדרכנו נביא את הדברים כפי ששמענו אך אין להקיש מזה להלכה, וכידוע.

היה זה באחד הימים עת הגיע אל רבינו אחד מהשובי הרבנים בצפון הארץ ודן בפניו על מעשה שהיה: ליהודי ירא שמים נולד בשעה טובה בן. הוא הזמין מוהל שנענה בשמחה רבה, אך יום לפני הברית הבחין המוהל כי יש חתינוק הפרשות בעין, ולכן חשש שמתפתח חתינוק דלקת בעין, ולפי הרפואה הוא חשש של סכנה למולו ולכן יש להמתין עד אחרי שיבריא (ראה שו"ע י"ד ס"ב ס"ב) המוהל הודיע לאבי הבן שאינו מל והוא ממתין שההפרשה תפסק. האב, בחביבות המצווה לא סמך על המוהל והביא מוהל נוסף לבדוק, וזה המוהל מומחה גדול לעיניים, והוא הביט על החתינוק ואמר, כי לדעתו אין שום סיכון כלל, וכי הוא מוכן למול את החתינוק לכתחילה ביום השמיני כמו שצויתה התורה הקדושה.

האב, כמובן שמה מאוד, והתקשר למוהל הראשון לבשר שברוך ה' מחר בנו יכנס בעתו ובזמנו לבריתו של אברהם אבינו על ידי מוהל ששמו לעשות בן.

המוהל הראשון שמע בן, ומיד אמר: אם אתה סומך שאין שום בעיה רפואית - אם בן אני ראשון לזכות במצווה, ומגיע לי למולו כי אותי הזמנת ראשון! - - -

האב היה נבוך והעביר את הדברים למוהל האחרון, וזה מיד הגיב: לא יתכן, הרי המוהל הראשון 'שויה אנפשיה התיבא דאיסורא' כלומר, הוא הרי סבור שזה סכנה למול, ואיך מותר לו למול על סמך שאני מתיר? והלא אני אוסר !!

ודנו לומדי ורבני בית המדרש של אותו אברך יקר עם מי הצדק, ואחד מהם אף עלה לשאול את מרן שליט"א (אך לא דיין ולכן לא נביא כאן את מה שהלה שמע).

ושאלו את רבינו לדעתו, וענה: כי בודאי הראשון צודק, ואמנם הוא אסר למול כי כך היה נראה למראה עיניו אך אם אבי הבן בוחר לסמוך על המתיר - בודאי הוא יכול, אך מצות המילה מגיעה תחילה לכבד את המוהל הראשון.

❧ ❧ ❧

"כל התורה על רגל אחת"

סיפר השבוע הגאון רבי שלום סטפנסקי בעל מח"ס "משמיע שלום" שלפני כששים שנה אמר בכולל בהיכל התלמוד חבורה בעניני נידה, והראו לו שלפי מה שמביא בערך השולחן הדברים נסתרים, ועלה למרן שליט"א, מרן א"ל, בבבלי זה לא מופיע, מהרהר קמעא וא"ל גם בירושלמי לא מופיע, מהרהר מעט וא"ל לא בספרי וכן לא בספרא אין מקור לכך אלא אמר זאת מוחמת עצמו, וא"כ אתה יכול לומר החבורה שרץ.

מעניני הפרשה

"עם לבן גרתי" וברשי"י ד"א גרתי' בגימטריא תרי"ג, כלומר, עם לבן הרשע גרתי, ותרי"ג מלות שמרתי",

פרסום ראשון: האופן בו קיים רבינו את מצות לקט שכחה ופאה

בימים האחרונים הופיע ספר מצוין בשם 'מצותיך שעשועי' שמקיף את המצוות הנדירות בעיקר מה שמקיימים בארץ ישראל כגון לקט שכחה ופאה, מתנות עניים, תרומות ומעשרות, שילוח הקן, ישוב ארץ ישראל ועוד נושאים. המחבר הרה"ג רבי שרגא פיול קופאמן מטלז סטון שעל יד ירושלים עם רעהו שליט"א, עמלו זה שנים על האפשרות לקיים את המצוות הנדירות בהישג יד כדי שכל יהודי יוכל להשלים את נפשו בקיום כל המצוות כמו שמביא רבינו בספרו אורחות יושר בשם החזון איש. בספר מובאים עצות מעשיות מבעלי הנסיון שליט"א כולל כל פרטי ההלכות לפי כל הדיעות (באופן ששייך כמובן). זכה המחבר ורבינו השיב לו במשך למעלה מעשרים שנה, על למעלה מאלף שאלות בהלכות אלו, את התשובות הוא מביא בספרו בהרחבה עם תוספת מרובה, ונביא כאן רשימה מיוחדת מתוך דברים שלא פורסמו, מאורע מיוחד בו זכה המחבר לזכות את רבינו במצווה שלא קיים אותה כפי הנראה עד אז. (יצוין, שאפילו בספר 'אלא' הכולל כל הנהגות מרן שליט"א בהלכה, לא מובא שם כל הפרטים הבאים, אלא רק חלקים מהם).

נעתיק כאן את עיקרי הרשימה ששלח לנו הרב נ"א לוי יו"ר "חברה מצוות נדירות" ושותף בכתיבת הספר הנ"ל, כפי שהדף יכיל:

- * בשנת ה'תשנ"ד עסקנו בקיום מצוות בשדה חייטים, ובחודש אב הגיע מרן הגר"ח שליט"א לירושלים עם להבחל"ח הרבנית ע"ה לעלות על בית החיים לקראת השלושים לפטירת אמה הצדקנית א"ח למרן הגר"ש אלישיב זי"ע. ניגשנו אל מרן ושאלנוהו בענין מתנות עניים, על פי ספרו דרך אמונה, וענה לנו בקיצור, כדרכו.
- * בסוף דברינו סיפרנו לו שיש לנו שדה חייטים שנמצאת על דרך חזרתו לביתו בבני ברק, הוא נהנה מאד, אבל קודם כל, שאל את הנהג שלו אם זה אפשרי, הנהג כמובן הביע נכונות. וכך הגענו לשדה החייטים על יד הכביש הנכנס לשעלבים.
- * הוא קנה ממני שטח רחב של חטים, אך ורק בקנין סודר, והגם שהיו ממלויי ששאלוהו אם לא צריך לעשות גם קנין כסף, הוא פטר אותם בניד ידו שאינו רואה בכך צורך, ומינה את בנו שליווהו, כפועל לקצור השדה. הבן החל לקצור וכולם עמדו מסביב קצת במרחק. והוא עמד ושמר היטב את פינת החלקה שקנה, אותה התכוון להשאיר כפאה.
- * כשגמר הבן לקצור, השאיר הגר"ח"ק את הפינה הלא קצורה כפאה. ואז ניגשתי אליו לאמר לו שזכה וקיים גם שכחה. כולם שהתקבצו לשמוע מה הנידון חייכו לשמע מילותי, שכחה, הכיצד?! בשדה חשוף לעיני כל הצופים?
- גם הוא חייך קצת והסתכל אלי שאבאר, הכיצד? ואז הראיתי שבנו למרות שקצר בנאמנות השאיר מאחורי מעט שבילים שלא קצר. [מה שזכור לי היא שדרסו על כמה שבילים ולכן לא קצרו אותם], ושוב התגובות מסביב היו של ביטול, עד שאמרתי, "לא שכחת עומר, שכחת קמה!", ואז התנער ונזכר וחייך בשמחה רבה ואמר גירעכט. (צודק).
- * ואם היה לי חשש שאמר זאת רק כדי שלא לביישני מול הסובבים, שמעתי לאחר יום, מחתנו, הרה"ג יהושע צביון שליט"א שגם בביתו שמח באמרו שזכה לקיים מצות שכחה.
- ואז בשדה כשהסתיים הקציר וכבר כולם החלו לעלות למכוניות, היו שאמרו לו בהצביעם אלי, היהודי הזה מחכה לשכרו. רק אז שלף שטר כסף מכיסו ושילם לי, ודבר זה מלמד על גודל החביבות של המצוות שהיתה במעמד זה, שאני שכחתי מענין התשלום, וגם אם עבר במחשבותי לשניה, די היה לי השימוש חכמים שזכיתי בכך שלא העלתי על דעתי לבקש תשלום.
- * ועוד לימוד להלכה, שלדעתו קנין סודר די והותר להתחייב במצוות. ואף שאפשר לצאת ידי כל הדעות, לא ביקש זאת לעצמו וסמך בשופי על קנין חליפין. (לא זכור מה נתן לי כסודר, רק זכור לי שהיה זה רק על מנת להחזיר).
- ועוד לימוד, שהרי על פי מנחת חנוך, [המנחת חינוך הסתפק בזה, ע"י דרך אמונה הלכות מת"ע פ"ה ה"ה בה"ל ד"ה לתוך, ושם הכריע מו"ר דלא כהמנ"ח, כדי לקיים שכחה צריך שיהיה בעלי הקמה בעל השדה, כפסוק: "כי תקצר קצירך בשדך ושכחת...". בשדך דוקא. ולפני הקנין הצענו לו לשכור השדה מאיתנו, ולא רצה [וקנה רק התבואה במחבור], למרות שהשדה היה שכור לנו, ולא אמר למה. (אולי כי החמיר ששכירות אינה מכר, אולי אינו סובר כך. ודרך אגב גם הגר"ש וואזנר זצ"ל, כשהיה אצלנו בשדה, לא החמיר לשכור השדה).
- * ועוד לימוד שלמדנו אחרי המעשה הנזכר, שמאחר וקרקע הנ"ל כפופה לחוק הממשלה הנקרא חוק הדאמאן, שלא ימכור בעל קרקע את גידולי שדהו במחבור. וחשש הגר"ח"ק שמא יש בכך חסרון בבעלותי כי דינא דמלוכתא דינא והרי עברתי על חוק זה, אז אולי מעכב על פי חוקיהם את הבעלות. ובעקבות זה עמדתי בקשר עם הקיבוץ ואף עם "הסירית הירוקה", הממונים על אכיפת חוק זה, והם הנוגעים בדבר, וסופו שכתבו לי שחוק זה אינו מעכב הבעלות, מאחר ומגמתו למנוע למכור לעכו"ם היבול במחבור.

שו"ת בענינים אלו - המצוות הנדירות

<p>ת. לפום צערא אגרא.
ש. האם מותר להשתמש במעות מעשר אם אין לו כסף אחר, כדי להתחייב במצוות שלא קיימן מעולם?</p> <p>ת. לרוב הפוסקים לא.
ש. האם יש לאדם להסתיר עיסוקו במצוות אלו או לעשותם בפרסום, כדי שילמדו ממנו אחרים?</p> <p>ת. כרצונך.
ש. אם יש האפשרות לעשות מצוות כגון ראשית הגז ושילוח הקן הרבה פעמים, מידי כמה זמן מומלץ לחזור עליהם?</p> <p>ת. פעם א'.
ש. מי שיש לו האפשרות להתחייב במצוות נדירות יותר מפעם אחת בחייו, האם יש לו להשתדל לעשותם?</p> <p>ת. הרוצה עושה.</p> <p>(מצותיך שעשועי)</p> | <p>האם מומלץ להשתדל לקיים מצוה שלא קיים עדיין בעצמו אע"פ שיחבטל ע"י? מלימוד תורה, או שיותר טוב שימנה שליח?</p> <p>ת. מצוה בו יותר מבשילוחו.
ש. למה יכול לעשות מצוות שלא עשאו מחיים כשכרוך בביטול תורה, הלא נפסקו ברמב"ם ושו"ע שרק מבטלים למצוות שאי אפשר לעשות ע"י אחרים?</p> <p>ת. כל אחד מישראל חייב לעשות תרי"ג מצוות מה שיכול.
ש. האם הנ"ל נוגע רק ליחיד סגולה או לכל אחד?</p> <p>ת. לכל אחד.
ש. האם יש להמליץ למי שפרנסתו בדוחק להוציא כסף בשביל להתחייב במצוות שלא קיימן?</p> <p>ת. טוב לעשות כן.
ש. בעל חוב, האם צריך להוציא כסף כדי לקיים מצוות אלו?</p> <p>ת. יש מצוה.
ש. האם יש יותר חיוב למי שיכול לקיים את המצוות הללו בחינם או על מי שצריך להוציא כסף עליהם או ששניהם שווים?</p> |
|--|--|

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

נשיה בחוקיר

עלון שבועי על פרשת השבוע ועניני השעה
מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו **נסים קרליץ** שליט"א
גליון מס' 145 • וישלח תשע"ז

ותצא דינה (לד, א)

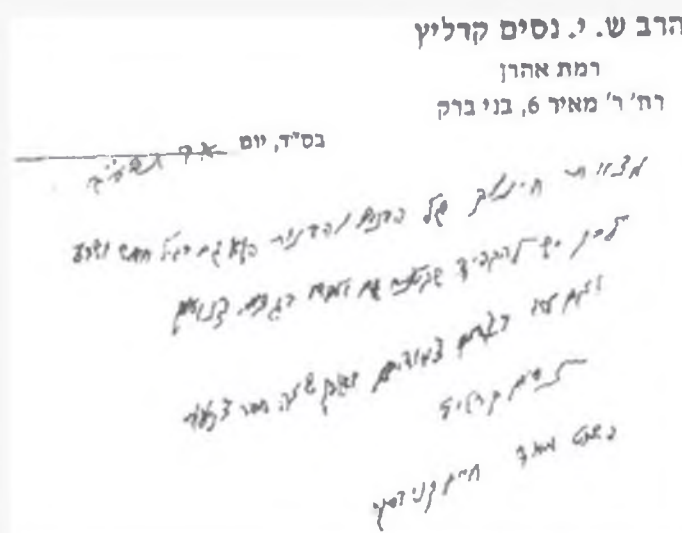
רבינו בחיי רואה בפסוק זה לימוד בענייני צניעותה של אשה, וכותב ש'למדך שיצאה מקושטת, כשם שיצאה לאה אמה, וכו'; והכתוב מגנה את האשה כשהיא יצאנית, וכו', אבל כשהיא צנועה ועומדת בביתה, הכתוב משבחה, שנאמר כל כבודה בת מלך פנימה, וכו'.

כאן המקום להביא את מכתבו של רבינו שליט"א בענין הצניעות לילדות ולנערות, שהיה מיוזמתה של הרבנית ע"ה, בעצה אחת עם הרב, שדעתו של הרב היתה, והצטרף לזה הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, שיש להרגיל כבר את הילדות כשהם קטנות לילך בצניעות הראויה, ולא להתחיל וללמדם ולחנכם כשהם כבר התבגרו קצת, שאז כבר הורגלו לא כך, וקשה לשנות את הרגלם, ואין הדברים נשמעים כל כך בלבם.

וזה לשון המכתב: אב תשע"ב, מצות חינוך של הבנים והבנות הוא גם בגיל חמש ושבע. לכן יש להקפיד שקטנים גם ילבשו בגדים צנועים, וגם לא בגדים צמודים באופן שזה חסר צניעות.

נסים קרליץ

פשוט מאוד חיים קניבסקי

ועל ענין זה, שצריך לחנך אף את הקטנות לצניעות מסרו הרב והרבנית את נפשם, ועיין מה שכתב רבינו ב"חוט שני" [מזוזה עמ' תלח]. מתוך מכתב שנקרא בכינוס מיוחד שנערך בהיכל כולל "חזון איש" לחיזוק גדרי הצניעות. ויש עוד ענין המבואר בפרשת אמור ובת איש כהן וגו' את אביה היא מחללת וגו' ודין זה נפסק בשו"ע או"ח (סי' קכ"ח סעיף מ"א) דאין חיוב "וקדשתו" על מי שבתו ירדה מן הדרך הישרה. והקשה שם המג"א (ס"ק ס"ב) והרי אינה ברשותו ומה יכול לעשות? ותירץ דהיה צריך ללמדה בקטנותה, ואם לא עשה כן, מחללת קדושתו.

למדנו מזה דהאב מחוייב ללמד ולשמור בני ביתו בקדושה, ואם מתעלם מכך הוא עצמו נהיה מחולל. ופשוט הוא, שאם היה לכל אחד ואחד את ההרגשה שהוא פוגם בזה את עצמו כשאנשי ביתו אינם לבושים כראוי, היה מקפיד על זה יותר. (חוט שני)

הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם (לה, ב)

דברים שאמר רבנו בכנס רבנים על סכנת פגעי הטכנולוגיה

באופן כללי, יש לדעת שמדובר ב'פקוח נפש'.

ולכן, יש למצוא את הדרכים וההגבלות כיצד להשמר עד כמה שאפשר כדי למנוע את הסכנה.

בכינוס של רבני הקהילות ונציגי הקהילות שהתקיים השנה במוצש"ק לך לך. דיבר חתנו של רבינו הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א וסיפר ששאלו אותו האם אפשר להקל באיטרנט בנשים ואמר מרן דאדרבא אצלם הדבר חמור יותר מב' טעמי האחד שנאמר בב"מ בהשוכר את הפועלים 'שלהם גדול משלנו' ע"ש ברש"י, ועוד דנשים דעתן קלה. עוד מובא בשם רבינו שליט"א שנשים עלולות להכשל בקלות רבה יותר, והדבר מסוכן להן יותר מאשר לגברים.

זהירות בסביבת אנשים שיש להם קשר לעולם אחר

דברים שאמר רבינו בדרשת שבת זשבה:

כתב הרמב"ם (פ"י מדעות ה"א): דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, ונוהג במנהג אנשי מדינתו. לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך, כדי שלא ילמד ממעשיהם. הוא ששלמה אומר: 'הולך את חכמים יחכם ורעה כסילים ירוע' וכו'". אחד מהדברים הראשונים שעלינו להזהר מהם ביותר הוא ענין השפעת החברה, שהרי טבע האדם להיות מושפע מאחרים שנמצא בסביבתם. על כן אדם שיש בסביבתו חברים שיש להם קשר עם 'עולם אחר', עליו להזהר באופן מיוחד שלא להיות מושפע מהם, שאם לא כן הוא נכנס לנסיונות קשים שחייבים להיות מופרשים מהם. ואם בכל זאת הוא רואה שאי-אפשר לו להמנע מהשפעתם, צריך לברוח ולהתרחק מהם. על האדם החובה לדעת, שעליו לא להיות בקשר עם אנשים כאלו שדרכם הפך מדרך התורה. [דברי רבינו נאמרו לאור ההתעוררות שרבני הקהילות יעוררו בדרשותיהם על הנסיונות החדשים בדמות המחשב והאיטרנט. כשנשאל רבינו מדוע לא הזכיר שמתכוין לזה במפורש, השיב: "לא רציתי להוציא את המלה הזאת מהפה..."].

*

רבנו התיר לאברך צעיר אחד להכניס מחשב הביתה לצורך עבודת האשה, אך התנה זאת בכך שהכלי הזה יהיה בבית רק עד שהילד יגיע לגיל חיידר.

*

אברך שאל על החזקת מחשב בבית עבור אשתו שצריכה לצורך עבודתה בטפול רגשי ללמוד 'קורס' מסוים. רבינו השיב בחיוב, אבל התנה זאת בכמה תנאים:

א. שתקפיד ללמוד בתקופה זו ספר מוסר! והמליץ על ספר ארחות צדיקים, שהוא ספר קל.

ב. שמעבירי הקורס אינם אנשים השיכים לחוג המזרחי.

ג. שלא יזכירו שמות של אנשים שאין רוח חכמים נוחה מהם.

[והאברך הבין, שכאשר לא מזכירים את שמות האנשים, אזי אפשר לדון על כל דבר ולבדוק את הענין בעצמו, אבל כאשר מזכירים את שמותם, הדברים מקבלים תוקף פסול]. (הליכות שני)

*

מצא מכשיר 'אייפון' ברחוב

שאלה: מצא מכשיר 'אייפון' ברחוב, האם יש לקיים בו מצות "השבת אבידה" ולחפש את בעליו?

תשובה: אין שום חיוב להחזיר, וכמבואר בשו"ע (חו"מ סי' רס"ו סעי' ד') שכשיש בזה חשש מזיק, כגון חתול רע, אין שום מצוה להשיבו, אלא כל המוצאו הורגו וזוכה בעורו, ע"י שם. וכמו כן כאן מכשיר ה'אייפון' יש בו סכנה גדולה עבור המחזיק בו שבלי משים לב מוציאו מן העולם הזה ומן העולם הבא, וגרוע יותר ממחלה ר"ל, ואין שום מצוה להחזירו לבעליו רק לזרוק אותו לפח. (הגר"נ קרליץ שליט"א, והגר"ח קניבסקי שליט"א, הובא במים חיים)

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

281

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

בעולם הזה, ואילו הנאות העולם הבא אין לנו מושג מה הם, כמו שנאמר (ישעיה סד, ג) עין לא ראתה אלוקים זולתך, ואמרו חז"ל (ברכות לד, ב) שאפילו הנביאים לא ידעו מה הם תענוגי העולם הבא.

ובמסילת ישרים פרק א' כתב כי העולם הבא הוא "התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא", היינו שזהו התענוג הגדול ביותר ששייך במציאות, שלא יכול להיות יותר מזה.

אין לנו מושג מה הם תענוגי העולם הבא, תענוגים שאינם נפסקים, שבכל רגע מתחדש עוד תענוג ועוד תענוג, תענוגים נפשיים של קרבת אלוקים, שהנשמה מתענגת מזה, והתענוגים מתרבים ומתרבים כל הזמן בלי הפסק, אפילו העולם הבא של משה רבינו, שהוא עולם הבא שאין לשער, מתחדשים ונוספים עליו עוד ועוד תענוגים שאין להם סוף.

קורת רוח בעולם הבא

ושמעתי מאמורי"ר זצ"ל וכך אומרים בעלי המוסר (עיין מכתב מאלהו ח"א עמ' 4) בביאור דברי התנא באבות "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה", 'שעה אחת' אין הכוונה כמו שעה שלנו אלא רגע אחד, וכפי שאומרים בתפילה בכל עת ובכל שעה, היינו בכל רגע, אפילו רגע אחד של קורת רוח בעולם הבא, ומה היא 'קורת רוח'? לא העולם הבא ממש, אלא משהו הרגשה נעימה, כאדם שאומר לחברו עשית לי קורת רוח, והיינו שגרם לו איזו הנאה, שהוא מרוצה ומרגיש טוב מזה, לא שמחה, אלא משהו הרגשה נעימה – קורת רוח.

ובמכתב מאלהו כתב "ביאור מדרגת קורת רוח, פירש אדמו"ר מורי חמי זצוק"ל שהוא כציר סעודת שמחה גדולה בבית מלכים אשר יעבור עני ויריח את ריח הסעודה מדי עברו ברחוב מחוץ לבית, וייהנה מן הריח הטוב, זהו בבחינת קורת רוח. וכן גם בעולם הבא אם אדם איננו זוכה לעולם הבא גופא, אלא שמרשים לו לעבור מבחוץ וליהנות רק מריח הטוב של העולם הבא המוכן לצדיקים זהו פירוש מי שיש לו קורת רוח בעולם הבא".

ועל זה אמרו יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, היינו אפילו רגע אחד של התענוג הקטן ביותר בעולם הבא, הוא יותר מכל חיי העולם הזה, ומה הם כל חיי העולם הזה? אם יתרכזו כל התענוגים שהיו בעולם, מששת ימי בראשית ועד סוף ששת אלפים שנה, אוכל טעים, וכבוד נעים, ואוויר נעים, השמחה הכי גדולה שיכולה להיות, כל התענוגים שהיו אצל כל הברואים, מיליארדי מיליארדי אנשים, מתחילת העולם ועד סופו, אם יכניסו את כל התענוגים האלו אצל אדם אחד ברגע אחד, הנאה הזאת גדולה, עדיין זה פחות מרגע אחד קורת רוח בעולם הבא!

דבקות בקדושה

העיקר והתכלית הוא העולם הבא, ולשם מה צריכים את העולם הזה? כתוב במסילת ישרים פרק א' שהעולם הזה הוא הדרך להגיע לעולם הבא. כדי להגיע לעולם הבא, צריכים לעבור תחילה את העולם הזה עם הניסיונות שיש בו, ולהתגבר ולעמוד בניסיונות, ולמעט בתענוגי העולם הזה, ובה שוברים את התאוה החומרית, וזוכים להיות האדם השלם המקודש בקדושתו יתברך, ולשבור המחיצות המפסיקות בינו ובין קונו, עד שיימשך אחריו כמו מגנט – כברזל אחר אבן השואבת.

עד כדי כך אדם יכול להיות דבוק בקדושה, שהקדושה מושכת אותו, ונמשך לזה, עד שאינו יכול להיפרד ממחשבות קדושות, מעסק התורה ומאמונה, המוח תפוס כל כך עד שאינו יכול להסיח דעת מזה! ואינו מרגיש בשום דבר אחר, כמו שידוע מעשים שהיו מהחזון איש והבית הלוי, ועוד מגדולי הצדיקים, גם בדור האחרון, שהיו צריכים לעבור ניתוח כואב,

תפילה

הנה ידוע שאחי הגאון רבי יעקב שליט"א זקוק לרפואה, ויש תרופות וטיפולים רפואיים, ולדברי הרופאים אפשר שיבריא בלי נס, ועם תפילה בודאי שאפשר, וכולם הרי רוצים את רפואתו, לכן כדאי להזכיר בתפילה **רבי יעקב בן מרים בת גיטל** לרפואה שלמה בתוך שאר חולי ישראל.

ומה היא תפילה? להתפלל מעומק הלב, מכל הלב, לבקש מתוך אמונה שמדברים לפני הקב"ה, מלך רופא נאמן ורחמן, רופא חולי עמו ישראל, הרופא הגדול ביותר שבידו לרפאות, אם התפילה היא באמונה שלמה מכל הלב, זוהי תפילה כהלכתה, והיא עבודה שלב.

ועבודה שלב זה דבר גדול מצד עצמו, כתוב בחובות הלבבות (שער הביטחון פ"ד) שאין לשער השכר שזוכים עבור מצוה שלב, והביא את הפסוק "מה רב טובך אשר צפנת ליראדך", היינו שבשכר היראה שהיא מצוה הצפונה בלב, זוכים לטוב הצפון, שהוא שכר נסתר שאין לנו מושג מהו, וכך גם בעבודה שלב, זוכים לשכר הצפון בעולם הבא, וגם לשכר בעולם הזה, בשביל העולם הבא צריכים עולם הזה, ובשכר העבודה שלב זוכים לעולם הזה לצורך העולם הבא.

וכן בשכר אהבת הבריות, אם מתפללים לרפואת החולה זוהי אהבת הבריות, וזוכים בזה מידה כנגד מידה, מי שאוהב את הבריות ומיטיב לאחרים בעולם הזה, מגיע לו גם כן לחיות חיים טובים בעולם הזה, ובשכר "ואהבת לרעך כמוך" זוכה להיות אוהב למעלה ונחמד למטה.

זהו הענין של תפילה מתוך אמונה ומתוך אהבת הבריות.

וארשתיק לי

והנה יש פסוק בנביאים (הושע ב) "וארשתיק לי באמונה וידעת את השם", היינו שבשכר האמונה יזכו כלל ישראל להיות מאורסים להקב"ה, שיהיה ביניהם קשר חזק מאד, קשר נפשי, דוגמת הקשר שבין ארוס לארוסתו, וידעת את השם' זהו ענין נוסף, שיוזכו למדרגה של ידיעת השם, כפי שהאריך רבינו יונה במשלי (ב, ה) שיש הרבה מדרגות בידיעת השם, וזהו 'וארשתיק לי באמונה' – וידעת את השם', שבשכר האמונה זוכים למדרגות של ידיעת השם. וכן מבקשים בברכות התורה 'ונהיה כולנו יודעי שמך', שזוכה שיהיו לנו המדרגות של ידיעת השם.

ועוד כתוב שם "וארשתיק לי לעולם וארשתיק לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים", בתחילה כתוב 'וארשתיק לי לעולם' היינו בזכות שיחורו בתשובה כמבואר בפסוקים הקודמים שם, ואחר כך כתוב 'וארשתיק לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים' ופירש רש"י: בצדק ובמשפט – שתתנהגו בהם, ובחסד וברחמים – שיבוא לך מאיתי על ידיהם, היינו שאנחנו נעשה צדקה ומשפט בין אדם לחברו, ובשכר זה נזכה לחסד ולרחמים, היינו שכר שאינו מגיע לפי המעשים, אדם שאין לו מעשים טובים כל כך, אבל הוא עושה צדק ומשפט, יזכה עבור זה לקבל חסד ורחמים, שאין לשער כמה השפעה טובה גשמית ורוחנית יש בהם.

עולם הזה או עולם הבא

אמנם חשוב לדעת מה העיקר, גשמיות או רוחניות, מה האמת ומה כדאי לאדם, עולם הזה או עולם הבא, והאם שייך שיהיו שניהם ביחד? כתוב בחובות הלבבות (שער חשבון הנפש פ"ג) שאהבת העולם הזה היא סתירה לאהבת העולם הבא, ולא שייך שיהיו שניהם ביחד.

יש הנאות העולם הזה, כגון אוכל טעים, חמדת הממון, וחמדת הכבוד, שזה נעים מאד, ממשלה ושלטה, להנהיג ולשלוט, הרבה הנאות גדולות יש

ואמרו שאין צורך בהרדמה, אלא יודיעו להם כעשר דקות לפני הניתוח, שבאותו הזמן יוכלו להתרכז בתורה או בעבודה ואהבת השם, כל אחד לפי מדרגתו, וכשהיו שקועים בזה לא הרגישו שום כאבים.

זהו הכוח של דבקות בדבר ששקועים בו, שלא מרגישים שום דבר אחר, כמו אחד שקורא סיפור מעניין, ששקוע בזה, ואינו שומע מה שמדברים אליו, וכבר סיפרתי על רבי ברוך בער שהיה שקוע במחשבתו בתורה עד שלא היה יכול להפסיק מלחשוב בזה, ופעם באו לשאול אותו עצה בשאלה דחופה, והוא הקשיב ושמע את השאלה אבל לא הצליח להבין מה ששואלים אותו, כי הייתה מחשבתו תפוסה בתורה עד כדי כך שלא היה יכול להפסיק מלחשוב בזה, למרות שרצה לשמוע את השאלה לא הצליח להסיח דעתו מלימודו, וביקש מחתנו שיענה על השאלה במקומו.

זהו כוח הריכוז שאדם יכול להיות דבוק בתורה וברוחניות, מתוך אהבת תורה ואהבת הרוחניות, וזהו "וארשתך לי באמונה וידעת את השם", ידיעת השם נקרא שהוא דבוק בהקב"ה עד שאינו יכול להיפרד.

שויתי השם לנגדי תמיד

זה מה שהביא הרמ"א באורח חיים סימן א' מדברי הרמב"ם במורה נבוכים "שויתי השם לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים", **לזכור כל הזמן ולא להסיח דעת מההשגחה שכל מה שהוא עושה זה לא בכוחו, רק מן השמים נותנים לו את הכוחות, וכגון מה שהוא יושב, מן השמים נתנו לו את הכוח לישב, וכן מה שהוא רואה, ומדבר, וחושב, כוח הראייה, וכוח הדיבור, וכוח המחשבה, מן השמים נתנו לו את הכוחות האלו. כשאדם מאמין בזה בשלמות, וחושב על זה עד שייכנס לתוך לבו באמת, זה נקרא 'שויתי'.**

והמשיך הרמ"א שם "כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כשישבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדיבורו במושב המלך, כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו כמו שנאמר אם ייסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום השם, מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד" – על ידי 'שויתי' זוכים ליראה והכנעה ובושה.

ומה היא הבושה? **שיתבייש מעצמו, ויחשוב מה אני ומי אני, הרי הקב"ה רואה את כל מה שאני עושה, וכיצד אני נראה בשמים!?** כמו שמובא בספר 'מנוחה וקדושה' על המחבר שהיה מתלמידי הגר"ח מוואלוז'ין, כי פעם אחת כשאמר בסליחות "לך השם הצדקה ולנו בושת הפנים" תקפתו בושה גדולה כל כך, עד שלא היה יכול להרים ראשו כמה רגעים, וזרם של דמעות ניגרו מעיניו, וכל ימיו היה מתפלל שיוכה עוד לרגעים קדושים כאלו בחייו. **זוהי מדרגת הבושה, ועל ידי 'שויתי' יכולים להגיע לזה כמו שכתב הרמ"א בסעיף הראשון בשולחן ערוך.**

מדרגת הצדיקים

ידוע כי הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל אמר לעת זקנתו שהוא אוהב עדיין באמצע הסעיף הראשון בשולחן ערוך, ועדיין לא קיים אותו בשלמות, וזה אמר אפילו שהיה במדרגה גבוהה שזכה לגילוי אליהו! [כמו שמובא בהקדמה לספרו 'לב אליהו'] ופעם אחת כשהיה אצל השפת אמת וביקש ממנו ברכה, אמר לו השפת אמת: "אברך שזכה לגילוי אליהו אינו זקוק לברכה ממני", אף על פי שלא סיפר לו מעולם דבר זה, ידע השפת אמת שהוא זכה לגילוי אליהו. זוהי מדרגת הצדיקים.

ומצינו בגמרא (עירובין סד, ב) מעשה ברבן גמליאל שהיה רוכב על החמור וכו', מצא נכרי אחד, אמר לו: מבגאי, טול גלוסקין הללו מאילעאי, נטפל לו רבי אילעאי אמר לו מהיכן אתה? מעירות של בורגין, ומה שמך? מבגאי, כלום הכירך רבן גמליאל מעולם? אמר לו לאו, באותה שעה למדנו שכיוון רבן גמליאל ברוח הקודש. ואמר מו"ר הגר"א דסלר זצ"ל שרואים מכאן

שרוח הקודש אינה דווקא לפעול ישועות, אלא מועלת אף לדברים שאינם נצרכים כל כך, וכגון זה שידע רבן גמליאל ברוח הקודש את שמו של אותו נכרי. עד כדי כך אפשר לדעת ברוח הקודש דברים נסתרים.

וכיצד זוכים למדרגות האלו? על ידי דבקות בתורה ואמונה.

זוכה לדברים הרבה

שינוי באבות פרק ששי כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא נתפרש במשנה מה הם הדברים הרבה, וביאר הגר"ח מוואלוז'ין ברוח חיים כי הכוונה היא לדברים הרבה שאין לנו מושג מה הם, מלבד כל המעלות המפורשות שם בהמשך המשנה שכל העולם כולו כדאי הוא לו, ונקרא רע, אהוב, אוהב את המקום וכו', ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן וכו', ונהנים ממנו עצה ותושייה בינה וגבורה וכו', ונותנת לו מלכות וממשלה, אין לו שוטרים ואין לו חיילים – אבל יש לו מלכות וממשלה, שכולם כפופים אליו ונכנעים לדעתו, **על ידי עסק התורה לשמה זוכים לזה!**

וגם מגלים לו רזי תורה, מן השמים מגלים לו את סודות התורה, כמו שסיפר הגר"ח מוואלוז'ין (בהקדמתו לביאור הגר"א על ספרא דצניעותא) על רבו הגר"א, כי פעמים רבות הגיעו אליו מגידים מן השמים וביקשו ללמדו סודות התורה, אמנם הוא לא רצה לשמוע מהם, מפני שרצה לעמול בתורה עם היגיעה שלו, והביא הגר"ח שם כי ראה בכתבי ידו של הגר"א שמביא סתרי תורה שגילה לו יעקב אבינו, וכן היו לו חידושים בסתרי תורה שהכין לומר במתיבתא דרקינא אחר פטירתו.

ידוע שבשעת פטירתו החזיק את הציצית ובכה ואמר: כאן בעולם הזה אפשר לקיים מצות ציצית בהשתדלות קלה והוצאה של כמה פרוטות, ואילו בעולם האמת לא תהיה אפשרות יותר לקיים מצוות. בכל מצוה זוכים עוד עולם הבא, עוד קרבת אלוקים, עוד מדרגה ועוד סתרי תורה.

והיו לו חידושים בסתרי תורה לומר במתיבתא דרקינא, חידושים שגם במתיבתא דרקינא לא ידעו אותם, בישיבה של מעלה, ששם עוסקים בתורה עם ההבנה של הנשמות, וכבר לומדים תורה עם סתרי תורה, יש סתרי תורה שהם לא יודעים עדיין, והוא יודע אותם. כזו מדרגה!

במתיבתא דרקינא

וכבר סיפרתי עובדות ממה שהמתים לומדים תורה במתיבתא דרקינא, מעשה שהיה באחד שלא עסק בתורה, והניח אחריו ילד, והכניסו את הילד ללמוד בחיידר, אבל הילד לא היה רגיל ללמוד גמרא, והיה קשה לו מאד להבין את מה שלמדו, ופעם אחת כשהיה מבחן בכה ואמר מה אעשה וכיצד אצליח במבחן, ונרדם מתוך כביו, וכשקם בבוקר אמר "אני מוכן למבחן", כיצד? אביו בא אליו בחלום ולימד אותו את כל מה שהיה צריך לדעת. אפילו שהאב בחייו לא למד ולא ידע את הגמרא, זכה ללמוד אותה במתיבתא דרקינא, בגן עדן העליון, כיון שברא מזכי אבא, וכל מה שהבן לומד בעולם הזה, זוכה גם האב ללמוד בישיבה של מעלה, ושם הוא לומד עם הבנה של עולם הבא, ומבין גם את מה שהבן לא הבין.

והחידוש הוא שניתנה לו רשות לבוא ללמד את הבן, יש הרבה נפטרים שהשאירו יתומים, ולא שמענו מעולם שהאב יבוא בחלום וילמד את הבן ויכין אותו למבחן, וזה דבר מיוחד שניתנה לו רשות מבית דין של מעלה, כנראה שהיו לו זכויות מיוחדות, למרות שבחייו לא הכירוהו בתור בעל מדרגה, ולא זכה ללמוד גמרא, יתכן שהיה נשמה טהורה, נפש נקייה, עם מידות טובות, או שכבר עבר את הייסורים והתנקה בגיהנום.

העניינים האלו, **כוח התורה עם יראת שמים ואמונה זה דבר עצום, וכל אחד אם ישתדל בזה יוכל לזכות לחיים טובים, חוץ מהעולם הבא, גם בעולם הזה יהיו לו חיים טובים ומאושרים, יהי רצון שכל אחד ואחד יזכה לחיים טובים ומאושרים כפי ההלכה!**

מוקדש לרפואה ושמירה
ליחזקאל בן פנינה
ולהצלחה בכל העניינים
לרות בת פנינה

לעילוי נשמת מרת **עדינה**
בת **כדיה שושנה** ע"ה
נלב"ע א' סבת תשע"ה
תנצב"ה

לעילוי נשמת
ר' **צבי זוסמן** ז"ל
בן ר' יצחק הלוי ז"ל
נלב"ע י"א כסלו תשמ"ז - תנצב"ה

לעילוי נשמת
הרב ר' **יהודה אריה**
בן ר' יעקב מרדכי **רבינוביץ** זצ"ל
נלב"ע כ"ח חשוון תשע"ז - תנצב"ה

דברי אמת

מאמרי חזקון השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים
מורן הגר"ד יפה שליט"א

גיליון מס' 12 ■ וישלח

הנהגות יעקב בפגישתו עם עשיו – הוראה לדורות

ההנהגה בגלות – הכנעה

מהרמב"ן רואים שסובר שהתנהלותו של יעקב אל מול עשיו היא בבחינת הוראה לדורות. שהרמב"ן כותב, שפרשה זו נכתבה ללמדנו שיעקב לא בטח על צדקתו אלא השתדל בהצלה בכל יכולתו, "ויש בה עוד רמז לדורות כי כל אשר אירע לאבינו עם עשו אחיו יארע לנו תמיד עם בני עשו וראוי לנו לאחוז בדרכו של צדיק, שנזמין עצמנו לדורון, לתפילה, ולהצלה כדרך המלחמה לברוח ולהנצל. וכבר ראו רבותנו הרמז הזה מן הפרשה הזאת."

ה'ספורנו' אומר על הכתוב (פסוק ד'): "וירץ עשיו לקראתו ויחבקו" - "נהפך לבו כמו רגע בהכנעותו של יעקב". ומוסיף הספורנו, שאלו נהגו כן ברינוי בית שני לא היה נחרב בית מקדשנו!

גם בתקופת השואה התקבלו עדויות, שכאשר שמע ראש הצוררים ימ"ש את ההחלטה השחצנית של ההנהגה החילונית, להטיל חרם כלכלי על גרמניה, נתקף הצורך בטירוף והחל לצרוח שהוא ישמיד את העם היהודי.

כך גם ביחס למציאות בארץ הקודש, שהציונים הקימו בה מדינה שמושבתת לדאבוננו על חוקי הגויים במקום על חוקי התורה הקדושה (וכמו חילול ה' יש בכך...), ומונהגת על ידי רחוקים משמירת תורה ומצוות, ופעמים אף על ידי אנשים הזוממים לעקור את הכל רח"ל ההתייחסות של רבותינו למציאות זו הייתה תמיד שאנו נמצאים בגלות אצל הציונים ולפיכך יש להמנע מלהתגרות בהם שלא לצורך, וגם אם בליט ברירה צריכים מידי פעם להיאבק בשלטונות כשהשעה צריכה לכך, אין היתר להתגרות בהם שלא לצורך. וידוע שמורן הרב מבריסק זצ"ל סבר, שהציונים חשודים על שפיכות דמים...

שלטון ה'ערב רב' בתקופת עקבתא דמשיחא

מצבם השפל של התלמידי חכמים – מקרב את הגאולה

הגה"ק ר' אלחנן וסרמן הי"ד ב'קובץ מאמרים' (במאמר 'אומר אני מעשי למלך'), מרחיב בענין זה, ומביא מדברי הזוהר הקדוש, שהחכמים ואנשי החיל ויראי חטא יהיו שרוים בצער וביגון, ויחשבו ככלבים. וכן כתוב במשנה בסוטה (מ"ט), ש"בעקבתא דמשיחא חכמות הסופרים תסרח" - שישתכלו על ת"ח כעל כלב סרוח. ואמנם, משה רבינו ע"ה קיבל את הערב-רב, משום שחשב שבאו להתגייר, אך למעשה כל הצרות שבאו על ישראל נגרמו מהם.

אכן, מציאות זו שהערב רב בראש ולעומתם התלמידי חכמים מושפלים עד עפר- מקרבת את הגאולה, משום שכאשר תלמידי חכמים דבקים בקב"ה ובתורה גם כאשר לא זו בלבד שאין מכבדים אותם על כך אלא אף משפילים ורודפים אותם על דבקותם - מציאות זו מגדילה לאין שיעור את מעלת דבקותם בתורה, ומקרבת את הגאולה. וזו היתה עצתו של יעקב אבינו לקרב את הגאולה.

והדברים רמוזים בדברי יעקב לעשיו: "עם לבן גרתי" - ופירשו חז"ל: "ותר"יג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים" - ורמז לו בזה, שבזכות שיעמדו בניו בצדקתם ולא ילכו אחרי המנהיגים הרשעים, יזכו להגאל מהגלות.

'וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשיו אחיו ארצה שער שדה אדום... כה תאמרן לאדוני לעשיו כה אמר עבדך יעקב וגו' (ל"ב, ד, ה).

הנה, מהדברים שביקש יעקב מהשלוחים למסור לעשיו, ומהנהגתו של יעקב בפגישתו עמו, רואים שיעקב נהג עם עשיו באופן של הכנעה, והרעיק עליו כבוד רב.

הרמב"ן מבאר, שיעקב נהג כך משום שסבר שעל ידי שיראה לעשיו שהוא מתעלם ממכירת הבכורה וממשיך לכבד אותו כמו שמכבדים אח בכור, תוסר הסיבה לשנאתו של עשיו כלפיו. וז"ל: "ודע שהכבוד שהיה יעקב עושה לאחיו כשכינה את עשו "אדוני", ואת עצמו "עבדך", משום שהמנהג שהצעיר מכבד את אחיו הבכור כאילו הוא אביו, כמו שרמזה לנו התורה "כבד את" - לרבות אחיך הגדול. והנה יעקב לקח את בכורתו ועשו שטם אותו בגלל זה, ועתה היה מראה לו כאילו אין המכירה ההיא אצלו כלום וכי הוא נוהג בו בכבוד, להוציא את המשטמה מליבו".

המדרש רבה' (פרשה ע"ה) מספר, שרבינו הקדוש אמר לר' אפס שיכתוב בשמו אגרת לאנטונינוס. הלך ר' אפס וכתב: "מן יהודה נשיאה למורן מלכא אנטונינוס". כשראה רבי את לשון האגרת קם וקרע אותה, ואמר לר' אפס שיכתוב באגרת: "מן יהודה עבדך למורן מלכא אנטונינוס". אמר לו ר' אפס לרבינו הקדוש, מפני מה אתה מבזה על כבודך? השיב לו רבינו: "וכי טוב אני מסבי? לא כך אמר יעקב לעשיו: "כה אמר עבדך יעקב"? הרי לנו, שרבינו הקדוש למד הלכה למעשה מדבריו אלו של יעקב.

עוד מביא המדרש (פרשה ע"ח) שלפני כל פגישה של רבינו הקדוש עם מלכות רומי, היה רבי מעיין בפרשה זו, ופעם אחת לא עיין ואירעה לו תקלה.

'וישם את השפחות וילדיהן ראשונים ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים' (לב, כ).

הגר"א ב'אבן שלמה' (פרק 'חבלי משיח') אומר, שבפסוק זה מרומז מצבו של עם ישראל בתקופת עקבתא דמשיחא.

ובהקדם, יש לדעת שהערב-רב שנסתפחו לישראל ביציאת מצרים, דבוקים מאוד בישראל, ואי אפשר להפרידם רק על ידי קושי גלות. ויש ה' מיני ערב רב, והגרועים שבהם נקראים עמלקים, והם ראשי ישראל בגלות, וכל עזי הפנים ורשעים שבדור הם מגלגול נשמתם של הערב רב, ובגללם מתארכת הגלות.

וזה מרומז במוה שכתוב: "וישם את השפחות וילדיהן ראשונה" - רמז על ה'ערב-רב', שעתידיים עזי פנים ורשעים שבדור, אשר הם מגלגול נשמתם של הערב-רב, להתמנות להיות ראשי ישראל ומנהיגיו. והערב-רב גרועים מהגויים, לפי שישראל נמשכים אחריהם, שרואים שהשעה משחקת להם.

"ואת לאה וילדיה אחרונים" - הם עמי הארץ הטובים (מצד עצמם), הכפופים תחת הערב רב ונגררים אחריהם. "ואת רחל ואת יוסף אחרונים" - אלו התלמידי חכמים, שהם יהיו שפלים מכלם.

יחסם של צדיקים למזון ולאכילת זמן

אדם דואג על איבוד דמיו ואינו דואג על איבוד ימיו

'ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר' (לב, כה).

מאידך, מהחשיבות שבשמירת מזון, צריך ללמוד קל וחומר, על חשיבותו של שמירת הזמן. ישנו שיר של קדמונים, המזכיר באגרות חזון איש' (חלק ב' אגרת מ"ה): "אדם דואג על איבוד דמיו ואינו דואג על איבוד ימיו. דמיו אינם עוזרים וימיו אינם חוזרים.

בארצות הברית רווחת אמירה ידועה: "זמן זה כסף" - אמירה שבאה לבטא את הנימוק לערכו של הזמן, משום שניצול הזמן מאפשר להרוויח כסף. כמה עיוות מונח בהשקפה אווילית זו, המעמידה את המזון בראש סולם החשיבות, והופכת את הזמן, שהוא האוצר היקר ביותר העומד לרשותנו, לאמצעי לצבירת מזון.

רבנו החפץ חיים זיע"א היה אומר ההיפך הגמור, שכסף הוא זמן, כלומר שהשגת כסף מצריכה השקעה של זמן, שאפשר היה לנצל ללימוד תורה ולהשגת קנייני נצח.

עובדות מגדולי ישראל

הרב פוניב' הגר"י כהנמן זצ"ל סיפר, שלחפץ חיים היה צער על ספר תורני שרכש ולא היה בטוח בנחיצותו, משום שאת הזמן שהיה דרוש להשגת הכסף לצורך קניית הספר, היה יכול להקדיש ללימוד תורה.

מסופר על המשגיח מפוניב' רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, שבעת היותו נער צעיר עובד בכל השבוע כדי לפרנס את אמו שהייתה אלמנה, ופעם ביום ישיי נכנס לבית מרחץ ב'ורשה' לרחוץ לכבוד שבת, ובמהלך שהותו שם נגנבו ממנו כל המעות שהרוויח באותו שבוע. אירוע זה הביא את רבי יחזקאל להתבונן, שאם עמל של שבוע שלם עלול לרדת לטמיון ברגע אחד, אזי עדיף להשקיע את הזמן בקנייני נצח, שהדרך להשגתם פתוחה בפני כל אחד ואחד, ואין שום אפשרות ליטלם ממי שזכה בהם. מכיון שכך, עזב את 'ורשה', ונסע לקלם, בכדי להתמסר בכל ישותו לתורה ועבודת ה'.

בנו של הסבא מקלם זצ"ל עשה פעם עסקה גדולה והרוויח מזון רב, אלא שלבסוף המטבע שקיבל עבור העסקה יצאו מהמחזור, וכל רווחיו ירדו לטמיון. במשך יומיים הוא חש עצבות מסוימת, אך לאחר מכן הוא למד מכך מוסר, שאדם עלול לבוא לעולם האמת עם מחשבה שיש באמתחתו רוב מצוות, אך כשמגיע לשם אומרים לו שהמצוות שעשה, כביכול יצאו מהמחזור, דהיינו, חלקם נלקחו ממנו מחמת שדיבר לשון הרע, וחלקם עשויות למחצה לשלוש ולרביע, אם זה מחמת שהעשייה עצמה לקתה בחסר, ואם מחמת שלא עשה המצוה בכונה הראויה.

מדוע יעקב נותר לבדו? רש"י על אתר מביא את דברי חז"ל (חולין צא.): "אמר רבי אלעזר שנשתייר על פכין קטנים. מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממזון יותר מגופם, וכל כך למה - לפי שאין פושטין ידיהן בגזל".

בעניין זה, של שמירת יעקב על מזונו, מצינו דבר פלא: מחד, למרות עושרו המופלג יעקב נותר לבדו, ונכנס לפחד וחשש סכנה, בגלל שחס על פכים קטנים. ומאידך, חז"ל מספרים (מובא ברש"י פרק נ' פסוק ה'), שיעקב נטל את כל הכסף וזהב שהביא מבית לבן ואמר לעשיו, טול זה ומכור לי בעבורם את חלקך במערת המכפלה.

ואומר הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל ('משנת רבי אהרן' פרשת וישלח), ששני הנהגות אלו לא זו בלבד שאינן סותרות זו את זו, אלא ששניהן נובעות מאותו יסוד - מצדקותו של יעקב, וביאור הדברים, שזה ודאי שיעקב אבינו לא חס על פכים קטנים בגלל חמדת מזון, אלא משום שרצה להתרחק ככל יכולתו מנסיון של גזל [או מהוראות היתר מפוקפקות, שחסרון מזון גורם להתפתות להם], לפי שיסוד מוסד הוא בתורה: "ושמרתם את משמרת", ופרשו חז"ל ('במות כ"א): "עשו משמרת למשמרת", לפיכך הצדיקים מרחיקים עצמם ככל יכולתם מן האיסור ומדברים המגדילים את הנסיון. נמצא, שמסירותו של יעקב למנוע הפסד של פכים קטנים הוא מעשה רוחני טהור, שנובע מזהירות יתירה מלהיכשל בעבירה.

ומאותה סיבה עצמה מסר יעקב לעשיו את כל הכסף וזהב שהביא מבית לבן ולא חס על מזונו כלל, משום שהיה בזה עניין רוחני, שלא יהיה לעשיו חלק במערת המכפלה [ואולי היה בזה קיום ההלכה (סנהדרין מ"ז), שאין קוברין רשע אצל צדיק], והיה מוכן לבזבז מזון הרבה עבור כך.

זהירותם של חז"ל מהיזק ממזון

גם אצל חז"ל מצינו הנהגה זו, ששמרו את מזונם מהיזק. הגמ' במסכת חולין (צ"א) מביאה את דברי שמואל שאמר, שבעניין שמירת מזון מהיזק הוא כחומץ בן יין לגבי אביו, כי אביו סייר בנכסיו פעמיים ביום, לשומרם מהיזק, בעוד שהוא מסייר בנכסיו רק פעם אחת ביום.

והגמ' ב'תענית' (כ"ג) מביאה, ששאלו את אבא חלקיה, מדוע כשהוא הולך במקום של קוצים ודרדרים הוא מגביה את בגדיו. השיב להם אבא חלקיה: "זה מעלה ארוכה [אם גופו יפצע מהקוצים, הגוף יעלה ארוכה], וזה [אם הבגד יקרע] אינו מעלה ארוכה".

אם הייתה ידיעת האמת עומדת בלב האדם - לא היה חוטא

'ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר' (לב, כה). הרמח"ל בספרו דרך עץ החיים כותב יסוד גדול: "ידיעת האמת מחזקת את הנשמה ומרחקת ממנה את היצר, ואין דבר שמחליש את הנשמה כמו חסרון הידיעה. ואם הייתה הידיעה רחבה ועומדת על לב האדם, לא היו חוטאים לעולם ואף לא היה היצר ב אליהם - כמו שאינו קרוב למלאכים".

ואפשר שדברי הרמח"ל רמוזים בפסוק 'ויאבק איש עמו עד עלות השחר' - כל כוחו של היצר ללחום ולהיאבק באדם הוא 'עד עלות השחר', כל זמן שחסרה לו בהירות וידיעת האמת, אך ב'עלות השחר', כשאור ידיעת האמת זורח ומאיר לאדם, אין ליצר כח להלחם בו והוא דומה למלאכים שאין ליצר שליטה עליהם.

אך למותר להאריך בחשיבותם העצומה של דברים אלו. הרמח"ל מלמד אותנו שאין דבר שמחליש את הנשמה כמו חסרון הידיעה, ואין דבר שמחזק את כח הנשמה כידיעה בהירה של האמת והעמדתה על לב האדם. ישנם שמקדישים מזמנם היקר לעיסוק בעניינים רבים וחשובים, אך לדאבון לב כמעט שלא הקדישו זמן לברר לעצמם בהירות את תפקידם וחובתם בעולם.

וז"ל המסילת ישרים (פרק שלישי): "כללו של דבר, צריך האדם להיות מתבונן בשכלו תמיד בכל זמן, ובזמן קבוע לו בהתבודדו, מה הוא הדרך האמיתי לפי חק התורה שהאדם צריך לילך בו, ואחר כך יבוא להתבונן על מעשיו אם הם על הדרך הזה או לא, כי על ידי זה ודאי שיהיה נקל לו לטהר מכל רע וליישר כל דרכיו, וכמו שהכתוב אומר (משלי ד): פלס מעגל רגליך וכל דרכיך יכוננו".

המסילת ישרים אינו כותב רק שיש חובה להתבונן בשכלו תמיד האם מעשיו הם לפי חק התורה, אלא הוא מוסיף שע"י ההתבוננות יהיה נקל לו לטהר מכל רע וליישר כל דרכיו!

משיעורי וחידושי הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

יש להימנע מלקנות בחנות שהשלט שלהם הם באותיות לועזיות

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

יצאתי לקנות לעצמי בגד לחתונת בתי, עברתי ברחוב רבי עקיבא שבעיר התורה בני ברק וראיתי שהשלטים על רוב החנויות כתובות באנגלית.

הרגשתי בזה טעם לפגם, הרי בבני ברק אין כמעט תושבי חוץ לארץ, והכיתוב על השלטים אינו בשביל לעזור לאלו שאינם מכירים לשון הקודש, אלא יש בזה קצת נחיתות, וכאילו רוצים להראות שחנות שהשלט שלה היא באנגלית, היא טובה יותר.

שאלתי היא, האם הרגשתי נכונה שיש בזה טעם לפגם, ואם כן, האם אכן יש להימנע מלקנות בחנות שהשלט שלה באנגלית, ומה הדין, כאשר החנות שהשלט שלה בלשון הקודש, היא קצת יקרה יותר, האם ראוי להוסיף קצת כסף, כדי לקנות בחנות שמכבדת את עצמה, והשלט שלה הוא בלשון הקודש?

תשובה:

יש להימנע מלקנות בחנות שמשנים לשונם, וכותבים שלטים בלע"ז, וגם אם בחנות השניה, המחיר יקר יותר, מצוה לקנות בחנות השניה. ולא די לקנות בחנות השניה, אלא יש לשלוח מכתב לבעל החנות, ולכתוב בו רצינו לקנות אצלך, אבל בגלל שאתה מתבייש עם אותיות לשון הקודש, ואתה כותב שלטים בלשון העמים, נמנענו ולא קנינו אצלך.

מקורות ונימוקים:

עם ישראל נגאלו בזכות שלא שינו לשונם, וכתב במשנה ברורה (סימן קא ס"ק יג) שהיו מקומות ששינו את סדר התפילה מלשון הקודש ללשון העמים, ועבירה גוררת עבירה שדלגו הברכה של קבוץ גלויות וברכת ולירושלים עירך, וכשם שרוצים להשכיח זכרון ירושלים, כן רוצים להשכיח לשון הקודש מישראל פן יגאלו בזכות שלא שינו את לשונם, הקדוש ברוך הוא ישמרנו מדיעות אפיקורסות כאלו.

כתיבת השלטים בלשון לע"ז, כאשר אין בזה כל צורך, וכל התושבים מבינים לשון הקודש, יש בזה טעם לפגם, וזה נובע מנחיתות של קטנות המוחין, וחושבים שאם יכתבו אותיות לועזיות זה יראה כאילו זו חנות יוקרתית, אבל האמת שלא רק שאין זו חנות יוקרתית, אלא שהשלט זועק שהבעלים של החנות הוא אדם נחיתי, ורוצה להדמות לחוקות העמים, ולנו יש את הכתב של הקב"ה, וזה בבחינת "אותי עזבו מקור מים חיים, לחצוב להם בארות נשברים", ויש בזה זכרון לאפיקורסים אלו, שרצו להשכיח לשון הקודש, ולכן מצוה גדולה לעקור את התופעה הזו, ובוודאי שיש להימנע מלקנות בחנויות אלו, וכיון שזה נשתרש, ומצוה לעקרו מהשורש, מצוה גדולה לקנות בחנויות שהשלטים שלהם בלשון הקודש, גם אם זה יקר יותר.

התורה נתנה חשיבות גדולה לכתב, ואומה שיש לה כתב משלה יש לה חשיבות מיוחדת, וכמו שאמרו במגילה (דף י"ב) שהקב"ה העניש את בבל על שהחריבו את בית המקדש, ואמר (ישעי' י"ד כב) "והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכד" ודרשו חז"ל שם זה הכתב, שאר זה לשון, נין זה מלכות, ונכד זו ושתי. הרי שאחד העונשים של בבל, שהכתב שלהם יאבד, ויכתבו בכתב אחר.

עוד אמרו בגיטין (דף פ"א) שרומי נקראת מלכות שאינה הוגנת ואמרו בגמרא, ואמאי קרי לה מלכות שאינה הוגנת, משום דאין להם לא כתב ולא לשון. [וביאר המהר"ל, שיש שבעים לשונות כנגד שבעים שרי אומות העולם, ברם שרו של מלכות רומי הוא סמאל, והוא אינו בכלל שבעים המלאכים הסובבים את כסא כבודו יתברך, ולכן אין להם לשון]. וכתב בבן יהוידע (ע"ז דף י' ע"א) שהכוונה שלקחו הכתב והלשון מאומה אחרת, כאשר תמצא עתה שמלכות אמריקה אין להם לשון משלהם, אלא לקחו הלשון ממלכות אנגליה, והטעם שיש להם חסרון בשתיים אלו, שהכתב תלוי בידים, והלשון בפה, ועשו נתברך בידים זה החרב, מפני כי היה ציד בפיו.

הרי שאומר שאין לה כתב זה בושא בשבילה, וזה עונש עבודה, והיא נקראת מלכות שאינה הוגנת, ואם כן אומה שיש לה כתב, ועוד כתב החשוב ביותר, שבו נתנה התורה, והקב"ה משתמש בכתב הזה, בוודאי שאין מה להתבייש בו, ויש להשתמש רק בו.

אמנם צריך גם לעשות מחאה מועילה על התופעה המבזה, שבעלי חנויות חושבים שאם יכתבו באותיות לועזיות זה יראה כחנות יוקרתית ואנשים יבואו לקנות שם, ולכן מצוה לשלוח להם מכתב, ולכתוב שם, חפשונו בגד, ורצינו לקנות אצלך, אבל בגלל שאתה מתבייש עם אותיות לשון הקודש, ואתה כותב עם לשון העמים, נמנענו ולא קנינו כאן, וקנינו במקום שהמחיר יקר יותר, אבל אצל מוכר שכותב שלטים בלשון הקודש.

קבלנו הוראות פינוי עקב השריפה המתקרבת, מה לפנות קודם, ספרי קודש, או רכוש ובגדים

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

ביום חמישי כ"ג מרחשוון היה פיגוע הצתות של ישמעאל ברחבי ארץ ישראל, בעיקר פגעה השריפה בעיר חיפה, והשלטונות הורו לתושבים בכמה שכונות להתפנות מבתיהם.

האברכים שקבלו את ההוראה להתפנות, התקשרו בדחיפות לשאול, מה סדר הפינוי מהבית, כאשר הפינוי בהול, ואין זמן לפנות את כל הבית, יש להם בבית: תפילין, מזוזות, ספרי קודש, סכומי כסף, תכשיטי זהב, כלי כסף, בגדים לילדים ולהורים, האם צריך תחילה לפנות את תשמישי הקדושה וספרי הקודש, ורק לאחר מכן לפנות את דברי הערך, או שאפשר לפנות תחילה את דברי הערך, והבגדים?

תשובה:

ראשית יציל את התפילין והמזוזות, כי הצלתם אינה לוקחת זמן רב ואם לא יצילם יש בזה בזיון הקודש, אבל לגבי ספרי קודש, שהפינוי אורך זמן רב ויש בזה טירחא גדולה, ובינתיים יפסיד את כל רכושו, וישאר בעירום ובחוסר כל, מותר מעיקר הדין להקדים ולפנות את רכושו, קודם שמפנה את הספרים.

מקורות ונימוקים

לכאורה אינו חייב להפסיד ממון כדי להציל כתבי הקודש, שהרי נאמר בשבת (דף ק"ב) "היה שם כתוב לו על בשרו וכו', נזדמנה לו טבילה של מצוה כורך עליה גמי יורד וטובל, רבי יוסי אומר לעולם יורד וטובל כדרכו ובלבד שלא ישפשף" [דהוי מוחק בידים], והטעם דאמר קרא 'ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלוהיכם', עשייה הוא דאסור גרמא שרי, ומבואר בגמרא דאף חכמים סוברים דגרמא שרי, ומ"מ הצריכו גמי משום שאסור לעמוד בפני השם ערום.

ולכאורה מוכח מדברי הגמרא שאין חייבים להפסיד ממון כדי להציל כתבי הקודש, שאם חייבים להפסיד ממון כדי להציל כתבי הקודש מבזיון, למה מותר גרמא, אף שאינו עושה מעשה בידים, מכל מקום צריך להמנע מלטבול משום בזיון. והנה נחלקו הנודע ביהודה (מהדו"ת או"ח סימן יז) והחת"ס (שו"ת, או"ח סימן לב) אם דין זה שמוותר לגרום מחיקת השם, נאמר גם שלא בדרך מצוה, או רק בטבילת מצוה, דעת החת"ס שגרמא במחיקת השם מותרת אף שלא לצורך מצוה. אולם הנודע ביהודה כתב דלא שרי גרמא אלא לטבילה של מצוה, אבל לא לדבר הרשות, ואף דליכא לאו דלא תעשון, מ"מ אסור משום בזיון השם דאין בזיון גדול יותר מגרם מחיקת השם. וכן מבואר בחזו"א (יו"ר סימן קמד אות ב') דהא דאמרין דגרמא שרי, דוקא במצוה שרי, אבל בלא מצוה אסור.

גדולה מזה משמע בספר חסידים (סימן תתקי) שגרמא אסורה מן התורה, שכתב וז"ל: "לא ישים אדם ספרים אצל אוכלין כדי שלא יאכלו העכברים הספרים, וכתב 'לא תעשון כן לה' אלקיכם' שלא יגרום שימחוק שם ה', דוגמת 'כל מום לא יהיה בו' שלא יגרום שיהיה מום בקדשים, כך לא יגרום שתמחק הכתיבה שהיא קודש לה", עכ"ל. וגרמא בהטלת מום בקדשים הוא דאורייתא כדמוכח בבכורות (דף לג ע"ב), והספר חסידים מדמה להו אהדדי, ויעוין בשדה חמד (ח"ד מערכת המ"ם כלל יא ד"ה וגדולה) מה שהאריך בכל זה.

ונראה להוכיח שגם צריך להפסיד ממון עבור זה, שכתב המשנ"ב (סימן שלד סק"ל) וז"ל: "תורה שבכתב קודמת להציל לתורה שבעל פה, ואפילו תורה שבעל פה מושאלים או מושכרים לו, ואם לא יציל לתורה שבעל פה יצטרך לשלם לבעליהם, אפילו הכי תורה שבכתב קודם, הרי שהחייב להציל כתבי קודש נאמר גם כאשר יפסיד מעות, והדברים ק"ו, ומה הבא להציל תורה שבעל פה חייב להפסיד ממון, כדי להציל את התורה שבכתב, הבא להציל כספו ודאי שחייב להשאירו כדי להציל תורה.

כמו כן כתב במנחת חינוך (קומץ למנחה מצוה סט) דבאיסור של מחיקת השם מלבד הלאו של לא תעשון, יש גם ביטול מצות עשה של 'את ה' אלוהיך תירא', שאסור להוציא שם שמים לבטלה, ומה לי שמדבר בפיו או שעושה בגופו של שם הקדוש, ויתכן דהצלת כתבי הקודש מבזיון יש בו מצות עשה, ולפי"ז יתכן שצריך להפסיד עד חומש מממונו, כדי להצילם.

אך מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל אמר לי שאין חייבים להפסיד ממון רב כדי להציל ס"ת משריפה, ויתכן שאפילו לא חומש נכסיו, כיון שהוא לא שורף את ספר התורה בידים ואף גרמא במחיקה לא הוי, כיון שהוא אינו עושה שום מעשה, אלא הוא רק מציל את ממונו ולא פוגע בספר תורה, ודברי המנחת חינוך שיש עשה במחיקת השם הוא כאשר מוחק בידים, ודברי המשנה ברורה (סימן שלד ס"ק לד) שחייב להציל ספר התורה אף שיפסיד ממון אמורים רק כשיפסיד סכום קטן, שעל זה ודאי חייב להפסיד ולהציל את ספר התורה, כי אם לא יטרח להציל מהשריפה סכום פעוט בשווי בגד ומנעלים יש בזה בזיון וזלזול לס"ת, וכן הסכום ששוה התורה שבעל פה, המוזכר במשנ"ב (ה"ל) מדובר כשערכו מועט, [ואף על פי שמציל בזה ספרי קודש, מ"מ כיון שעיקר כוונתו בשביל הממון שהוא מפסיד הרי זה בזיון], אבל לא שמענו שצריך לאבד כל רכושו או להפסיד ממון רב, כדי להציל ס"ת משריפה.

ולכן בעניננו נראה, שתפילין ומזוזות בוודאי יש להציל כי זה לא לוקח זמן, ואינו יפסיד כל כך כשיפנה את התפילין, אבל ספרי קודש זה טירחא גדולה מאד לפנותם, ובינתים ישאר בלא בגדים, ויצטרך לקנות את כל הבגדים מחדש, וההפסד יהיה גדול מאד, ולכן מותר מעיקר הדין להקדים ולפנות דברים שיגרמו לו הפסד גדול, כגון כסף רב, או בגדים שלא יהיו לו וילדיהם מה ללבוש, וכדו', ורק לאחר מכן להתחיל לפנות את הספרים.

פנינים לפרשת שבוע

סגולה גדולה להתרפאות מיסורים

כשבא לאדם יסורים ל"ע באיזה אבר מגופו, יש סגולה גדולה כדי להתרפאות ממחלתו, שיתחיל להודות להקב"ה על שאר איבריו הבריאים, על דרך משל, אם בא לאדם מחלה ברגלו ל"ע, ישבח ויודה להקב"ה על שראשו לא כואב, ועל שרואה בעיניו ברוך השם, ועל ששומע באזניו, וכדו'.

אבל לא יבגוד ח"ו ביסורים, ויחשוב לעצמו, למה לי אירע יסורים כאלו, וחברי בריא ואין לו שום מחלה ושום יסורים. ואיך יגיע אדם למדרגה זו, על ידי שידע שכל הטובות שיש לו בעולם הזה, וכל אבריו שבריאיים, אינו בזכות מעשיו הטובים, אלא זה חסד הבורא, ובמתנת חנם, ועל ידי זה יקל עליו להודות על אבריו הבריאים. וכן כתב בחובת הלבבות שכן היא מדת הצדיקים, שהם מכירים בטובת הקדוש ברוך הוא כי הוא המיטיב להם ובחסד חנם, ומודים ומשבחים אותו על זה, ועל ידי זה הקדוש ברוך הוא מגלגל רחמי עוד ביותר ויותר לתת להם טובות וברכות להיותם מכירין ויודעין בטובת הבורא וחסדו עליהם.

אבל מי שאין לבו שלם עם ה', אז גם כשרואה טובת הקדוש ברוך הוא אצלו ויודע שהוא מה', מכל מקום אם רואה בחבירו יותר טובה מה שהקב"ה מיטיב עמו ירע לבבו על זה וידמה לו שהקב"ה כביכול שולל מאתו זה אשר יחסר לו מטובת רעהו, ורעה עושה לו.

וכתב בספר באר מים חיים, שדרך זה למדנו מיעקב אבינו, כשניצל מהמלאך, התחיל להודות להקב"ה וקרא שם המקום פנואל, "כי ראיתי אלקים פנים אל פנים ותנצל נפשי".

ואף שעל כל פנים המלאך נגע בכף יריכו והיה צולע על יריכו, והיה יכול לחשוב שלאברהם זקינו הצילו הקב"ה ברוך הוא מאור כשדים, ומד' מלכים שלם בכל אבריו.

מכל מקום לא עלה ח"ו על לבו דבר לומר כי רעה עשה לו כביכול שלא הצילו בחיים על כל פנים, וכאשר אמר ותנצל נפשי, כלומר ברוך ה' שהציל נפשו על כל פנים מרדת שחת.

ומיד מדד לו הקב"ה מדה כנגד מדה, "ויזרח לו השמש" שלו לבדו זרחה השמש, ונתרפא מצליעתו, והקב"ה ברא לו רפואה מיוחדת, שיהיה לו זריחת השמש מיוחד אצלו, בדבר שאינו אצל אחרים, שלכל העולם אינה עשויה כי אם להאיר, ולו זרחה לרפואה לרפאותו מצליעתו. על כן הכתוב מיוחד זריחת השמש לו לבדו. ולכאורה הלא לכל העולם זרחה, ואמנם בדבר הזה שתורפא בכנפיה לו לבדו זרחה.

(ווי העמודים)

אבי עזרי

מתורתו של רבינו הגדול מרן הגר"מ שך זצוק"ל על פרשת השבוע

מוסר על פרשת השבוע

גם יעקב שנקרא א-ל מאידך הוא גם אדם!

ויצב שם מזבח ויקרא לו א-ל אלקי ישראל

"ויקן את חלקת השדה אשר נטה שם אהלו, מיד בני חמור אבי שכם במאה קשיטה, ויצב שם מזבח ויקרא לו א-ל אלקי ישראל" (לג' יט' כ') וכתב רש"י, ורבותינו דרשו שהקב"ה קראו ליעקב א-ל! (וכן איתא בגמרא במגילה יח.). ולכאורה הוא לשבח, ולא מוזכר שהיה פה חטא. אמנם במדרש (ב"ר עט ח י) איתא אר"ל "ויקרא לו א-ל אלקי ישראל", אמר (שיעקב הוא שקרא לעצמו שם זה ואמר להקב"ה), אתה אלוך בעליונים ואני אלוך בתחתונים, [ועל זה אמר לו הקב"ה] רב הונא בשם ר"ל אמר, אפילו חזן הכנסת אינו נוטל שררה לעצמו, ואתה היית נוטל שררה לעצמך, מחר בתך יוצאת ומתענה, והדא הוא דכתיב (לד א) "ותצא דינה בת לאה", עכ"ל. וצריך ביאור, דבתורה לא מוזכר שהיה כאן עונש, וגם הקב"ה עצמו קראו א-ל, ואם כן מהו החטא. (ועיין הקדמת "אבי עזרי" ח"א מדע וכו' למהדורא חמישאה).

והביאור הוא, שבמה שכתוב שהקב"ה קראו א-ל - אנו צריכים להבין שזו גדלותו של יעקב שהקב"ה קורא א-ל, וכך אמר ליעקב - אתה צריך להבין שאתה נחשב אלוך בתחתונים, ועליך להעריך את הגדלות שבך, ופרשת דינה באה ללמד את הצד השני, שלא תחשוב שאעלה על כמותי עב ושאתה באמת כבר א-ל, אלא יש להכיר וללמוד שהאדם הוא גם בריה שפלה אפלה, שעלול לצרות ולצער ולמכשול, שגם בזמן שאתה מבין גדלות של א-ל בתחתונים - מאידך אתה גם בריה שפלה, סתירה זו מלמדת שלמרות שאתה א-ל בתחתונים אך אין זה כח שלך. (פי' שהכל אחדות ומהקב"ה בלבד, ועיין בגמרא (מגילה יג). כל דברך אחד ואנו יודעין לדורשן).

(מתוך שיחה בישיבת פוניבז')

ליצר הרע אין שם - אין לו חשיבות בעצם!

ויאמר למה זה תשאל לשמי (בראשית ל"ב ה')

הגה"צ רבי לייב חסמן זצ"ל מבאר ב"אור יהל", דכשיעקב נלחם עם המלאך וא"ל "הגידה נא שמך", כתיב (לב ל) "ויאמר למה זה תשאל לשמי", וביאר כוונת התשובה, שזה גופא התשובה על שמי - שמי הוא "למה זה תשאל לשמי". כלומר דשם מורה על מהותו של נושא השם, השם מפרש את הדבר, כענין אדם הראשון שקרא שמות לכולם, כי הוא ידע את כל הכוחות שלהם והבין את השם המתאים, אבל באופן שמדובר במה שהוא הבל הבלים, במה שהקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, כשהצד המדובר כולו מדומה, ככבוד המדומה, דברים חולפים, גאווה וכבוד וכל התענוגים, והם בגדר רשעים מלאים חרטות, זו הנאה החולפת, אזי למה צריך לדעת שם?! ואמרו חז"ל (ב"ר עז ג ב) שהמלאך היה שרו של עשו, הוא השטן, הוא היצר הרע, לכן הוא השיב "למה זה תשאל לשמי", אין לך מה לחקור ולתהות על שמי, כי מה אני? אני הבל הבלים! אין לי שם! ליצר הרע אין שם, כי אין לו חשיבות בעצם, ועל מה יש להצביע ולהראות? רק טעמו וראו כי טוב ה', זה הדבר היחידי שיש לו מהות ומציאות אמיתית, ולכן לכשיטעם האדם את התורה, יראה בעצמו כי טוב ה', וירגיש את מתיקותה.

כשלומדים חומש בראשית, אם לא עוברים את הפרשיות כסיפור בעלמא, אלא משתדלים להתבונן, בכל פרשה ובכל סיפור ופסוק יש מתיקות! כל מעשה מלמד את האדם! ותלמדם חוקי חיים - כל ספר

בראשית הוא לימוד דרך איך האדם יחיה, ומהו אדם! זה נותן הבנה מיהו האדם. כשמתבוננים היטב הרי אנו המאוששים ביותר בעולם! התורה אומרת שהאדם אינו יצור בעלמא, אלא הוא בעל בחירה, ומכמה מקומות אפשר להוכיח את כח הבחירה.

אם רואים שהאדם יכול להיות כל כך גבוה - מוכח גם שאפשר לו להיות בתכלית הקטנות, כי "זה לעמת זה עשה האלקים", (קהלת ז יד) ואם רואים שאחד יכול להגיע למדרגה שפלה ביותר, בהכרח שיכול להגיע גם לדרגה נשגבה מאד כנגדה, זה לעומת זה, צריך שתהיה בחירה ושיווי המשקל.

והתעוררתי שמזה גופא מוכח, דאם רואים שאדם יכול להרוג את חבירו, ואם כן יש לו בחירה עד שיכול להרוג את השני, בהכרח שיכול גם להחיות מתים! כי רק כך נקרא בחירה, [ובאמת איתא בגמרא (עבודה זרה י:)] ידענא דזוטי דאית בכו [הקטן שבכם] מחיה מתים]. וכן נראה לפרש את הפסוק (הושע יד ב) "שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך", ואמרו חז"ל (יומא פו.) גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שביאור הדרשה היא, שהראיה לכך שתשובה מגעת עד כסא הכבוד היא מ"כי כשלת בעונך", שאם יכול לרדת כל כך עד לשפלות, בהכרח שיכול גם להגיע למעלה מאד, כי כך מכריח כח הבחירה.

וכשרואים ענין זה בפסוקים, צריך להכיר עד כמה מתחשבים באדם, וכמה מתחשבים בצער של אדם, ושהאדם אינו יצור בעלמא! התורה מלמדת בזה איך לדון כל דבר, איך צריך להתחשב ולהעריך מעשה, וכמה האדם צריך להיות זהיר, כי כח הבחירה קיים תמיד, גם במדרגה הגבוהה ביותר עדיין יש צד שחם ושלום יכול להיות אחרת! וכפי שרואים בירבעם, כדאמרו (סנהדרין קב.) שתפסו הקב"ה בכגדו ואמר לו חזור בך, והוא אמר לא בעינא! אין לנו את ההבנה העמוקה בזה, אבל פשוטן של דברים הוא, שגם בדרגה כזו שמדבר עם הקב"ה יש בחירה להיפך. וההכרה בזה צריכה לרומם את האדם כשמבין שגם מי שנמצא במדרגה שפלה יש לו להיות מאושר על שיש באפשרותו לעלות מעלה לרום המעלות, להרגיש את הגדלות שבזה.

ונצייר לעצמנו, אם רואים שאדם אחד יכול לגרום למיתת מליוני אנשים כמו שהיה לעינינו במלחמת העולם, גם זה משום כח האדם והבחירה שיש לו, ועל כרחך שיש לו גם בחירה להיפך, להחיות מליוני איש ממיתה! כי אם אפשר להרוג עשרה מיליון - אפשר גם להחיותם, אם אפשר להרוס עולם אפשר גם לבנות עולם, אסור לומר שזה אפשר וזה אי אפשר.

כאשר האדם יתן את דעתו להתבונן בספר בראשית, זה ירומם אותו בכל המצבים, נראה שצריך לחזור על ספר בראשית כל השנה כולה, בכל פסוק ובכל סיפור ובכל מעשה יש הרבה מה ללמוד איך הקב"ה מדקדק, וכדוגמת אברהם אבינו והמלאכים שמצד אחד (בראשית יח ז) "ואל הבקר רץ אברהם" ומאידך "יקח נא מעט מים", והקב"ה שילם כל דבר בדיוק, מה שעשה בעצמו שילם לבניו בעצמו, ומה שעשה על ידי שליח שילם לבניו על ידי שליח, מדה במדה! כך אנו יכולים למשות אבנים טובות ומרגליות ומזניחים את זה, וכשלומדים ומתעמקים בהבנה זו בהכרח שהדבר ישיפע.

(מתוך שיחה בישיבת פוניבז')

כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות (לב, יא)

בסלוצק הכיר מרן זצ"ל את הגאון רבי ראובן פיינשטיין זצ"ל - אחי מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, רבה של סובאלק. וסיפר לו, שכאשר התקרבו הגרמנים לראדין, בסערת מלחמת העולם הראשונה, רבתה המבוכה. ההשאות בגיזרת החזית מסוכנת היתה, אבל העקירה לפנים הארץ כאשר הדרכים בחזקת סכנה, ומציאת אכסניה בניכר, גם היא אחריות כבדה מנשוא.

רבי ראובן נמנה על חשובי הבחורים בישיבה, ועל בני המשלחת שהתייצבה לפני ראש הישיבה, הגאון רבי צבי הירש לוינסון זצ"ל, חתנו של החפץ חיים זצ"ל, בשאלה מה לעשות. ענה: "איני יודע".

קם ונכנס עמם לחותנו, החפץ חיים, ושאל מה לעשות, ואף החפץ חיים ענה: "איני יודע"...

שבו לחדרו של ראש הישיבה.

אמר להם: כשאין יודעים - זו העת להטיל גורל הגר"א.

הפיל את הגורל, ויצא הפסוק: "כי במקלי עברתי את הירדן הזה, ועתה הייתי לשני מחנות". ההוראה היתה ברורה: לחלק את הישיבה, חלק ישאר בראדין וחלק ימלט לפנים המדינה.

שבו ראש הישיבה ובני המשלחת לחדרו של החפץ חיים, להודיעו על הגורל ובשורתו.

עוד בטרם פצו פיהם, אמר להם החפץ חיים: האמת היא, שבתורה יש תשובות לכל השאלות. לאחר שהלכתם התבוננתי וראיתי, שגם למצבנו יש הוראה בתורה. שכך נהג יעקב אבינו בעת הסכנה, ככתוב: "כי במקלי עברתי את הירדן הזה, ועתה הייתי לשני מחנות"...

(לולי תורתך שעשועי)

וישם את השפחות ואת ידיהן ראשונה, וגו' ואת רחל ואת יוסף אחרונים

פעם אמר מרן זצ"ל: "חידשתי חידוש אמיתי בחומש, ומזה שבועיים ימים שאיני מגלהו". שכך היתה דרכו, שלא גילה חידושי מיד. משום שהדרך שהשומעים מבינים בשטחיות ומתוככים, ומקדים

ילמדנו רבינו-עניא דיומא

איסור ההתיישבות במקומות האסורים על פי התורה

"התורה שנכתבה לדורות, מזהירה אותנו "אל תעלו, כי אין ד' בקרבכם והיא לא תצלח", ומכאן הוראה מפורשת לנו, לכל יהודי חרדי, לבל יהיו לעלות ולהתיישב במקומות האסורים על פי התורה. ואם לחשך אדם לומר ראה כי דרך זו צלחה - אף אתה אמור לו כי אין להביא ראיות מהצלחות זמניות ומקורות, כלל ישראל אינו ניזון ממקרים, כלל ישראל מוכתב על פי התורה אשר ידעה כל העתידות והזהירה אותנו באזהרה חמורה "אל תעלו".

אל לנו להתפס לדעות מחודשות ולהגרר אחר דרכים אחרות ותורות אחרות שלא ידעום אבותינו, ולא עוד אלא ישנם המסיתים לדבר, ומטיפים ומכריזים ללא הרף בדוקא לילך למקומות אשר הינן בגדר "ויעפילו לעלות אל ראש ההר".

רבתי! אם ביחיד נאמרו דברי החובת הלבבות (בהקדמה לשער הבטחון): "ומי שבטח בזולת ד', מסיר האלקים השגחתו מעליו ומניח אותו ביד מי שבטח עליו", הרי ודאי שהדברים אמורים על הכלל כולו, ובמיוחד על יושבי ארץ ישראל - "ארץ אשר ד' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ד' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים יא, יב).

כאן בארץ ישראל השגחתו יתברך יותר פרטית, אי אפשר להשמיט מדרישת ד' יתברך את יושבי הארץ תמיד, ואם ח"ו חפצים להשתחרר ולהשליך הבטחון בזולתו - הרי "ביד החזקה... אמלך עליהם" (יחזקאל כ, לג), וכדברי רש"י עה"כ "תמיד עיני ד'" - "לחדש בה גזרות, עתים לטובה עתים לרעה".

(מכתבים ומאמרים החדש ח"א לה)

בימים אלו אשר מתקיים בארץ שיח ציבורי סביב עניין הסדרת ההתנחלויות למיניהם, ראינו לנכון להביא כאן דעת רבינו הגדול על רעיון ההתנחלויות בכלל, למען לא נתעה ונמשך אחר דעות הרחוב היפך דעת תורה...

להזהר מחטא המעפילים

"...חלילה לנו להעפיל להתיישב בארץ ישראל תוך התגרות באומות העולם - "והיא לא תצלח"!

בפרשת שלח מספרת לנו התורה, כי אחר שנגזרה גזירת המרגלים קמו העם לעלות את ראש ההר - היא הדרך העולה לארץ ישראל, ומשה רבינו אמר לעצור בעדם ובדבר ד' הוא מצווה ומזהיר אותם לאמר: "למה זה אתם עוברים את פי ד' והיא לא תצלח, אל תעלו כי אין ד' בקרבכם וגו'" (במדבר יד, מא). אולם, לא שת לב העם לדבר ד' ביד משה, "ויעפילו לעלות אל ראש ההר", וסופם מפורש במקרא.

גם פרשה זו של 'ויעפילו' אינה סיפור היסטוריה בעלמא, כי אם אזהרה גלויה לנו ולדורותינו. התורה מצווה ומזהירה אותנו "אל תעלו", וחייבים אנו לשמור על איסור זה המפורש ונגלה בתורה, וחלילה לנו להעפיל אל ראש ההר תוך התגרות באומות העולם, במעטה של מצוות וענינים שבפנימיות התורה, ולא עוד אלא שמחשיבים העפלה זאת למצות ישוב ארץ ישראל...

חלילה חלילה לנו לטשטש מושגים ולהמיר טוב ברע או רע בטוב - להחשיב עבירות למצוות גדולות, לערב יחדיו מושגים של 'חבלי משיח' ו'משיח', ו'עקבתא דמשיחא' בהכרזות שוא של משיחיות. אנו האמונים עלי תורה יודעים כי 'חבלי משיח' ו'משיח' הם שני דברים, שחלילה לערבם יחד, ואנו השרויים במצב של 'חבלי משיח' לא יתכן שמשיח כבר אתנו."

(מכתבים ומאמרים ח"א חלק המאמרים יד)

לזכות אהרון בן גיטל בלה ויצחק בן אסתר להצלחתם

כל הזכויות שמורות. לתגובות הערות והנצחות וקבלת העלון במייל: a0527631139@gmail.com | טל: 052-7631139

דעת תורה

ימשכו חייו וימיו בזו הדרך. מוצאים אנו במדרש תנחומא אודות יוסף הצדיק בבית פוטיפר - "שלא היה שמו של הקב"ה זו מפיו. היה נכנס לשמשו והוא היה מלחש ואומר - ריבון העולם אתה הוא בטחוני, אתה הוא פטרוני, תנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך. ופוטיפר אומר לו מה אתה מלחש, והוא משיבו אני מתפלל שאמצא חן בעיניך". יוסף הצדיק השכיל להבין בכל מצב ובכל זמן כי הן בעת צרה והן בעת רווחה זקוק הוא בכל רגע ורגע לחסדיו של בורא העולם. יוסף הצדיק הבין שגם בעת שהכל מתנהל למישרים, גם בעת שאדוניו, פוטיפר, ממנה אותו על כל אשר לו, גם ברגעים אלו הרי שלולי חסדו של בורא עולם בכל רגע ורגע ובכל שניה ושניה, עלול הוא לעבור באופן מיידי ממצב של רווחה למצב של צרה וצוקה. אלו הם חיים של אמונה,

אשר יקראהו באמת

טבע האדם עקלקל הוא, ולעיתים מגיעים אנו לידי מצב בו צועדים אנו בדרך אשר אינה נכונה, בדרך שהיא היפך הגמור מן הדרך הרצויה והנכונה, מבלי שנכיר ונדע בזה כלל, וסבורים אנו כי מהלכים אנו למישרים. למצב זה מגיעים אנו כתוצאה מסכנת השגרה וטשטוש החושים הרוחניים הנוצר בשטף מים רבים, מימיו של עולם המעשה.

הנה דרך העולם הוא שכאשר מצוי האדם במצב בו מתנהלים אורחות חייו למישרים, ימיו עוברים לו בטוב ובנעימים מתוך שלוה ונחת, הרי כי אז אמנם יתפלל ויודה לה', אולם תהיה זו הודאה רפה במקצת. לא כן הוא האדם אשר צרות כאלו ואחרות באות עליו, אדם אשר השלוה והנחת ממנו והאלה, אדם אשר כזה יתפלל ויתחנן לפני בורא עולם בדמעות שליש למען תסור ממנו הרעה אשר באה עליו ויזכה הוא למצא את שלווה נפשו.

אמנם באם נעיין ונתור אחר הראוי והנכון הרי שאין מהלך הדברים צריך להיות כך, אלא אדרבה ואדרבה ההיפך הגמור הוא הנכון והראוי. מצינו כי בזמן שנתייטר איוב באותם ייסורים נוראים אשר נגזרו עליו, אזי אמר לו חבריו - "היערוך שועך לא בצר וכל מאמצי כח" (איוב ל"ו י"ט). מבאר רש"י במסכת סנהדרין (מ"ד:) כי שאלת חבריו של איוב היתה האם התפלל לבורא עולם בטרם באה אליו הצרה. האם, שאלו חבריו של איוב, השכלת להתאמץ בתפילה לפני בורא עולם באותם זמנים בהם לא סבלת ושבעת מרורים. האם באותם זמנים של שלווה ורוגע השכלת לזעוק לבורא עולם על מנת שימשכו ימים אלו ולא יתהפכו לימים של סבל ומכאוב כפי שאכן קרה.

האם

באותם זמנים

של שלווה ורוגע השכלת לזעוק לבורא עולם על מנת שימשכו ימים אלו ולא

יתהפכו לימים

של סבל

ומכאוב.

טובתי כל עליך

אחר שהשכלנו הבן כל זאת, הרי שנוכל להתבונן בתפילתו של יעקב אבינו בטרם פגישתו עם עשיו עת חוזר הוא מחרן, ולהבין כמה יסודות נחוצים בעבודת התפילה.

עוד בטרם מתחיל יעקב לבקש אודות הצלתו מידי עשיו, פותח הוא ואומר "קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדיך". אודות כך כותב הרבינו בחיי - "מכאן שראוי לאדם שיתבונן בתפילתו חסרון עצמו ופחיתותו ואדנות האדון אשר אליו הוא לעבד, זהו שאמר את עבדיך". היינו שהדבר הראשון אותו צריך האדם ליתן את דעתו בטרם יתחיל את תפילתו הוא באפסיותו ובחדלותו. רק באם יבין האדם כי הוא עצמו אינו יכול להועיל לעצמו במאום, באם יחוש כי הוא עצמו חסר כל וכל אשר יש לו הינו מטוב אדוניו, רק אז יכול הוא לגשת כעבד לפני רבו ולהתחנן ולבקש.

עוד ממשיך רבינו בחיי וכותב - "ושיתבונן בריבוי חסדי ה' וטובותיו עליו וזהו שאמר דוד - "טובתי כל עליך", יאמר מתבונן אני בדרכי ה' שהוא אדון לכל העולם מיטיב אתם טובות האדון על העבד לא בחיוב רק בחסד גמור". זהו החלק הנוסף הנדרש בהכנה לתפילה. צריך האדם לידע ולחוש כי כל הטובות והחסדים אותם זוכה הוא לקבל דבר יום ביומו מאת בורא עולם, אינם טובות וחסדים אשר מגיעים לו בזכות, אלא מקבל הוא אותם בחסד גמור מאוצר מתנת חינם.

אלו הם שני החלקים אותם צריך האדם להבין

זעקה בעת שלווה

למדים אנו מדברים אלו יסוד חשוב מאין כמוהו בעבודת האדם ובעבודת התפילה של כל אחד ואחד מאיתנו. כפי שפתחנו ואמרנו הרי שטבע האדם הוא להבחין בחסדי ה' דווקא בעת מחסור. אולם לא כך צריכים להיות פני הדברים. גם בעת שאין מרגיש האדם מחסור כלשהו, דווקא בעת שאינו מרגיש מאידך סיעתא דשמיא יוצאת מגדר הרגיל בהצלחה כזו או אחרת, דווקא בעת הזו צריך הוא להודות לבורא עולם על כי מתנהלים חייו בהשקט ובנחת ובנוסף לכך לזעוק, ממש לזעוק לבורא עולם למען

לעיתים איננו נותנים את דעתנו עליהם כלל, כולם הינם בגדר חסד ומתנת חנם, ובאם נשכיל להבין זאת, נזכה לגשת ולפתוח שערי שמים בתפילתנו עד כי נהיה במצב של "קרוב ה' לכל קוראיו", אולם רק לאלו "אשר יקראוהו באמת".

ולהרגיש בטרם יגש לעבודת התפילה. צריך האדם להבין את אפסיותו ואת היעדר כל לולי חסדו של הבורא ולא רק בזמני צרה אלא דווקא בזמנים של רוחה והצלחה. צריך האדם להבין כי כל טובה וטובה אשר הוא מקבל, בין הטובות האלו אשר קל להבחין בהם שמתנת שמים הם, ובין אלו אשר מכה השיגרה

למען דעת

מרן הגאון רבי שלמה היימן זצוק"ל

י"ז כסלו תשע"ז - ע"ב שנים לפטירתו

כל בני הגולה רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי עצמו נאלץ לחזר על הפתחים עם אדם נוסף כדי לאסוף אצל אנשי העיר קצת כסף להחזקת הישיבה.

כמו"כ היו מאנשי העיר שנתנו פתק לבעלי החנויות ע"מ שאלו יתנו על חשבונם כמה ככרות לחם לתלמידי הישיבה. לפי הצלחת האיסוף היה הגבאי מחלק לכאן"א מהבחורים, פעמים היו מקבלים יותר ופעמים פחות. ידוע היה כי ביום ראשון טרם עלה בידי הגבאי לאסוף לחם כפי הצורך והיות וכך כמעט אף פעם לא אכלנו לחם ביום ראשון.

אמנם דבר אחד חיזק אותנו בימים אלה, ידוע ידענו כי ביום שאנו, תלמידי הישיבה אננו אוכלים, גם הרב"ה זצ"ל בביתו אינו אוכל. כל זמן שאחרון התלמידים לא קיבל את מנת לחמו לא היה הרבי מסוגל לאכול, הוא נשא את התלמידים על לבו והשתתף עמם במצבם.

הרב"ה זצ"ל היה איש יודע חולי ומכאובים. אף שהיה צעיר לימים היה מלוכף ביסורים. עם זאת קרן אור פניו. פניו היו מאירים וזרחים כמראה פניו של אדם מאושר המתענג בתענוגים ואין חסר לו כלום. באחד הימים ביקר הרבי זצ"ל אצל רופא גדול מן המומחים שהיו אז בעיר. הרופא שידע על מחלותיו ומכאוביו של הרבי זצ"ל שהיה אדם חלש וחולה, לא יכול היה להתאפק ושאל: ראב"ן, תאמר לי ממה פניך זורחים כל כך, הרי לא נהנית ממנועמי העוה"ז בכלל?

הרבי חייך וענה לו: יש לי תשובה, אך אתה לא תבין אותה. פני זורחות מלישב רשב"א!

"היה זה בתקופת לימודי הישיבה אצל הרב"ה זצ"ל. העניות היתה גדולה עד למאד, הנהלת הישיבה התקשתה בסיפוק אוכל לתלמידים די שבוע, ואף בימות החורף כשהיו מגישים שתיה חמה לשתות היו אלו מים חמים גרידא ללא תוספת של סוכר או ממתק אחר. באו מספר תלמידים אל הרב"ה זצ"ל וביקשו שלפחות יתנו סוכר... אמר להם הרב"ה זצ"ל: באין לכם סוכר אז תשתו את הכוס עם תשובות רבי עקיבא איגר!... והוא אמר זאת באמת ובכל הרצינות, כי התורה היתה שירת חייו.

בפרט היה להוט אחר דברי הגרע"א. היה מרבה להתעמק בדבריו ומתייגע הרבה להבינם. הנה זה פלא, בשוכבו על ערש דווי, טרם הסתלקותו לישיבה של מעלה, פנה לפתע אל הסובבים ואמר להם: אורחים גדולים באו לכאן, הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל והגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, הכינו להם ב' כסאות לכבודם.

והיה רבינו מוסיף ומבאר זאת, כי באשר הרב"ה זצ"ל מסר נפשו להעמיד את דברי רבינו עקיבא איגר והיה לו למורה דרך בהבנת התורה, התקיים בו ברבי שלמה זצ"ל דברי הגמרא בב"מ דס"ב ב' שאמר רבא על עצמו "כי שכיבנא נפק רבי אושעיא לוותי דמתרצנא מתניתין כוותיה" (בבא מציעא ס"ב:), וברש"י שם ביאר כשאמות רבי אושעיא יצא לקראתי שאני רגיל לתרץ משניות שסתם רבי, כביריתא שסתם הוא רבי אושעיא.

"הרב"ה זצ"ל" שם זה מוכר לכל תלמידיו של רבינו זי"ע, ועדיין מצלצל באוזניהם באשר שם זה יוצא מפיו של רבינו ראש הישיבה בגעגועים, בהתרגשות ובהדרת כבוד.

שלוש שנים למד רבינו זי"ע אצל רבו הגאון רבי שלמה היימן זצ"ל. נער בן ארבע עשרה היה עת גלה מבית הוריו בוולאזין, עירת מולדתו, אל העיר הגדולה וילנא. בוילנא נכנס ללמוד בישיבת ר' מיילעס, שם שימש הגאון רבי שלמה היימן זצוק"ל כראש ישיבה.

רבי שלמה זצ"ל היה באותם ימים עדיין צעיר לימים ועדיין לא הגיע לגיל העמידה, אך שמו התפרסם ברחבי ליטא בגדלותו התורנית כאחד הרמ"ם המובהקים. מופלא היה בעמקותו ובהריפותו ומעל הכל בישרותו ועומק סברתו. אמרו עליו על ר' שלמה כי הוא מאלו המעטים שהקב"ה שתלן בכל דור דור. נחשב היה ר' שלמה בגדול תלמידיו של הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ מקמניץ בעל ה"ברכת שמואל". כתלמיד משכיל, ישב רבינו לפני רבו בהתבטלות מוחלטת, שתה בצמא את דברי רבו בהשתוקקות מופלגת והיה עמל להבין כל דיבור שיוצא מפיו.

וכהנהגתו בקרוב מקום כך הייתה הנהגתו של רבינו אף בריחוק מקום כי אם בקרבת לב. כבן שבע עשרה היה רבינו כשעזב את הישיבה בוילנא ועלה לארץ הקודש. מאז לא נפגשו הרב והתלמיד מעולם ונמטבע הדברים באותם ימים אף לא שוחחו בטלפון, עם זאת, עד לאחרית ימיו נשאר הוא תלמיד.

רבינו עלה ונתעלה והפך להיות רבן של ישראל, אבי הישיבות ותלמידיהם. המוני בית ישראל היו קשובים למוצא פיו, ובכל זאת הרגיש עצמו בכל עת כתלמיד לרבותיו הגדולים. למעלה משבעים שנה עברו והוא המשיך להיות כשרוחו של רבו הגדול חופפת עליו. בכל הזדמנות היה מזכיר ומספר בפני התלמידים איך לימד הרב"ה, איך נהג הרב"ה. תכופות היה מתרפק בגעגועים על זכרונות אותם ימים, איך ישבו לפני הרב"ה, באיזה דרך ארץ והדרת כבוד עמדו לפניו. דומה שאין אחד מבין אלפי התלמידים שלמדו אצל רבינו שלא ידע אל מי הכוונה כששמע "הרב"ה זצ"ל" יוצא מפי רבינו. לא נגזים אם נאמר שתלמידי רבינו חשו עצמם כנכדים לאותו גאון וצדיק רבי שלמה היימן זצ"ל.

עובדות רבות נשמעו מפי רבינו על רבו הגדול, ביריעה קצרה זו נפרוש כמה מהם.

"יכול אני להגיד לכם שכאשר למדנו בחוץ לארץ טעמנו את הטעם של חיי צער תחיה בכל הנוגע לתענוגי העולם הזה. היינו רעבים, קר היה לנו בלילות, חימום לא היה ומחמת הקור התקשינו לישן. פעמים צריכים היינו להיכנס באמצע הלילה לאולם הישיבה הסגור, לעיתים דרך החלון, על מנת להתחמם מעט מהתנור שם שהיה עדיין חם. פעמים רבות לא היה לנו לחם לאכול.

מצבה הכלכלי של הישיבה לא איפשר לה לרכוש לחם ממאפיות. במקום זאת נתמנה גבאי מיוחד שהולך היה לבתים לאסוף לחם עבור התלמידים [במשך תקופה מסוימת הגיע המצב עד כדי כך שמרן גאון ישראל רבן של

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה - פרשת וישלח תשע"ז -

אנשי שכס היו רודפים

וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁמֵעוֹן וְלֵוִי אֶחָי דִּינָה אִישׁ חָרְבוּ וַיָּבֵאוּ עַל
הָעֵרִי בֶטַח וַיַּהֲרֹגוּ כָּל זָכָר (ל"ד כ"ה)

הנה יש לשאול אמאי שמעון ולוי הרגו כל אנשי העיר שכס. ומצאנו בזה כמה פירושים. ברמב"ם (ט' הל' מלכים הל' י"ד) מבאר דנתחייבו מיתה שהרי שכס גזלו דינה, והם ראו וידעו ולא דנוהו, ובני נח מצווין על הדינין ונהרגין עליו. וברמב"ן (עה"ת ל"ד כ"ג) ביאר דנתחייבו מיתה מפאת דכולם עברו על גזל וגילוי עריות, (עיי' שם).

בפנים יפות (בדרך ב', וכן מבואר באור החיים) מבאר בעוד דרך, דבני העיר היה להם דין רודף, דהנה חמור ושכס לא רצו להחזיר את דינה, ואם שמעון ולוי היו לוקחין דינה בחזקה, שכס וחמור היו הורגין אותם, ומשום הכי היה מותר להם להרוג שכס וחמור.

והשתא לאחר דיקחו את דינה ויהרגו את שכס וחמור, ודאי כל העיר היו רודפים אחריהם, לכך הותרו להרוג כולם כדין הבא במחתרת. [והא דלא הרגו הנשים, דחזינן דאף שלא הרגו הנשים לא נסתכנו ואם כן היה אסור להורגם].

והנה נביא כמה נידונים בדין רודף:

א. להרוג רודף על חיי שעה

הנה יש לעיין מהו בגוונא דשני רודפים רצים אחרי ראובן להורגו, והרודף הראשון יקדים להשיג את ראובן ויהרוג אותו, ואם הרודף הראשון לא יצליח להרוג אותו, אם כן אחר כך הרודף השני ישיגו והוא יהרוג אותו.

והנה יכולים להרוג הרודף הראשון וכך למנוע ממנו להרוג את ראובן, אך גם אם כן הרי אחר כך יבוא הרודף השני ויהרוג את ראובן, והרי הרודף השני הוא יותר חזק מהרודף הראשון ולא יהא אפשר לעכבו מלהרוג.

והנידון הוא האם מותר להרוג הרודף הראשון כדי להציל הנרדף, וצדדי הספק, דלחד גיסא נימא דמותר להורגו, דאע"פ דבין כך ראובן ימות אחר כך, אבל עכ"פ יהא לו חיי שעה, ונימא דמותר להרוג רודף כדי שלנרדף יהא חיי שעה, וכמו דחזינן דמחללינן שבת מפאת חיי שעה.

אך לאידך גיסא יש לדון דאסור להורגו, דיש לומר דהיכא דבעינן להרוג הרודף, בזה יש לומר דמשום חיי שעה לא שרינן להרוג.

אך בפשוטו אינו כן, וכיון דההורג מי שיש לו חיי שעה חשיבא רוצח וחייב מיתה בידי אדם, [אלא אם כן הנהרג הוה טריפה], אם כן חייל נמי דינא דרודף.

ובתשובות כנף רננה דן בגוונא של תינוק הנמצא במקום מסתור ביחד עם עוד אנשים, ועל ידי בכיית התינוק יתגלו המסתתרים, חשיבא התינוק רודף, והרי יתכן שימצאם גם בלא זה, ולכאורה הוא משום חיי שעה.

ב. חשב שהוא רודף

מי שרואה את חברו רודף אחריו עם סכין, וחשב שרוצה להרוג, ופגע באחד מאבריו, ואחר כך נתברר שרץ בסכין על מנת לחתוך סכך.

ג. חשב שהוא פקדון

הנה אמרינן בגמרא סנהדרין (ע"ב א') דגנב הבא במחתרת נהרג, כיון דחזקה דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו, [היינו דבעל הבית הרואה איש אחר נוטל ממונו, אינו עומד מנגד ושותק], ממילא הגנב יהרגנו, ואמרה תורה הבא להורגך השכס והורגו.

ויש לדון מהו בגנב שטועה וחושב שהחפץ אינו של בעל הבית אלא הוה רק פקדון אצלו, האל מותר להרוג הגנב.

ולכאורה אסור להורגו, דהנה הקשה ביד רמ"ה (סנהדרין שם) בעיקר דינא דבא במחתרת, אמאי מותר להרוג הגנב, הרי אכתי לא הוה רודף. ותיירץ דהגנב יודע שהבעל הבית יעמיד עצמו על ממונו והלכך חושב להרוג הבעל הבית עוד לפני שיעמיד עצמו על ממונו.

ולפי זה היכא דהגנב סובר שבעל הבית לא יעמוד כנגדו, כי סובר שהחפץ הוא פקדון אצל בעת הבית, ועל האי פקדון לא יעמוד עצמו, אם כן אינו חושב להרוג עכשיו.

ואע"פ שהאמת הוא שהחפץ הוה של הבעלים, כי קטאם אחר כך מהמפקיד, ובאמת הבעלים יעמוד כנגדו, מכל מקום עכשיו הגנב אינו חושב להורגו, ונמצא דיהא אסור לבעלים להרוג את הבא במחתרת. [ובאמת לא מצאתי מפורש אם בפקדון יש דין של הבא במחתרת, כאשר הגנב יודע שהוא פקדון].

ד. עדיין אינו בבית

הנה יש לדון מהו היכא שבעל הבית אינו בבית, והגנב יודע שאינו בבית, האם יהא מותר לבעל הבית להורגו מחוץ לבית, כי אם לא יהרגנו הרי יכנס לבית להציל ממונו.

הנה חזינן דהרמ"ה הוקשה לו הא אכתי הגנב אינו רודף, ותיירץ דהגנב רוצה להורגו מיד. אך הכא בנידון דידן הא אכתי אינו רוצה להורגו כי סובר שישגי הכסף בקלות כי הבעל הבית אינו נמצא שם, ונהי דברגע שיראנו יהרגנו, אך הרי אכתי בעל הבית לא נכנס לבית.

אך יש לומר דכיון דבעל הבית בדרך לבית חשיבא כבר כרודף, שהרי רצונו להורגו אם יהא בבית, ולא דמי לגוונא דהרמ"ה בקושיא דהתם אכתי אין רצונו להורגו כלל.

אבל בסברא אינו כן, דמה לי שאין רצונו להורגו דלא העמיד אכתי את עצמו על ממונו ומה לי בנמצא בחוץ ורק כשיכנס לביתו יעמיד עצמו על ממונו.

[אמנם לכאורה דברי הפנים יפות הנ"ל הם דלא כדברי הרמ"ה, דהרי בפנים יפות מבואר דהיה לבני העיר שכס דין רודף אע"פ דעדיין לא התחילו לרודפם. וכן יש לעיין באדם שהוחזק למסור מי שרואה שעושה דבר שאפשר למסור, דלכאורה הוה כרודף כבר השתא, ולהרמ"ה היאך יתיישב זה. ועוד עיין במה שכתבנו בכל זה בפרשת וישלח תשע"ד].

ממה נפשך אסור

על־כן לא־יאכלו בני־ישראל אֶת־גֵּיד הַנֶּשֶׁה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּד (ל"ב ל"ג)
איתא בקרא איסורא דגיד הנשה. ואמרינן במשנה בחולין (פ"ט ב')
גיד הנשה נוהג בבהמה וחיה ואינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף.
ובגמרא (נ"ב ב') מבואר שאע"פ שלעוף יש כף בשר סיבובת הקולית
מכל מקום אינו עגול ואינו דומה לכף.

ומסתפקת הגמרא מהו באופן שיש עוף עם כף עגול, או בהמה עם
כף שאינו עגול, מי אמרינן דאזלינן בתר ידיה, ואם כן העוף אסור
והבהמה מותרת, או דלמא אזלינן בתר מיניה, ועוף הוא מין שאין בו
כף ומשום הכי תמיד מותר, ובהמה היא מין שיש בו כף ותמיד אסור.
ונשארה הגמרא בתיקו, ומשום הכי מספק שניהם אסורים, אבל
מכיון דאינו אסור אלא מספק אינו לוקה.

והנה יש לעיין מהו במי שאכל חדא מינייהו, ולאחר זמן רב, מוכרח
משום פיקוח נפש לאכול שנית גיד הנשה, ויכול לאכול או אידך
חתיכה, או גיד הנשה גמור.

מי נימא דהשתא תרווייהו שקולים ואיזה שירצה יאכל. או דילמא
נימא דיאכל דוקא בת זוגיה, דהשתא יהא לו רק איסור של כזית
מגיד הנשה אחד, דממה נפשך רק אחד מהם אסור, אבל אם יאכל
עכשיו הודאי, יהא לו גם איסור ודאי דעכשיו וגם איסור ספק
דאכילה הראשונה.

ולכאורה נראה כהצד הראשון, דהנה יש להקדים, דיש לדון מהו
אם אכיל לתרווייהו בבת אחת, והיינו גיד הנשה של עוף שיש לו כף
עגול וגם גיד הנשה של בהמה שיש לו כף שאינו עגול.

ולכאורה ילקה, דודאי אחת מהן אסור. ולמאן דאמר דהתראת
ספק שמיא התראה, הכי נמי אם אכלן בזה אחר זה ילקה.

ומעתה מדחינן דלא אמרינן דהשתא קאכיל רק ספק, ומה שעשה
אז מה שעשה עשוי, אלא אדרבה אמרינן דספק וספק מצטרפי
לודאי.

אם כן לכאורה הוא הדין בהיתר והיתר ורק תרווייהו אסירי, נימא
דאע"פ דכל אחד בפני עצמו מותר מפאת ספק, מכל מקום שניהם
ביחד הוה איסור ודאי. [ובזה נחלקו מהרי"ט וי"ד ח"ב סי' א' וחדושי
הרי"ם (תשובות יו"ד סי' ט') והארכנו בפלוגתתם בפרשת חקת תשע"ה
ופרשת כי תבוא תשע"ו].

אם כן בנידון דידן נימא דיאכל דוקא בת זוגיה, דאם לא כן אע"פ
שעכשיו הוה היתר, דהרי מותר משום פיקוח נפש, מכל מקום זה
מצטרף ביחד עם האכילה הקודמת ונמצא שביחד איכא ודאי איסור.

גיד הנשה בן פקועה

הנה איתא בשולחן ערוך (יו"ד סי' ס"ד סעי' ב') השוחט את הבהמה
ומצא בה עובר בן שמונה או בן תשעה, בין חי בין מת, חלבו וגידו מותר.
ויש אומרים, [והוא שיטת הרמב"ם], שאם הוה העובר בן תשעה ומצאו
חי, אינו נותר בשחיטת האם, אלא חלבו אסור וחייבין עליו כרת.

וכתב בכרתי ופלתי (סי' ס"ד ס"ק ה') דאף לשיטת הרמב"ם, מכל מקום
זה דוקא חלבו שהיה אז בשעת שחיטה, כי החלב הזה חלב גמור הוא רק
דניתר בשחיטה, והרמב"ם סובר דלא ניתר החלב בשחיטת האם, אבל
אם נשחטה האם, כיון דעכ"פ מודה הרמב"ם דגוף הבן פקועה נותר
בשחיטת האם והוי כשחוט, אם כן החלב שגדל אחר כך משיצא לאויר
העולם כיון דשור שחוט לפניך אין החלב שגדל אחר כך נאסר, דלאו חלב
שור הוא כיון דהוא כשחוט.

וכתב במנחת חינוך (מצוה ג') דנראה דגם לענין גיד הנשה הדין כן, דנהי
דלדעת הרמב"ם (פ"ז מהל' מאכלות אסורות ה"ג) ורשב"א (חולין צ"ב א'
ותו"ה בית שני ש"ה) דנוהג בה איסור גיד הנשה, מכל מקום דוקא הגיד
שגדל מחיים, אבל מה שגדל אחר שחיטת האם, כיון דהוא שור שחוט
בודאי לא שייך איסור גיד, דלא אשכחן גיד הנשה אלא בחי ולא במת.
[ועיין תוספות חולין צ' א' ד"ה קדשים].

ואם כן לפי זה בשליל שנשחטה אמו ואחר כך נתגדל והולך אינו חייב
על כזית גיד, כי מה שנתוסף הוה היתר, אם לא שאכל כזית מאיסור
עצמו לפי חשבון.

ומוסיף במנחת חינוך, דהוא הדין אם כל הגיד שגדל מחיים אינו כזית,
רק חייב מטעם בריה, אם נתוסף אחר כך, נמצא דלא שייך לחייב עליו
משום בריה מכיון דאינו כולו איסור.

ויש לעיין בדבריו, דהנה כתב הגרע"א (גליון או"ח הל' פסח סי' תע"ה על
מג"א סק"ה) דלהסוברים דמרור יוצא בפחות מכזית משום בריה, שפיר
דמי אע"פ שחלק מהבריה הוא שרשים דאין להם תורת מרור, וכמו
שמצינו בעוף טמא שאין בו כזית, דחייב עליו בכל שהוא משום בריה,
אע"פ דמצרפינן העצמות שאינם בכלל האיסור. [ונכתב דהלכך אף אם
חלק מהמרור יתבטל בשרשים לית לן בה, דהרי במשהו מרור שלא
נתבטל בשרשים יוצא מדין בריה מכיון דאוכל כולו].

ואם כן יש לעיין לפי זה בדינא דהמנחת חינוך, דאע"פ דאחרי
השחיטה נתוסף על הגיד, ונמצא שחלק מהבריה אינו חייב עליו משום
גיד הנשה, מכל מקום אכתי חייב עליו משום בריה.

כל שהוא

הנה גיד הנשה אסור באכילה. ופליגי תנאי (מכות י"ג א') באיסורי
אכילה בכמה חייבין, לחכמים אינו חייב מלקות אלא בכזית, ולר'
שמעון חייב גם במשהו, ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן.

א. ריטב"א ותוספות

הנה מצאנו ב' פירושים בדברי רבי שמעון, בריטב"א במכות (י"ז א')
כתב שרבינו מאיר נתן טעם לדברי ר' שמעון, דחלוק מלקות מקרבן,
דלענין מלקות כיון דאכל במזיד אחשבה לחומר איסור להתחייב בכל
שהוא, אבל לענין קרבן שהוא על אכילת שוגג בעי כזית לחשיבות.

אמנם בתוספות בשבועות (כ"א ב' ד"ה ולא) כתבו דהחילוק בין מלקות
לקרבן, היינו דדינא דחייב בכל שהוא היינו רק לענין הלאו, משא"כ
לענין הכרת חייב רק בכזית. וכן לענין החיוב קרבן שהוא רק במקום
שיש כרת. [אבל לריטב"א במזיד חייב כרת גם במשהו, ורק בשוגג פטור].

ב. רבינו יקר כריטב"א

הנה כתבו תוספות בעבודה זרה (ס"ז ב' ד"ה ואידך) בשם רבינו יקר,
דאע"פ דסובר רבי שמעון דחייב מלקות בכל שהוא, היינו דוקא
כשהאיסור בעין, אבל כשהאיסור בתערובת מודה רבי שמעון דחייב
רק בכזית.

וכתב במנחת חינוך (מצוה ג', קומץ מנחה, בשם אחרונים) דלחריטב"א אתי
שפיר דברי רבינו יקר, דבאיכא חצי שיעור בתערובת לא ילקה, דהרי
דבתערובת לא חזינן דאחשביה דהרי רצונו לאכול בכזית.

אמנם צריך עיון, דהא ודאי מודה רבינו יקר דלוקה לר' שמעון גם
כשלא אחשביה, כגון באינו בתערובת ואכל חצי שיעור איסור
לחודיה והיתר לחודיה, ודעתו לאכול כל הכזית, אע"פ דגם בכהאי
גוונא לא אחשביה להאיסור, דהרי כוונתו לגמור לאכול שיעור שלם
מהיתר, ועל כרחך דדברי רבינו יקר מטעמא אחרינא.

ג. ביאור החזון איש בריטב"א

בחזון איש (חו"מ סי' כ"ג הערות למסכת מכות דף י"ז) כתב דאין כוונת
הריטב"א דהחשיב אכילת כל שהוא, דהרי ברצה לאכול כל הכזית
ילקה אף שהפסיקוה לאחר כל שהוא, וכן בשוגג ורצה לאכול רק כל
שהוא יהא פטור אע"פ שגם בשוגג רצונו בהמשהו.

אלא טעם הריטב"א דבאכל במזיד עונשו על המרד בצואת התורה,
וכשאוכל כל שהוא גם כן מרדו מרובה וראוי לעונש, דהחשיב גם
אכילת האיסור, ולכן ילקה, משא"כ בשוגג שכפרתו על המכשול
שאכל איסור, אין העבירה חמור, ולכן בעינן שיעורא דכזית.

ולפי זה גם בתערובת ובמזיד ילקה במשהו. ואם כן צריך לומר
דטעם רבינו יקר מטעמא אחרינא, שסברתו שאין חשיבות לכלל שהוא
בהיותו בתערובת.

ערלה וכלאי הכרם אין מצטרפין

הנה איתא במשנה במעילה (י"ח א') דהערלה וכלאי הכרם,
לחכמים מצטרפין, ולרבי שמעון אין מצטרפין.

והקשה בגמרא וכי ר' שמעון צריך לצרפם, הרי לשיטתו חייב כבר
כשאוכל כל שהוא, דהרי סבירא ליה כל שהוא למלקות. [ומתרת

הגמרא תני אין צריכין לצרף.

והקשה במנחת חינוך דלשיטת רבינו יקר הנ"ל מאי קושיא, הא כאן בשני איסורין נימא דאיירי בתערובת, דכל חד וחד הוי מעורב עם חבירו, ואם כן לא שייך אחשביה בכל שהוא, ולהכי אשמועינן דאינם מצטרפין גם כן לכזית. [והנה להאמור לעיל אין זה קושיה על הריטב"א אלא רק על רבינו יקר].

ויש לדון בהאי קושיא בכמה אנפי:

א. בלא תערובת

תירצו האחרונים דסוגיא דמעילה איירי שלא בתערובת. אך זה גופא תיקשי דנוקי בתערובת. ויש לומר דלישנא דמתניתין משמע בזה אחר זה. או נימא דמשמע דאיירי מתניתין בכל גווני.

ב. שניהם איסור

הנה יש לדון לתרץ דשאני במשנה במעילה דשניהם איסור ונימא דרבינו יקר איירי רק באיסור המעורב בהיתר ולא בבי איסורים המעורבים ביחד.

דהנה לכאורה טעם רבינו יקר דבתערובת אינו חייב בכל שהוא, היינו דבתערובת אין הוכחה דמחשיב האיסור דהרי דילמא מחשיב השני, וזה לא שייך כששניהם איסור, דהרי עכ"פ מחשיב אחד מהם. אך יש לומר דכוונת רבינו יקר, דבכל שהוא חייב משום דמחשיב הטעם שיש בכל שהוא, משא"כ בתערובת יש הטעם של שניהם, ואינו מחשיב הטעם של כל אחד בפני עצמו, ואם כן הכי נמי כששניהם איסור, הרי אינו מחשיב כל טעם בפני עצמו.

ג. חולה שיש בו סכנה

הנה יש לעיין לר' שמעון דחייב בכל שהוא, מהו בחולה שיש בו סכנה שמוכרח לאכול מאכל שאסור באכילה, האם יאכל דוקא פחות פחות מכזית, או דילמא יאכל כזית בבת אחת.

והנה במוכרח לאכול חלב דחייב עליו כרת, ודאי יאכל פחות פחות מכזית כדי שלא יעבור על איסור כרת, דהרי לדעת תוספות לענין כרת חייב רק בכזית, אך הנידון במוכרח לאכול נבילה דליכא ביה אלא לא תעשה.

והנה לתוספות דהחילוק בין מלקות לקרבן, היינו בין לא תעשה לכרת, נמצא דבנבילה דליכא אלא לא תעשה, בכל גווני חיוב גם בכל שהוא, ואם כן הדין נותן דאין צריך לאכול פחות פחות מכזית דהרי גם בפחות מכזית עבר על הלאו, ואדרבא עדיפא דיאכל בבת אחת דכך יהא פחות איסורים.

אבל להריטב"א דהחילוק בין מלקות לקרבן, היינו דחלוק שוגג ממזיד, דבמזיד אחשביה משא"כ בשוגג, אם כן יש לעיין במוכרח לאכול משום פיקוח נפש האם דמי לשוגג או למזיד.

ואם נימא דדמי לשוגג ואינו חייב אלא בכזית, אם כן אכתי נפקא מינה בערלה וכלאי הכרם דלר' שמעון לא מצטרפי, דנפקא מינה בהאי דינא דחייבין ביה בכל שהוא. וגם זה יש לדחות ולומר דמתניתין איירי בכל גווני.

ד. התורה ניתנה במוחש

הנה כתב בדובב מישרים (ח"א סי' א') דהתורה ניתנה במוחש. [ואיירי התם בנידון בספר תורה שיש נגיעה בשם ואינו ניכר הפירוד רק על ידי זכויות המגדלת, אם זה הוא בכלל מוקף גויל שלא יהיה צריך תיקון, או דילמא הוי נגיעה. וכתב בדובב מישרים דכיון דלפי חוש הראות נראה שהוא נגיעה ממש, שפיר חשוב בכלל נגיעה].

ולפי זה דינא דר' שמעון דחייב בכל שהוא, אינו בכל אופן שאוכל כל שהוא, אלא דוקא בכל שהוא דהוה מוחש.

ואם כן תיקשי מאי מקשינן בסוגיא דמעילה על רבי שמעון, נימא דכל חד אינו מוחש רק תרויהו ביחד, ואם כן חייב רק אם יצטרפו ביחד.

ויש לומר דקאי אגוונא דחכמים והרי הם איירי בתערובת רגילה דחצי זית וחצי זית.

[תו תיקשי על הדובב מישרים, מהא דאמרינן בגמרא נדה (ל"ה א') דזב לא בעי קרא לטמאו, דהרי הזב טמא מצד מעיין, וכתבו תוספות (שם ד"ה לעולם) דאין כל שהוא שאי אפשר לחלק, ולהאמור נימא דאיירי בגודל שאינו במוחש, נמצא דאיכא כל שהוא שאי אפשר לחלק].

ה. איסור הנאה בכל שהוא

הנה ג' שיטות איכא באיסורי הנאה, דעת הצ"ח (נפסחים כ"ב ד"ה והרי אמ"ה) ומנחת חינוך (מצוה ג') דבכזית. ודעת הגרע"א (קמא סי' ק"צ) דבשוה פרוטה. [ויעיין לקמן מה שהארכנו בזה].

ומצאנו עוד שיטה, והוא דעת השואל ומשיב (תליתאה ח"ב סי' קל"ח, ורביעאה ח"א סי' ר"ט) דאסור בכל שהוא. [ויעיין בעמק יהושע סי' ו'].

ויש לעיין דאם אסור בכל שהוא, ולהסוברים דלקי באיסורי הנאה, אם כן תיקשי גם לחכמים, מאי שייך בערלה וכלאי הכרם צירוף, הא בלאו הכי לקי בכל שהוא משום איסור הנאה.

איסור הנאה בכזית או בשוה פרוטה

הנה אמרינן בשולחן ערוך (יו"ד סי' ס"ה סעי' י') דגיד הנשה מותר בהנאה. אמנם יש חולקין דאסור בהנאה, (תוספות חולין צ"ט ע"ב ד"ה והלכתא, וע"ע ברא"ש בחולין פרק גיד הנשה סי' י"ז). וכתב בבית יוסף (סי' ס"ה סק"י) דיש לזהר לכתחלה שלא ליהנות ממנה.

ויש לעיין מהו שיעור דהאיסור הנאה, מי אמרינן דהוי בכזית כמו האיסור אכילה, או דלמא הוי בשווה פרוטה, כמו שמצאנו באיסור מעילה דהשיעור דאיסור הנאה מהקדש הוי בשוה פרוטה. וכעין זה יש לדון בכל איסורי הנאה דילפינן מקרא דאכילה.

המנחת חינוך (מצוה ג') סובר כהצד הראשון, דשיעור הנאה הוא בכזית, דהרי עיקר האיסור הוי האכילה וכלישנא דקרא, אלא דכללה התורה הנאה גם כן בכלל קרא דאכילה, אם כן לא עדיף הנאה מאכילה, ובעינן כזית בכדי אכילת פרס. [דאם לא כן באוכל פחות מכזית לפעמים ילקה מפאת הנאה, וכן ביתר בכדי אכילת פרס. ואייתי שכך הקשה בצ"ח בפסחים כ"ב ד"ה והרי אמ"ה].

ולפי"ז אם ימכור פחות מכזית גיד הנשה, ויקבל עבורו פרוטה לא עבר, [אלא אסירא משום חצי שיעור], ואם ימכור כזית גיד הנשה, ויקבל עבורו פחות משווה פרוטה עבר.

אמנם הגרע"א (קמא סימן ק"צ) כתב כהצד השני, דשיעור הנאה הוי בשווה פרוטה.

ולאור האמור יש לדון בקושיית מהר"י כולי וכדלקמן:

קושיית מהר"י כולי

הנה התוספות (פסחים כ"א ב' ד"ה כל מקום) מקשים דלר' אבהו דמרבינן דהנאה אסירא כמו אכילה, אם כן אמאי לא אמרינן דכמו דאוכל חמץ בפסח הוי בכרת, הוא הדין הנהנה מחמץ חייב כרת.

[ומתוך הר"י דדוקא אם כתיב לא תאכל, או לא תאכלו אמרינן דהנאה כאכילה, אבל לא היכא דכתיב אוכל, ובקרא דכרת כתיב 'כל אוכל חמץ'].

והמגיה על המשנה למלך (רבי יעקב כולי זצ"ל, פ"ג מהל' שגגות ד"ה ואגב עיינו) הקשה על דברי התוספות, דהא מוכח דאין כרת באיסור הנאה, דהרי איתא בגמרא חולין (ק"כ א') דמרבינן מקרא ד'נפש' לרבות השותה חמץ דחייב כרת, ואי נימא דאיסור הנאה הוי בכרת, מהו הנפקא מינה בקרא דמרבה שתיית חמץ בכרת, תיפוק ליה דבין כך שתייה אסירא מדין הנאה דהא נהנה בשתייתו.

ואלא על כרחך מוכח דבאיסור הנאה אין כרת, ורק שתייה נתרבה לכרת מקרא ד'נפש', ואם כן תיקשי מהו קושיית התוספות.

ויש לדון ליישב קושייתו בכמה אנפי, דמצאנו כמה נפקותות בהא דאסור לא רק בהנאה אלא גם באכילה:

א. איסורו בשוה פרוטה

הגרע"א (שם) מיישב דלפום שיטתו דאיסור הנאה הוי בשוה פרוטה, אם כן אתי שפיר דברי התוספות. דלעולם איכא למימר דחייב כרת גם בנהנה מחמץ, והא דבעי קרא לרבות שתיית חמץ, דאי מצד ההנאה הוה חייב רק בשוה פרוטה, אך מקרא ד'נפש' נתרבה דשתייה כאכילה, וחייב אפילו בכזית אע"פ דליכא ביה שוה פרוטה.

ב. טעם כעיקר

יש לדון דמפאת איסור הנאה לא שייך לאסור טעם כעיקר, כמבואר בתשובות הגרע"א (א"ה, ע' קמא סי' י"ט) דאם טעם איסור הנאה נבלע בהיתר, מותר למוכרו לנכרי, דאינו משלם יותר עבור הטעם.

ולכאורה הוא הדין מותר באכילה, כגון אם איסור הנאה נבלע בהיתר

שאינו אסור באכילה, יהא מותר לאוכלו אף בנ ימו.
משא"כ אם איסור אכילה נבלע בהיתר, ודאי אסור שהרי אוכלו.
נמצא דאם שתיית חמץ אסור גם מחמת איסור אכילה, אם כן אסור גם
בנתערב בהיתר. וצריך תלמוד.
[הנה חזינן דקונס אסור בנותן טעם (נדרים נ"ב א') אע"פ דהוה איסור
הנאה. ועיין בר"ן בפרק נערה המאורסה (נדרים ס"ח א' ד"ה ואי אמרת)
דחיוב קרבן על קונס בכזית, והקשה הגרע"א בגליון הש"ס הא איתא
בשבועות (כ"ב א') לענין קרבן דשיעורו בפרוטה כדן מעילה ולא תליא
כלל בכזית. ועיין בירושלמי (נדרים פ"ג ה"ב מובא בר"ן ל"ה א') הנודר מן
הככר מהו לחמם בו ידיו].

ג. פריש אחד

תו יש נפקא מינה אם מפאת אכילה או הנאה, היכא דהיה ציבור של
חלב וציבור של חמץ וציבור של היתר, ופריש אחד מהם, האם מותר
לשתותו.

דאם חמץ אסור בשתיה משום אכילה, אם כן הרוב אסירא באכילה,
אך אם האיסור לשתותו רק משום הנאה, הרי הרוב מותר בהנאה.
אבל זה טעותא, דכיון דמכל מקום השתיה אסירא, בחלב משום
אכילה ובחמץ משום הנאה, שוב יש לאסור דרובא אסיר, ופשוט.

ד. שתה ג' כוסות

יש לדון כעין הנ"ל, בגוונא דכוס אחד דחמץ נתערב בשני כוסות דחלב,
דאם האיסור הוי רק מפאת הנאה, אם כן האי איסור הנאה דכוס דחמץ
בטל ברוב הכוסות דחלב, דהרי חלב מותר בהנאה, ואע"פ דמצד איסורא
דחלב אסור בשתיה, מכל מקום מצד איסורא דחמץ יהא מותר בשתייה,
ונפקא מינה דאם שתה שלשתם, יביא רק קרבן על החלב אבל לא על
החמץ.

משא"כ לבתר קרא דחמץ אסור בשתיה מדין איסור אכילה, אם כן
לדעת הסוברים דאין איסורים מבטלין זה את זה, לא יתבטל האיסור
אכילה דחמץ באיסור אכילה דחלב, ואם ישתה כל הכוסות יתחייב גם
על החלב וגם על החמץ.

ה. כרכו

תו יש לומר היכא דהחמץ שמוחוהו נתן טעם, והכל היה כרוך באוכל
דאינו חוצץ, דמצד הנאה ליכא, דלא חש בכלל בטעם, ומפאת שתיה
ואכילה ליכא.

אך כל זה כד נימא דטעם כעיקר דאורייתא, דאם לאו דאורייתא הא
משרא שרי. [ובאיכא ממשו הרי נהנה מהיתרון דהממשו]. נמצא דלמאן
דאמר טעם כעיקר לאו דאורייתא לא נתיישב.

[והנה משכחת לן דבר האסור בהנאה ומותר באכילה, כגון אפר איסורי הנאה,
דמפאת איסור אכילה הא פקע איסורו דנפסל לגר, ורק באיסור הנאה שבו

עניני שבת

קושר או מתיר

הנה יש לשאול באופן דאדם נפל למים בשבת, ובשביל להוציא
להציל חייו צריך חבל ארוך, ויש לפניו ב' אפשרויות, או לקשור שני
חבלים קצרים, או להתיר חבל ארוך שקשור במקום אחר, האם עדיף
למיעבד מלאכת קושר או מלאכת מתיר.

ולכאורה עדיף מתיר, דהוה מתיר שלא על מנת לקשור, והרי נסתפקו
תוספות בשבת (ע"ג א' ד"ה הקושר) האם חייב במתיר שלא על מנת לקשור.
[וכתבו דמדלא תני ליה במשנה כדנני מוחק על מנת לכתוב אין לדקדק דהכי
נמי לא קתני סותר על מנת לבנות, עיין שם].

וכי תימא דגם קושר הוה על מנת להתיר אחר כך, אך הרי כתב במשנה
ברורה (ביאור הלכה ריש סי' ש"ז) דקשר שדרכו של העולם לעשותו
בקביעות לא אזלינן בתר מחשבת הקושר לבטל שם קשר ממנו דבטלה
דעתו אצל כל אדם.

אמנם הא חזינן בקורע על מתו (שבת ק"ה ב') וכן בקורע בית הצואר
(שבת מ"ח א') דמחייבין, אע"פ דאינו על מנת לתפור, אלא על כרחך חזינן
דאם יש לו תועלת בהקריעה חשיב כעל מנת לתפור, ואם כן נימא דהוא
הדין המתיר על מנת לקבל חבל יהא חייב. נמצא דגם בקושר וגם במתיר
חייבין, ואם כן מה שירצה יעשה.

[והעירו דשיטת הרמב"ם (פ"י מהל' שבת ה"א) דבקושר בעינן קשר של אומן,
ואם כן עדיפא להתיר, אך הא מתיר נמי לאו של אומן וא"כ שוב שקולים המה].

נשאר, אך ליכא למידן לענין נתינת טעם, דהא הוה ליה נותן טעם לפגם.
והא דנותן טעם לפגם מותר באיסורי הנאה, ואף בהני דאסירי שלא כדרך
הנאתו, דכיון דהוה לפגם בטל ברובו, וכמדומה דבחוות דעת כתב דליכא הנאה.
ועיין בתשובות זכר יהוסף א"ח סי' קנ"ט].

ו. טורי אבן

הנה בטורי אבן (ראש השנה כ"ח א') נסתפק כשנהנה מאיסור הנאה, אך
יש תחת ידו גם דבר המותר בהנאה לאותו תכלית, כגון שלקח פטיש של
איסורי הנאה ופיצח אגוזים, ויש לו גם פטיש אחר שאינו איסור הנאה,
אם מקרי נהנה מאיסורי הנאה, ואסיק דחשיב נהנה, אך הרש"ש (נדרים
ט"ו ב') הוכיח דלא מיקרי הנאה. [עיי"ש בהוכחת הרש"ש, ויש לדחות ע"פ
דברי הגרע"א בתנינא סי' קל"ג, וע' במה שכתבנו סוכות תשע"ד סוף סי' ג'].
והנה אי נימא דלא חשיב נהנה, אתי שפיר דהרי איכא גוונא דמצד
ההנאה לא הוה מחייבין, כגון דאית ליה משקה אחר שאינו חמץ, ואינו
נהנה בהא דשותה דוקא החמץ, [כגון דהמשקה דאינו שותה ילך
לאיבוד], משא"כ לאחר דרבינן דאסור מצד איסור אכילה, האיסור אינו
מצד נהנה אלא מצד הא דשתייה הוי כאכילה, ואם כן ודאי חייב כרת.

ז. תורת גיטין

הנה איתא בגמרא גיטין (כ' א') דאם כתב גט על איסורי הנאה כשר.
וכתבו תוספות דמכל מקום יש איסור לכתוב מן התורה. אמנם ברמב"ם
(פ"ד מהל' גירושין ה"ב) כתב דמותר לכתחילה לכתוב.

וכתב בתורת גיטין (שם) דהטעם דמותר לכתחילה לכתוב, דהרי יכול
לכתוב הגט על עלה של זית ושאר דברים מופקרים, נמצא דלא חשיב
נהנה מאיסורי הנאה.

ויש לעיין הא לדברי הטורי אבן הנ"ל דאסיק דאסירא מן התורה, אם
כן תיקשי על התורת גיטין. אך יש לומר דשאני בתורת גיטין דהדבר
המותר של הפקר והוא מצוי, ובזה לא חשיב הנאה, משא"כ בטורי אבן
דשניהם ידיה אלא שיכול בחפץ אחר.

מעתה בנידון דידן שפיר יש לומר כהנ"ל, דנפקא מינה בהא דשתיית
חמץ אסור מצד איסור אכילה, באופן דאינו נהנה, והיינו לא רק שיש לו
משקה אחר של היתר, אלא שיש להשיג מים של הפקר, וכיסוד התורת
גיטין. [אך תיקשי בהך דעירוב הא יכול להשאיר העירוב בקרקע שאינה של בית
הקברות דאין זה הנאה לדעת התורת גיטין].

אך לאחר העיון זה אינו, דיש לומר דסברת התורת גיטין דאין כאן
הנאה של שוה פרוטה כיון שיכול ליהנות בהפקר, וכל זה להגרע"א
דלדידיה בלאו הכי ניחא קושיית מהר"י כולי, אך אגן דיינינן לצ"ח
ומנחת חינוך, ובזה יש לומר דכיון שנהנה מכזית מיתסר, ואם כן ליתא
להאי תירוצא.

חילול שבת או טומאת מת

כהן המוכרח לנסוע בשבת לבית החולים, ויש לפניו ב' אפשרויות, או
לנסוע לבית חולים קרוב בשבת, אבל ספק אם יש שם מת, או לנסוע
לבית חולים רחוק, שודאי אין שם מת, איזה עדיפא.

א. הנה לכאורה יש לדון דיסע להקרוב, דהרי בהרחוק יש יותר חילול
שבת, וזה חמירא מטומאת מת.

ב. אך לאידך גיסא יש לדון דיסע להרחוק, דהרי בהקרוב אע"פ דאינו
אלא איסור טומאת מת דהוה רק בלא תעשה, אך מכל מקום עובר ביותר
איסורים מבחילול שבת, דהרי בטומאת מת עובר על כל שהיה ושהיה,
משא"כ בחילול שבת עובר רק בשעת הנסיעה.

אך תליא בפלוגתת ר"ן (יומא ד' ב' מדפי הרי"ף ד"ה וגרסי') ושאר
פוסקים (תשב"ץ ח"ג סי' ל"ז ד"ה הרמב"ן) אם כמה כזיתי נבילה חמירי
מחד איסור שבת. [אע"פ דאיסור שבת בסקילה ונבילה רק לאו].

ג. אך יש לדון דבאמת יסע לקרוב, דהרי מכל מקום טומאת מת זה
שב ואל תעשה אע"פ דלקי עליו, והרי כמה איסורים קלים בשב ואל
תעשה אינו חמירא מאיסור אחד בקום ועשה. ואינו מוכרח.

ד. וכמו כן יש לדון יסע לקרוב, דהרי כיון דבהקרוב הוה רק ספק מת,
אם כן גם להר"ן כמה ספק איסור קל קילא מחילול שבת אחד ודאי.

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה,
ולתועלת המעינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה וכמה דרכים ואופנים
באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

נא לתרום להדפסת הגליון
סוקולוב 17 א' דירה 7 ב"ב,
טל' 035703949
L5703949@gmail.com

"שלמים מציון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו
הגאון הגדול רבי שלוי בן ציון פלמן זצוק"ל
פרשת וישלח

פגישת יעקב ועשיו

"וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום". (פרק ל"ב פסוק ד').

מאוד, והגיע אל מן הגרא"מ שך זצ"ל לבקש ממנו ברכה ועצה כדי שיצליח במשפט נגד הגוי. והרב שך יעץ לו שלפני המשפט יקרא ב"פרשת וישלח" את הפרשה של "פגישת יעקב ועשיו", וזה יהיה לו סגולה להצליח במשפט.

*

האם קיימתם בו ויפצר בו

והנה מובא על מן החפץ חיים זצ"ל שלמד מתוך הפרשה הזו הלכה למעשה, איך להתנהג בזמנים שהיו צריכים להפגש עם הגויים להשתדל אצלם שלא ירעו ליהודים.

בספר "שיחות חפץ חיים" (עמוד מ"ו אות כ"ח) מובא שבזמן מלחמת העולם הראשונה, כאשר החפץ חיים גלה עם הישיבה לעיר סמולעוויץ, היה שם שר רוסי שיהודי העיר ובני הישיבה סבלו ממנו הרבה מאוד. והחפץ חיים יעץ שיתנו לו בתור שוחד, מתנה של סכום כסף גדול. ובאמת עשו כדבריו ונתנו לו את המתנה הגדולה, אבל הוא לא הסכים לקחת את הכסף בשום אופן.

וכשסיפרו זאת לחפץ חיים אמר להם, "האם ניסיתם לקיים בו ויפצר בו?". שהרי גם עשיו בתחילה לא רצה לקחת את המתנה מיעקב, ויעקב לא ויתר אלא הוא הפציר עליו בתחנונים עד שהועיל בזה שלקח את המתנה, כך אמר החפץ חיים שאפילו שהשר ההוא התנגד בתקיפות ולא הסכים לקחת את המתנה, הרי ההנהגה צריכה להיות בעת ההיא שצריך להפציר בו ולהתחנן לפניו שיקח את המתנה.

ובאמת כך עשו, הציעו לו שוב את המתנה, והפצירו בו בתחנונים שיקח זאת מידם, עד שבסוף לקח את המתנה. והסוף היה שמהרגע שקיבל את המתנה, נהפך לבכו ונעשה אוהב ליהודים בכלל ולבני הישיבה בפרט, ונהנו ממנו מאוד.

להשביע עינו של רשע

עוד מובא מהחפץ חיים (החפץ חיים חייו ופעלו, חלק ג', עמוד תתת"ה), שכאשר יעקב הביא את המתנה לעבדיו שיביאו את זה לעשיו נאמר בפסוק (פרק ל"ב פסוק י"ז) "ויאמר אל עבדיו, עברו לפני רוח תשימו בין עדר ובין עדר". ופרש"י, "ורוח תשימו, עדר לפני חבירו מלא עין, כדי להשביע עינו של רשע ולתווהו על רבוי הדורון".

מבואר בזה שהיה ליעקב ענין מיוחד לתת את המתנה בצורה כזו שזה יראה לעשיו כמתנה מרובה וגדולה עד מאוד, ולכן לא הספיק לו בעצם זה שהמתנה היתה מרובה, אלא השתדל לעשות תחבולות בכדי שהמתנה תיראה מאוד גדולה. ומשום כן ציווה את עבדיו שישומו ריווח בין עדר ובין עדר, שזה יוסיף לעשיו התפעלות ורושם שמדובר כאן במתנה מיוחדת. והחפץ חיים היה לומד מכאן שכאשר צריכים לשחד גוי כדי לבטל איזו גזירה רעה, ונותנים לו סכום מסויים של כסף במתנה, הרי יותר טוב לתת את הכסף בשטרות קטנים בעלי ערך קטן, מאשר לתת לו את הסכום בכמה שטרות בודדים בעלי ערך רב. משום שכדי להשביע את עינו שתתפעל מהמתנה, צריך שהמתנה תיראה גדולה, ולא די במה שהסכום הוא גבוה. וכשיקבל צרור גדול של

במדרש מובא (פרשה ע"ח אות ט"ו) על רבנו הקדוש - רבי, שבכל פעם שהיה נצרך ללכת למלכות ברומי לבקש בקשות בעד כל ישראל, היה לומד לפני כן את הפרשה הזו של פגישת יעקב ועשיו.

ובפשוטו הפשט הוא שרבי הקדוש לפי רום דרגתו כשלמד את הפרשה הזו, היה מבין מתוך הפסוקים את הדרכים שבהם יש לו לנהוג בפגישתו עם מלכות אדום. שכל הדרכים שבהם התנהג יעקב כשכא להפגש עם עשיו, יש בהם הוראה לדורות איך ובאיזו צורה צריכה להיות ההנהגה של כלל ישראל כאשר נפגשים עם מלכות אדום, כדי לשדלם לטובת כלל ישראל.

ובמדרש מובא עוד (פרשה ע"ה אות ה') שפעם אחת רבי שלח מכתב למלך אנטונינוס, ורבי אפס כתב באיגרת שהמכתב הוא "מיהודה נשיאה למרן מלכא אנטונינוס". ורבי קרע את המכתב, ואמר לו שיתכתוב "מעבדך יהודה למרן מלכא אנטונינוס". וכאשר רבי אפס שאל את רבי מדוע הוא מבזה את כבודו לפני אנטונינוס וכותב על עצמו שהוא עבד של אנטונינוס, השיב לו רבי שלמד כן מיעקב שכאשר שלח את המתנה לעשיו אמר "כה אמר עבדך יעקב". והיינו שרבי למד מהפרשה איך צריכה להיות כל ההנהגה עם מלכות אדום מתחילתה ועד וסופה, עד כדי כך שאפילו את נוסח הדיבור והמכתב יש ללמוד מתוך הפרשה הזו איך הם צריכים להיות.

יקראו פרשת וישלח יעקב עד במאה קשיטה

אבל באמת בראשונים רואים שגם בלי הלימוד שלומדים מהפרשה איך להתנהג, הרי יש סגולה בעצם קריאת הפרשה שהיא מועילה להצליח בדבר שעומד לעשות על צד היותר טוב.

ודבר זה מובא ב"ספר מהרי"ל" שהיה אחד מהראשונים, ובליקוטים שבסוף הספר (אות כ"ג) כתב, "מהר"י סג"ל היה אומר לפרנסי הקהל מתי שיש להם להתוועד בפני העצה, אז טרם ילכו יקראו פרשת וישלח יעקב עד במאה קשיטה. וכן הוא בספר נחמני, שהעיד על רבנו הקדוש, מתי שהלך לפני הקיסר היה קורא הפרשה הנזכר מקודם. ויהי פעם אחת שכח ולא קרא, וכשבא לחזור זכר אחריתו והיה מבקש את פני הקיסר להגיה את עבדיו ללוותו לביתו, סוף דבר לא הועיל הלוויה וקפצו עליו לסטים ונטלו מה שבידו, והיה תולה במה שלא קרא הפרשה הנזכרת".

מבואר בזה שענין קריאת הפרשה מועלת אפילו לפרנסי הקהל כשהולכים להתוועד לעצה, ואפילו שלכאורה אין להם מה ללמוד מתוך הפרשה הזו, וגם אינם בדרגה של רבנו הקדוש שידע מה ואיך ללמוד מתוך הפרשה, בכל זאת עצם קריאת הפרשה מועלת להם להצליח בהתוועדותם. רואים מזה שעצם קריאת הפרשה יש בה סגולה שמי שיקרא אותה יצליח בדרכו אשר הוא הולך אליה. ולכן כאשר רבי לא קרא את הפרשה וניזוק בדרכו, תלה את הדבר מחמת שלא קרא את הפרשה, שאילו היה קורא את זה, היה זוכה לשמירה עליונה שאפילו בדרך בהליכתו וחזרתו לא יוזק בשום הזק שהוא.

ומעשה ביהודי מלונדון שגוי תבע אותו למשפט על סכומי כסף גדולים

שטרות, זה מסוגל להשביע את עינו ולהביא יותר תועלת גדולה מאשר שיתנו את הסכום בשטרות בודדים.

*

ספר התנ"ך מורה דרכו

והנה באמת בכל הדורות אבותינו ורבותינו הקדושים היו שואבים ולומדים את כל דרכי הנהגתם מהתורה. התורה והנביאים נכתבו כדי להורות לנו את הדרך אשר בה נלך, וכשמתבוננים בזה אפשר ללמוד מתוך התורה איך צריך לנהוג בכל דבר ודבר.

ובספר "שיחות חפץ חיים" (עמוד כ"ח אות ס"ט) כתב בנו של החפץ חיים על אביו, "ספר התנ"ך היה מורה דרכו, לא לכד חלק החוקים והמשפטים, אלא גם כל מאורע ומקרה שבאו בדברי התורה והנביאים והכתובים, מהם למד איך לכוון אורח החיים של עם ישראל, דבריהם הציתו בו אש קודש להגיד לעמנו את אשר עליהם לעשות, דברים מלהיבים כגחלי אש, ומהם שאב תנחומות אל כל נדכה ונכה רוח, ולחזק ברכים כושלות לצפות לישועת אלוקים. והתנ"ך היה כמעט כל ימי חייו באמתחת טלית ותפילין שלו".

הלימוד מדברי הנביאים

מרן החזון איש זצ"ל היה אומר, שעיקר הלימוד שלומדים בלימוד התנ"ך, הוא שבשעה שישאלו היו עושים את רצונו של מקום ומתחזקים בתורה ובמצוות, וכו' לשובע, לשלום, השקט ובטח. ואילו בשעה שח"ו לא שמרו את התורה והמצוות, באו עליהם אויבים מקצה העולם כדי להצר ולהלחם בהם, וכל הצרות והפורעניות היו מתחדשות עליהם. ואת זה רואים בכל התקופות של הנביאים, שהדבר היחידי שהועיל להביא שלום ושלווה בארץ, היה אך ורק עשיית רצונו של מקום, וכשלא עשו רצונו של מקום אפילו שהיו גיבורים מופלגים והיו בידם כלי מלחמה, בכל זאת לא הועיל מאומה ונפלו ביד אויביהם. וכך היה גם בשאר הנהגות העולם, פרנסה ושובע היו רק כשעשו את רצונו של מקום.

ואילו היום ישנם כאלו שעיקר לימודם בתנ"ך הוא כמה מלחמות עשה המלך הזה, ובכמה קרבות ניצח. ובכמה מדינות שלט המלך הזה, ובכמה שלט המלך הזה. ושוכחים ללמוד וללמוד את העיקר, שהניצחון והמדינות בהם זכו המלכים למלוך, לא היה מכח גבורתם, אלא הכל נעשה בהשגחת ה' שכשעשו את רצונו עשה שינצחו במלחמה ויחיו חי שלום ושלווה.

אתו עליהן עממיה

והנה בתרגום בשופטים (פרק ה') בשירת דבורה בשעה שנצחו את סיסרא, על הפסוק "פרוע פרעות בישראל בהתגבר עם ברכו ה'", כתב "כד מרדו בית ישראל באוריתא אתו עליהן עממיה וטרדונן מקריהון, וכד תבו למעבד אוריתא אתגברו אנן על בעלי דביהון וסרכונן מכל תחום ארעא דישראל. בכן על פורענות תבר סיסרא וכל משריתה, ועל נסא ופורקנא דאתעביד להון לישראל, בכן תבו חכימיה למתב בבתי כנשתא בריש גלי, ולא לפא ית עמא פתגמי אוריתא, בכן בריכו ואודו קדם ה'".

פירוש, בזמן שישראל מרדו בתורה, באו עליהם הגויים ונלחמו בהם והגלו אותם מבתיהם. וכאשר ישראל חזרו ושמרו את התורה, הם התגברו על שונאיהם וגירשו אותם מהארץ. וממילא אחרי שנעשו להם הניסים במלחמת סיסרא, חזרו החכמים לשבת בבית המדרש בגלוי, ולימדו לעם ישראל את התורה. מבואר בדבריו שהסיבה היחידה שפרצה המלחמה על ישראל היתה רק משום שעזבו את התורה, וזה הסיבה שהגויים נצחו אותם והגלו אותם מבתיהם. וכאשר חזרו לשמור את התורה, התגברו עם ישראל ונצחו את אויביהם.

ונתתי שלום בארץ

ובאמת שכל זה מפורש בפסוק בתחילת פרשת בחוקותי, שכתוב (ויקרא, פרק כ"ו פסוק ג'-ו') "אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם. ונתתי גשמיכם בעתם וגו'. ונתתי שלום בארץ וגו'".

מפורש בפסוק שכאשר יעשו את רצונו של מקום יזכו לגשמים בעיתם ולשובע גדול, וגם יזכו ל"נתתי שלום בארץ", שהשלום הוא אך ורק בידי שמים, שאין שום סיבה טבעית שהיא הגורמת לשלום או להפך למלחמה. והסיבה האמיתית שגורמת לשלום היא אך ורק "ונתתי שלום בארץ", שכשעושים את רצונו של מקום יש שלום ואין מלחמות.

ובגמרא בברכות (דף ט"ז ב') איתא, "רב ספרא בתר צלותיה אמר הכי, יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו שתשים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה וכו'. ופרש"י, "בפמליא של מעלה, בחבורת שרי האומות, שכשהשרים של מעלה יש תגר ביניהם, תיכף יש קטטה בין האומות, כדכתיב ועתה אשוב להלחם עם שר פרס".

מבואר ברש"י שהסיבה שפורצת מלחמה בעולם היא משום שלמעלה בשמים יש מלחמה בין שרי האומות. הסיבה הטבעית שנראית לעין כאילו שהיא הגורמת למלחמה, אינה האמיתית, אלא המלחמה מתחילה בגלל סיבות אחרות שבשמים נוצרה מלחמה בין השרים.

*

לפתוח בתורה ולראות את הפסוק שיצא

והנה בענין זה שאפשר ללמוד מהתנ"ך את דרכי הנהגה בכל המעשים, בספר "ברכי יוסף" (יו"ד סימן קע"ט, שו"ת ברכה אות ו') מצינו בזה דבר נאה. וכך כתב, "כתב מהריק"ש נראה לי דלכולי עלמא מותר לפתוח בתורה לראות הפסוק העולה, כי היא חיינו, וכמו שמצינו ביאשיה שעשה מעשה על שמצא ספר תורה גלול באותו פסוק, וכן עמא דבר. עכ"ל. והנה אמרו בילקוט משלי סימן רי"ט, אם בקשת ליטול עצה מן התורה הוי נוטל. וכן בדוד הוא אומר בפקודך אשיחה. עכ"ל. ומשמע דליטול עצה מן התורה, אפשר דבכלל הוי הא לפתוח בתורה לראות פסוק המזדמן. ומצאתי בקונטרס כתיבת יד להרב מהר"ר אליהו הכהן ז"ל (בעל שבט מוסר וכו') שכתב וז"ל, קבלתי מרבותי כשהיו רוצים לעשות איזה דבר והיו מסופקים אם לעשותו אם לאו, היו נוטלים חומש או ארבעה ועשרים (-היינו תנ"ך), והיו פותחים אותו ורואים בראש הדף מה פסוק היה מוצא, וכפי מה שמראה היו עושים, ונמצא שהיו מתייעצים עם התורה כדת מה לעשות בכל ענייניהם, וזה עצמו רומז מאמרם ז"ל ליטול עצה מן התורה, דמורה התר לעשות כך, ואין זה בכלל משתמש בתורה. עכ"ל. ועוד אפשר דז"ל הורו בזה דהגם שאמרו בספרי אין שואלים בגורלות, דכתיב (תהלים יח, יג) תמים תהיה, כגון זו שרי. ודוק היטב".

גורל הגר"א

בספר "שמושה של תורה" מסופר שבזמן מלחמת העולם הראשונה כשהמלחמה התקרבה לוויילנא, בישיבתו של מרן החפץ חיים זצ"ל בראדין לא ידעו אם לפי המצב נשקפת סכנה גם לראדין, וצריך לעזוב את העיר למקום יותר בטוח, או שאפשר להשאר במקום. וכששאלו את ראש הישיבה הגאון רבי צבי הירש לווינסון זצ"ל, חתנו של החפץ חיים, מה לעשות, לא ידע מה להשיב. וכשניגש לחפץ חיים בעצמו לשאול את השאלה, גם הוא השיב לו שאינו יודע מה לעשות.

כשראה ר' צבי הירש שאין בידו תשובה, החליט להטיל גורל הגר"א, ויצא לו הפסוק מהפרשה (פרק ל"ב פסוק י"א) "כי במקלי עברתי את הירדן ועתה הייתי לשני מחנות", כלומר שצריך לעזוב את העיר אבל לא בקבוצה אחת, אלא שיחלקו לשתי קבוצות וכל אחד יברח למקום אחר. ומיד לאחר שגמר לעשות את הגורל ויצא לו הפסוק הזה, נכנס החפץ חיים לביתו, ואמר לו מעצמו את הפסוק הזה, כשהוא מכוון לומר את אותה תשובה שהבין ר' צבי הירש.

ר' צבי הירש סיפר לו, שעתה ממש הוא עשה את הגורל וגם יצא לו את הפסוק הזה. אמר החפץ חיים "אם כן זה טוב מאוד". וכשר' צבי הירש שאל אותו אם לעשות שוב את הגורל כדי להיות בטוח שזאת היא התשובה, אמר לו הח"ח "איני רוצה להטריח את הבורא יותר".

שמעתי מהרה"ח רבי מאיר שכטר שליט"א שהיה מתייעץ הרבה עם מרן החזון איש זצ"ל בעניני מסחר, ובכל ספק היה החזון איש מורה לו דרכו מה לעשות. פעם אחת שאל את החזון איש, אם אפשר לעשות גורל

בשעה שיש לו ספק ואינו יודע מה להכריע, או שאין באפשרותו בעת ההיא להגיע אל החזו"א בעצמו לשאול את ספקותיו. והחזון איש השיב לו בחיוב, שאין בזה חשש איסור. ובאמת נהג כך בכל עניניו, ובכל פעם

שהיה בדעתו לנסוע לחוץ לארץ, היה עושה גורל לדעת ולפי זה הכריע אם לנסוע או לא.

ודינה היכן היתה

"ויקם בלילה הוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחותיו ואת אחד עשר ילדיו ויעבור את מעבר יבוק". (פרק ל"ב פסוק כ"ג).

ופרש"י, "ואת אחד עשר ילדיו, ודינה היכן היתה, נתנה בתיבה ונעל בפניה שלא יתן בה עשו עיניו, ולכך נענש יעקב שמנעה מאחיו שמא תחזירנו למוטב, ונפלה ביד שכם".

הנה בשעה שנולד בנימין, כתוב בפסוק (פרק ל"ה פסוק י"ז) "ותאמר לה המילדת אל תיראי כי גם זה לך בן". ופרש"י, "כי גם זה, נוסף לך על יוסף. ורבותינו דרשו עם כל שבט נולדה תאומה, ועם בנימין נולדה תאומה יתירה".

מבואר שכל שבט ושבט שנולד ליעקב, נולדה עימו עוד תאומה. ומעתה לכאורה קשה מדוע יעקב חשש רק על דינה שמא עשיו יתן עיניו בה ויקח אותה לו לאשה, הרי יש לו מלבדה עוד אחת עשרה בנות כמנין כל בניו, והיה צריך לחשוש גם עליהם שמא עשיו יתן עיניו בהם ויקחם לו לאשה. ומדברי חז"ל נראה שרק את דינה החביא בתיבה, שרק עליה היה לו את החשש שעשיו יתן עיניו בה, ויש להבין מה דינה שונה משאר אחת עשרה אחיותיה שנולדו תאומות עם כל אחיה.

ונראה לומר דהנה בפרש וישב כתוב שכאשר יוסף נמכר לעבד במצרים, ונראה לומר דהנה בפרש וישב כתוב שכאשר יוסף נמכר לעבד במצרים,

הגידה נא שמך

"וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך, ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אותו שם". (פרק ל"ב פסוק ל').

ופרש"י, למה זה תשאל, אין לנו שם קבוע משנתין שמונתיו, הכל לפי מצוות עבודת השליחות שאנו משתלחים".

שמעתי מהגרי"מ פיינשטיין זצ"ל להקשות, מדוע יעקב שאל את המלאך "הגידה נא שמך", הרי המלאך הזה היה שרו של עשיו, ושמו של שרו של עשיו הוא ידוע לכל, ואין צורך לשאול אותו במיוחד מה שמו.

ומעתה יש לעיין מדוע אחרי כל זאת נצרך יעקב לשאול אותו "מה שמך", הרי שמו של שרו של עשיו ידוע לכל. וביותר לא מובן מה המלאך עונה לו "למה זה תשאל לשמי". ופרש"י, שענה לו שאין לו שם קבוע אלא שמו משתנה לפי שליחותו. ולכאורה זה מובן דווקא במלאכים שתפקידם הוא להיות שלוחים מעת לעת לשליחות שנצרכים לעשות לפי הצורך ולפי השעה, שבזה שייך לומר ששם משתנה לפי שליחותם, ואין להם שם קבוע. אבל המלאך הזה שהיה שרו של עשיו, בוודאי היה לו שם קבוע, ואיך ענה לו שאין לו שם קבוע.

ובפסוקים אנו רואים שמהרגע הראשון שיעקב נפגש עימו הוא ידע שהוא שרו של עשיו, דהנה מיד כשנפגש עימו ונאבק עימו פרש"י (פסוק כ"ה) שפירשו חז"ל שהוא שרו של עשיו. וכן בהמשך כתוב בפסוק (פסוק כ"ז) שכאשר עלה השחר המלאך אמר ליעקב שישלח אותו, כיון שעלה השחר והגיע זמנו לומר שירה, ויעקב ענה לו "לא אשלחך כי אם ברכתני". ופרש"י, "ברכתי, הודה לי על הברכות

אם מותר להאכיל גיד הנשה לבחמה של הפקר

"על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה וגו'". (פרק ל"ב פסוק ל"ג).

שגיד הנשה מותר בהנאה.

בזהרו מלהאכילו אפילו לחתול

והנה יש לדקדק בלשון הרא"ש שכאשר מביא שיש מקומות שסוברים שגיד הנשה אסור בהנאה, כתב "ובשאר ארצות ראיתי שנוהרו אף להאכילו לחתול". ומדוקדק בלשונו שהענין הזה שנוהרו שלא להאכיל את הגיד לחתול היה רק בגדר זהירות בעלמא, שהם נהגו בעצמם חומרא ונוהרו שלא להאכיל את הגיד לחתול. שהרי לפי שיטתם שסוברים שהגיד אסור בהנאה, א"כ יש איסור גמור להנות מהגיד, ואין זה רק בגדר זהירות בעלמא. ומלשון הרא"ש שכתב את האיסור האיסור הגדר "זהירות", משמע שהוא ענין של חומרא ואינו מעיקר הדין. וקשה מדוע זה רק בגדר חומרא, הרי אם זה אסור בהנאה, אסור מעיקר הדין להאכיל את הבהמות.

הנה איסור גיד הנשה נאמר בפסוק שאסור באכילה, ובגמרא בפסחים (דף כ"ב א') מובא פלוגתא אם האיסור הוא רק איסור אכילה ומותר בהנאה, או שבכלל איסור אכילה נכלל גם איסור הנאה.

ולהלכה נחלקו בזה הראשונים, וברמב"ם (הלכות מאכלות אסורות פרק ח' הלכה י"ד) ובשו"ע (יו"ד סימן ס"ה סעיף י') פסקו שגיד הנשה מותר בהנאה.

והנה ברא"ש בחולין (פרק גיד הנשה אות י"ז) הביא את דברי הרמב"ם והרחיב לדון בזה הרבה, ובסוף דבריו הכריע שמוותר בהנאה, וכתב "וכן ראיתי באשכנז שמוכרין גיד הנשה לעובד כוכבים. ובשאר ארצות ראיתי שנוהרו אף להאכילו לחתול, על כן דקדקתי בו, ונראה שמוותר בהנאה". מבואר בדברי הרא"ש שגיד הנשה מותר בהנאה, ומותר למוכרו לגוי ולהנות מדמיו, שהאיסור הוא רק איסור אכילה ולא איסור הנאה. והרא"ש מביא שראה בשאר ארצות שנוהרו שלא להאכילו אפילו לחתול, שהם סברו שגיד הנשה אסור בהנאה, ולכן לא נתנו את זה לפני הבהמות לאכילה, אבל למעשה כותב הרא"ש שההכרעה צריכה להיות

"ומשמע לכאורה דהוא דאורייתא ולא משום חומרא דחמץ, ולפי זה גם בשאר איסורי הנאה אסור, ובפרי מגדים מסתפק בזה, ובתשב"ץ חלק ג' סימן רצ"ג מבואר כדברינו וכו'. אכן בביאור הגר"א בסק"ז, לפי פירוש דמשק אליעזר שם, מוכח דלדעתו דווקא גבי חמץ אסור".

מבואר בשער הציון שבאמת לפי סברת המגן אברהם שנוקט שההנאה הזו שאדם נהנה בכך שהוא משביע את הבהמה מוגדרת כהנאה, הרי יוצא מזה חידוש דין להלכה בדיני איסורי הנאה, שההנאה שאסור להנות מאיסורי הנאה זה כולל גם הנאה כזו שכל ההנאה היא שנהנה ממה שמשביע את הבהמה. ואפילו שאין לו בהנאה הזו שום הנאה ממונית, ואין לו מזה שום רווח כל שהוא, בכל זאת עצם הדבר שנהנה שמשביע את הבהמה, זה לבד מוגדר כהנאה, האסורה באיסורי הנאה.

אבל כותב השער הציון שכל זה דווקא לפי סברת המגן אברהם, אבל בביאור הגר"א מוכח שכל האיסור להאכיל בהמת הפקר באיסורי הנאה, נאמר דווקא באיסור חמץ בפסח ולא בשאר איסורי הנאה. שבאמת מדיני איסור הנאה אין איסור להאכיל בהמת הפקר באיסורי הנאה, שאין מוגדר כהנאה האסורה באיסור הנאה, אלא באיסור חמץ בפסח משום חומרא של איסור חמץ החמירו ואסרו להאכיל בהמת הפקר.

שיטת הרא"ש בגיד הנשה

ומעתה לגבי גיד הנשה, שמבואר בדברי הרא"ש שמביא שיש שסוברים שהוא אסור בהנאה, וכתב "ובשאר ארצות ראיתי שנוהרו אף להאכילו לחתול". ומדוקדק בלשוננו שהם רק נזהרו בתור זהירות בעלמא שלא להאכיל לחתול, ואינו אסור מעיקר הדין. ונתבאר שמדובר בחתול של הפקר ובזה מעיקר הדין מותר להאכילו איסורי הנאה, שכאשר מאכילו אין זה מוגדר כהנאה. ובזה החמירו על עצמם באותם הארצות ומשום חומרא של איסור גיד הנשה היו נזהרים שלא להאכילו אפילו לחתול של הפקר.

כל זה מוכן דווקא לשיטת הגר"א שהביא בשער הציון, שסובר שההנאה הזו שמאכיל בהמת הפקר, ונהנה במה שמשביע את הבהמה אינה מוגדרת כהנאה שאסורה באיסורי הנאה. ולכן מה שלא האכילו חתול של הפקר בגיד הנשה, היה אצלם רק בגדר זהירות, ולא מעיקר הדין.

אבל לפי שיטת המגן אברהם, שזה מוגדר כהנאה גמורה, שאסורה בדיני איסורי הנאה, א"כ אם גיד הנשה אסור בהנאה צריך להיות שמעיקר הדין יש איסור להאכיל חתול של הפקר בגיד הנשה, ואין זה רק בגדר זהירות בעלמא.

גמור לבעליו להאכילו איסורי הנאה, שהרי הוא נהנה מהאיסור במה שנותן לחתול את האוכל. אבל כאשר החתול הוא של הפקר בזה יש לדון שכאשר נותן לו לאכול אינו מוגדר כנהנה מאיסורי הנאה, שאין לו שום הנאה ותועלת בזה שהוא אוכל את הגיד, ולכן מעיקר הדין אפילו אם ההלכה היא שגיד הנשה אסור בהנאה מותר להאכיל את הגיד לבהמה או לחתול של הפקר. אלא כותב הרא"ש שראה בשאר ארצות שנהגו מנהג של חומרא ונזהרו שלא להאכילו אפילו לחתול של הפקר.

*

להאכיל חמץ כלב של הפקר

ונהנה בעיקר הדין אם מותר להאכיל איסורי הנאה לבהמה הפקר, מצינו בזה פלוגתא באחרונים, דהנה בטור בהלכות פסח (סוף סימן תמ"ח) מביא מהירושלמי שכתב שאסור להאכיל חמץ בפסח אפילו לכלבים של הפקר, והיינו שמי שמוצא בביתו חמץ בפסח שאסור בהנאה אסור לו להאכילו לכלב של הפקר. וז"ל הטור, "ואוסר עוד בירושלמי להאכיל חמצו בפסח אפילו לכלב של הפקר שאינו נהנה בו כלום, דגרסינן בפרק כל שעה לא יאכיל חמץ לכלבים, במה אנן קיימין אם לכלב היא הנייה, אלא כאן אנן קיימין אפילו לכלב של אחרים, זאת אומרת אסור להאכיל לבהמת הפקר". וכן נפסק בשו"ע (סימן תמ"ח סעיף ו').

מפורש בזה שאפילו לכלב שהוא של הפקר, שבעל החמץ אין לו הנאה ממונית בזה שהכלב אוכל את החמץ, בכל זאת אסור להאכילו חמץ בפסח. ובטעם הדבר כתב ב"משנה ברורה" (סקכ"ח) בשם הלבוש והמגן אברהם, "דיש לו הנאה במה שממלא רצונו להשביע לבהמה". מבואר בדבריהם שהאיסור להאכיל כלב של הפקר בחמץ, הוא משום שכאשר נותן לאכול את החמץ יש לו בזה הנאה שממלא רצונו להשביע לבהמה. שבזה גופא שנותן לכלב לאכול, זה מראה שיש לו איזה ענין לדאוג לכלב הזה שיהיה שבע. וממילא אפילו שהכלב אינו שלו ואינו אחראי למזונותיו, בכל זאת זה גופא שלמעשה נהנה עתה להשביע את הכלב, נחשב כהנאה. וכיון שחמץ אסור בהנאה הרי אסור לו להנות את ההנאה הזו, ולכן אסור להאכיל את הכלב בחמץ הזה.

מבואר בזה שההלכה שאסור להאכיל חמץ בפסח לכלב של הפקר, אינה חומרא חדשה בדיני חמץ בפסח, אלא הוא דין מעיקר הדין שהמעשה הזה של האכלת כלבי הפקר, מוגדרת כצורה מסויימת של הנאה, וממילא חמץ בפסח שאסור בהנאה הרי הוא נאסר גם בהנאה הזו.

בכל איסורי הנאה אסור להאכיל בהמת הפקר

ולפי זה מדייק ב"שער הציון" דדין זה נוהג גם בכל איסורי הנאה, וכתב

ויאבק איש עימו

"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עימו עד עלות השחר". (פרק ל"ב פסוק כ"ה). ידועים דברי חז"ל במדרש ש"אין דבר טוב יוצא מתוך מריבה", אי אפשר להשיג שום מעלה ממריבה, ורק הפסדים יש ממנה, ולכן צריך לברוח מכל ריב ודבר הגורם לריב כבורח מזהאש.

מעשה מוחשי בענין זה על הגר"צ פלגן זצ"ל מספר עד ראייה שהיה נוכח במקום בשעת מעשה.

ואלו דבריו, באחד מהאולמות שבתוכי אחת מהשכונות התקיימה שמחת "בר מצווה" לאחד מקרובי הגר"צ, כאשר הגר"צ ומשפחתו משתתפים בה.

לקראת סוף השמחה ברחוב שנמוץ לאולם התחיל ויכוח קטן בין שני שכנים המתגוררים בסמיכות למקום על עסקי שכנים, כאשר זה טוען כך וזה טוען כך. כל אחד עמד על דעתו בתוקף וביקש שחברו ושכנו יסכים לה. כל אחד היה משוכנע באלף אחוז שהצדק עימו, וחברו הוא הנוכל שמנסה לסוטטו. ומתוך כך הויכוח השקט עלה לאט לאט לטון גבוה יותר ויותר, עד שהיו במקום צעקות רמות, שכל העוברים ושבים ברחוב שמעום בבירור. גם לא מעט חלונות מבתי סמוכים נפתחו לשמע הצעקות הללו. בשלב מסויים היה מצב שאחד הרים בלוק שעמד סמוך למקום כדי לזרוק על חברו...

היו כמה אנשים טובים שניסו בדרכי נועם להשקיט את הריב, אבל ללא הועיל. פשוט לא היה עם מי לדבר, שניהם היו עסוקים בלהט בויכוח כשאבים מתייחסים לאף אחד.

לסקרנים שעברו ברחוב היה זה מחזה מאוד משעשע, לראות מראה של גן ילדים באנשים מבוגרים, וכך נעמדו בצד קבוצת סקרנים קטנה כשהם ממלאים את פיהם בצחוק על המראה הלא שגרתי הלזה...

באולם היו כמה מבניו הקטנים של הגר"צ, וכשנודע להם מחבריהם על הריב המעניין שמתנהל בחוץ, יצאו החוצה כמו שאר הילדים, לראות את המתרחש שם.

ונהנה פתאום יצא הגר"צ החוצה, וכשהבין מה קורה כאן, ראו עליו שנבהל מאוד עד כדי כך שהחווירו פניו כשלג, הוא לא אמר מילה לאף אחד, אלא רץ בבהלה לילדים הקטנים תפס אותם בידי וצעק "אש! זה אש בוערת! איך אתם עומדים כאן". ובמהירות רבה משך את הילדים לצד, שלא יעמדו בתוך האש, כשהוא ממשיך ואומר להם בקול "סכנה לעמוד כאן". והרחיק את הילדים מאזור המריבה, כמו אחד שמרחיק את בניו מתוך בית בוער באש.

הסקרנים שעמדו בצד כששמעו את הצעקות, "אש, סכנה" וראו את הרצינות שהרחיק הגר"צ את ילדיו מאזור האש, נפלה עליהם בושה, והתביישו מעצמם איך הם לא מפחדים לעמוד בתוך האש, ומיד כל אחד מיהר בשקט להסתלק מהמקום.

והניצים בעצמם כששמעו את הקולות, וראו את הבושה שאפפה את כולם לעמוד ליצידם, הבינו כמה מבוזז המעשה שעשו, גם הם נשתתקו, ושקטה לה המריבה. ותשקוט הארץ... (מהרה"ג ר' אליעזר ליברמן שליט"א).

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן" מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

כיצד קיבל עשו את המלאכים?

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו (לכ ג)

התורה אינה מספרת לנו כיצד קיבל עשו את המלאכים ששלח יעקב. אני לא הייתי שם, אבל הרמב"ן ידע מה היה שם והוא כותב: "והנראה בעיני בענין הזה, כי עשו לא קבל השלוחים כהוגן ולא השגיח עליהם, ואולי לא היו לפניו כי לא נתן רשות שיבואו לפניו וידברו עמו כלל". הרמב"ן אינו מבאר מדוע עשו לא קיבל אותם, אבל אני אומר את הסברא שלי, ונראה לי שזה תורת אמת: כאשר הגיעו המלאכים וביקשו להיפגש עם עשו, המזכיר שלו בדק את היומן וראה שלא נקבעה כל פגישה. "מצטער", אמר להם, "אבל אין אפשרות להיפגש עם עשו". כך שהמלאכים כלל לא קיבלו רשות להיכנס אליו.

וראייה לכך אומר הרמב"ן, כי אם המלאכים היו אכן נפגשים עם עשו - "היה הכתוב מספר ששאל להם מה שלום אחי ומה ענייני וענייני ביתו ובניו, וקיראו לו בשלמו, ואימרו לו כי אני הולך לקראתו לראותו, והם היו מגידים כן ליעקב. והכתוב לא סיפר שיאמרו השליחים דבר בשם עשו, אבל עברתו שמורה בלבו, ולעשות לו רעה היה הולך בחיל הזה והנה השלוחים חקרו במחנה וידעו כי הוא הולך לקראת יעקב".

הרמב"ן אומר כי אם עשו היה פוגש את המלאכים, בוודאי היה מתעניין בשלמו של יעקב ובני ביתו והיה מספר להם כי הוא עומד להיפגש איתו, והמלאכים בשום אל יעקב, היו מדווחים לו על פגישתם עם עשו. אבל התורה אינה מספרת לנו דבר על תשובתם של המלאכים, ומכאן שעשו סירב לפגוש אותם.

אמנם, חז"ל מספרים, כי לאחר מכן הגיעו מלאכים אחרים, והם כבר נכנסו לעשו בלי רשות, והחלו להכות אותו, וכך מובא במדרש תנחומא: "פגעה בו כת ראשונה שהיו בה ד' כחות נפלו עליו הכוחה ושברוהו, אמר להם: הניחוני, שאני בן בנו של אברהם. הוסיפו להכותו. אמר להם: הניחוני, שאני בן של יצחק שנעקד על גבי המזבח. הוסיפו להכותו. אמר להם: הניחוני, שאני אחיו של יעקב שבא מפדן ארם... כיון שהזכיר להם יעקב הניחוהו, אמרו לו: אתה הוא אחיו של יעקב אוהבנו? הרי אנו מניחין אותך לכבודו ולאחבתו".

המלאכים הללו, לא כמו הראשונים, נכנסו לעשו בלי תור והכו אותו, עד שאמר שהוא אחיו של יעקב. אם כך - אמרו לו המלאכים - אתה אח של יעקב? אם כן יש לך פרוטקציה גדולה ושוב לא נכה אותך...

בלשון הזו אני פורע לבניך

ויאמר מ' לך כל המתנה הנה אשר פגשתי ויאמר למצא חן בעיני אדני. ויאמר עשו יש לי רב אחי יהי לך אשר לך (לכ, ה-ט)

האם באמת עשו התכוון להחזיר ליעקב את כל המתנות שיעקב הביא לו? פשיטא שלא! אלא שצריכים, הלוא, להיות אנשים נימוסיים, ומחמת הנימוס הוא אמר "יש לי רב אחי..."

אף על פי כן, כיון שסוף כל סוף הוא דיבר בלשון של כבוד כלפי יעקב, אמר הקב"ה: בלשון הזו אני פורע לבניך. אתה אמרת "יש לי רב אחי" - בלשון הזו אני פורע לבניך: "רב לכם שבת בהר הזה" ואינו נותן רשות לישראל להילחם בשעיר.

צדיקים חביב עליהם ממונם יותר מגופם

ויאמר יעקב לְפָנָיו (לכ, כה)

שכח פכים קטנים וחזר עליהם

אמרו חז"ל (חולין צא ע"א): "ויותר יעקב לבדו - אמר רבי אלעזר: שכח פכים קטנים וחזר עליהם, מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם". רבותי, היתכן כך לומר, שבעיני יעקב הממון היה חשוב יותר מגופו? כלום מדובר כאן אפ'ס על קמצן כזה, שיחזיר עד פירס כץ כי שם העגבניות יותר זולות בחצי שקל?...

ומלשון חז"ל ממשמע שלא רק יעקב אבינו, אלא כל הצדיקים, ממונם חביב עליהם יותר מגופם. הייתכן?!

הקושיה מתעצמת לאור המעשה הבא שסיפר לי יהודי נאמן. יש לו ידיד בתל אביב, יהודי דתי, שומר מצוות, מניח תפילין, שומר שבת, אבל לא יותר מזה. כמו שאומרים, לא צדיק גדול. "א פרווה איד".

אבל, יש לו א' געוואלדיגע הנהגה: יש לו אח בירושלים, בן תורה חשוב, מטופל במשפחה גדולה, והוא - האח מתל אביב - שהנו בעל אמצעים, שולח לו מידי חודש בחודשו סכום נכבד למחייתו.

הדבר היה לפלא בעיניו של חברי, אך התבייש לשאול אותו על כך. עד שפעם הזדמנה לידו שעת הכושר ושאל אותו - "אמור לי בבקשה, איך הנעת להנהגה יפה כזו, לשלוח סכום כסף מכובד לאחייך ולא באופן חד פעמי, אלא מדי חודש בחודשו? מה תגיד, שהנך בעל יכולת? זה לא תירוץ, כי פעמים רבות בעל יכולת הוא קמצן עוד יותר גדול, שהרי יש לו מנה רוצה מאתיים". מהיכן, אפוא, נובעת הנהגה נפלאה זו?

אמר לו: "אספר לך. בהיותי בחור למדתי בישיבת חברון בירושלים. לראש הישיבה, רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, היתה הנהגה: מידי שבוע היה שולח קבוצת בחורים מהישיבה לבני ברק, למרן ה'חזון איש' זצ"ל, למשך שבוע ימים, מיום ראשון עד יום שישי, שיהיו אצל ה'חזון איש', ידברו עמו בלימוד, ויראו את הליכותיו בקדש.

"הבחורים הללו היו נוסעים לבני ברק, ישנים ואוכלים בישיבת 'תפארת ציון' ברחוב ירושלים, ובמשך כל השבוע היו אצל ה'חזון איש', דיברו עמו בלימוד, שאלו את שאלותיהם וקבלו תשובות מגדול הדוד.

"בדרך כלל, שלח ראש הישיבה את הבחורים היותר טובים, את בעלי הכישרונות שלהם היתה תועלת גדולה יותר מהנטיעה. אני נחשבתי מהבחורים הפשוטים, אבל משום מה, פעם ניגש אלי הרב סרנא ושאל אותי אם אני רוצה לנסוע לשבוע ל'חזון איש'. אני הייתי בחור כזה 'פייפער', חשבתי לעצמי - לנסוע? למה לא. מה לאכול - יש שם, היכן לישון - גם יש, אז למה לא, העיקר לנסוע... 'כן, כן', אמרתי מיד, 'אני רוצה'. "בסדר גמור", אמר ראש הישיבה, 'סע יחד עם שאר בני הקבוצה'.

"כך היה. ביום ראשון נסענו לבני ברק, שאר הבחורים מיד התיישבו עם החזו"א והתחילו לדבר בלימוד. הוא שאל שאלות ואני עמדתי בצד ומענתי בראשי - 'כן, כן...', כי מה אעשה? ככה היה. הסתובבתי קצת, שבוע שלם עבר ונסענו חזרה לישיבה.

"ומה יצא לי מכל הנסיעה הזו?

"בלימוד - אני לא זוכר שקיבלתי משהו מה'חזון איש'. חבריי קיבלו הרבה מאד, הם חזרו עם חבילות של חידושים, אבל אותי זה לא עניין, הייתי בחור ריקני.

"היה דבר אחד שכן קיבלתי מה'חזון איש'. התבוננתי וראיתי שבעיניו הכסף לא שווה כלום. במשך כל היום נכנסו אליו אנשים, גבירים ועניים. לזה אין כסף ולזה יש יותר מדי... זה נותן זה לוקח. מגיע גביר מניח סכום כסף גדול על השולחן, עוברת חמש דקות והשולחן מתרוקן, לא נשארת פרוטה אחת. גאר נישט.

"כל כך התפעלתי: בן אדם שכסף לא שווה אצלו כלום! הדבר הזה חדר עמוק בלבי. קניתי בנפשי את המדה הזו שראיתי אצל גדול הדור, לא לחוש קושי בנתינת ממון לזולת".

"אני אמנם לא זכיתי להיות בן תורה", סיים הידיד את סיפורו, "אבל כסף ב'ה לא חסר לי, ואם אחי, עצמי ובשרי, הנו בן תורה חשוב, מטופל בילדים - למה לא אתמוך בז' כל חודש אני שולח לו סכום נכבד וזה כלל לא קשה לי".

כיצד שייך אפוא, לומר שצדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם? - הלא רואים אנו בדיוק להיפך, שאצל הצדיקים הממון אינו תופס חשיבות כלל ועיקר!

כל מה שיש לי - מתנה מהקב"ה!

בבחרתי אמרתי ביאור נפלא בדברים, וברבות השנים ראיתי שגדולי עולם אומרים זאת [האר"י הקדוש נעזר]:

כל אדם, כששואלים אותו על דברים שברשותו מנין לו אותם, כגון: "מהיכן יש לך את המגבעת הזו?" עונה: "הלכתי לחנות הכובעים וקניתי אותה". "ומאיפה יש לך את הספר הזה?" - "פלוגי נתן לי אותו במתנה".

אצל הצדיק, הרגשת החיים שלו היא: כל מה שיש לי - זה הקב"ה נתן לי, קיבלתי מהקב"ה מתנה. מהיכן יש לך את העט הזה? - "הוי, ברוך ה', הקב"ה נתן לי אותו".

אין נתן לי? - על ידי שהרווחתי כסף ובכסף הזה קניתי את העט בחנות, אבל כל אלו תוצאות. במציאות הקב"ה הוא זה שנתן לי את העט.

כשהצדיק יושב לאכול, מה הוא אוכל? כותב בעל ה"חובות הלבבות" (שער ג פרק ה), שעובד האלקים "לא יאכל אלא מה שהטריפו". הוא מרגיש שהקב"ה זן ומפרנס, והוא הנותן לו את מזונו.

ליעקב יש פכים קטנים. מהיכן יש לו אותם? זוהי מתנת שמים, מתנה מידי של בורא העולם. מתנה כזו חביבה היא עד מאוד בעיניו, ובשום אופן אינו יכול לוותר עליה!

אני זוכר שבילדותי למדתי בסאטמה ופעם האדמו"ר מסאטמר זצ"ל נתן לי מטבע שילינג. איזו שמחה וששון! במשך שנים הייתי מראה לכולם: "הנה, זה השילינג שקיבלתי מהרבי" מסאטמר".

על אחת כמה וכמה כשמקבלים דבר מהקב"ה, כמה חביבות צריכה להיות כלפי הדבר. זה לא ענין של אהבת הממון, אלא זו אהבה למתנה מהקב"ה. לכן ממנום של הצדיקים חביב עליהם יותר מגופם.

ואם תשאלו, הלא בגמרא שם כתוב שהטעם שחביב עליהם ממנום יותר מגופם הוא - "לפי שאין פושטין ידיו בגזל", ולא כפי שביארנו, מחמת שזו נתינה מהקב"ה?

התשובה היא - הם הם הדברים: ממון הבא לאדם בגזל הוא ממון שאינו מהקב"ה. כביכול הגזל תפס ממון זה לבד, זו איננה מתנה מאת ה'. אבל הצדיקים אין פושטים ידיהם בגזל, כלומר: מה שיש להם - זה הכל נקי מהקב"ה, לכן חביב הוא עליהם יותר מגופם.

צדיקים חביב עליהם ממנום יותר מגופם

וַיִּתֵּן יַעֲקֹב לְבָדוֹ (לב, כה)

שכח פכים קטנים וחזר עליהם

אמרו חז"ל (חולין צא ע"א): "יותר יעקב לבדו - אמר רבי אלעזר: שכח פכים קטנים וחזר עליהם, מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממנום יותר מגופם".

רבותי, היתכן כך לומר, שבעיני יעקב הממון היה חשוב יותר מגופו? כלום מדובר כאן אפע"ס על קמץ, כזה, שיחזור עד פרס כץ כי שם העגבניות יותר זולות בחצי שקל?...

ומלשון חז"ל משמע שלא רק יעקב אבינו, אלא כל הצדיקים, ממנום חביב עליהם יותר מגופם. הייתכן?

הקושי מתעצמת לאור המעשה הבא שסיפר לי יהודי נאמן. יש לו ידיד בתל אביב, יהודי דתי, שומר מצוות, מניח תפילין, שומר שבת, אבל לא יותר מזה. כמו שאומרים, לא צדיק גדול. "א פרוה איד".

אבל, יש לו א' געוואלדיגע הנהגה: יש לו אח בירושלים, בן תורה חשוב, מטופל במשפחה גדולה, והוא - האח מתל אביב - שהנו בעל אמצעים, שולח לו מידי חודש בחודשו סכום נכבד למחייתו.

הדבר היה לפלא בעיניו של חברי, אך התייבש לשאול אותו על כך. עד שפעם הזדמנה לידו שעת הכושר ושאל אותו - "אמור לי בבקשה, אין הגעת להנהגה יפה כזו, לשלוח סכום כסף מכובד לאחיו, ולא באופן חד פעמי, אלא מדי חודש בחודשו? מה תגיד, שהנך בעל יכולת? זה לא תירוץ כי פעמים רבות בעל יכולת הוא קמץ עוד יותר גדול, שהרי יש לו מנה רוצה מאתיים". מהיכן, אפוא, נובעת הנהגה נפלאה זו?

אמר לו: "אספר לך. בהיותי בחור למדתי בישיבת חברון בירושלים. לראש הישיבה, רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, היתה הנהגה: מידי שבוע היה שולח קבוצת בחורים מהישיבה לבני ברק, למרן ה'חזון איש' זצ"ל, למשך שבוע ימים, מיום ראשון עד יום שישי, שיהיו אצל ה'חזון איש', ידברו עמו בלימוד, ויראו את הליכותיו בקדש.

"הבחורים הללו היו נוסעים לבני ברק, ישנים ואוכלים בישיבת 'תפארת ציון' ברחוב ירושלים, ובמשך כל השבוע היו אצל ה'חזון איש', דיברו עמו בלימוד, שאלו שאלותיהם וקבלו תשובות מגדול הדור.

"בדרך כלל, שאל ראש הישיבה את הבחורים היותר טובים, את בעלי הכישרונות שלהם היתה תועלת גדולה יותר מהנסיעה. אני נחשבתי מהבחורים הפשוטים, אבל משום מה, פעם ניגש אלי הרב סרנא ושאל אותי אם אני רוצה לנסוע לשבוע ל'חזון איש'. אני הייתי בחור כזה 'פייפער', חשבתי לעצמי - לנסוע? למה לא. מה לאכול - יש שם, היכן לישון - גם יש, אז למה לא. העיקר לנסוע... כן, כן, אמרתי מיד, 'אני רוצה'.

"בסדר גמור, אמר ראש הישיבה, 'סע יחד עם שאר בני הקבוצה'.

"וכך היה. ביום ראשון נסענו לבני ברק. שאר הבחורים מיד התיישבו עם החז"א והתחילו לדבר בלימוד. הוא שאל שאלות ואני עמדתי בצד ונענעתי בראשי - כן, כן... כי מה אעשה? ככה היה. הסתובבתי קצת, שבוע שלם עבר ונסענו חזרה לישיבה.

"ומה יצא לי מכל הנסיעה הזו?

"בלימוד - אני לא זוכר שקיבלתי משהו מה'חזון איש'. חברי קיבלו הרבה מאד, הם חזרו עם חבילות של חידושים, אבל אותי זה לא עניין, הייתי בחור ריקני.

"היה דבר אחד שכן קיבלתי מה'חזון איש'. התבוננתי וראיתי שבעיניו הכסף לא שווה כלום. במשך כל היום נכנסו אליו אנשים, גברים ועניים. לזה אין כסף ולזה יש יותר מדי... זה נותן זה לוקח. מגיע גביר, מניח סכום כסף גדול על השולחן, עוברות חמש דקות והשולחן מתרוקן, לא נשארת פרוטה אחת. גאר נישט.

"כל כך התפעלתי: בן אדם שכסף לא שווה אצלו כלום! הדבר הזה חדר עמוק בלבי. קניתי בנפשי את המדה הזו שראיתי אצל גדול הדור, לא לחוש קושי בנתינת ממון לזולת".

"אני אמנם לא זכיתי להיות בן תורה", סיים הידיד את סיפורו, "אבל כסף ב'ה לא חסר לי, ואם אחי, עצמי ובשרי, הנו בן תורה חשוב, מטופל בילדים - למה לא אתמוך בו? כל חודש אני שולח לו סכום נכבד וזה כלל לא קשה לי".

כיצד שיין אפוא, לומר שצדיקים ממנום חביב עליהם יותר מגופם? - הלא רואים אנו בדיוק להיפך, שאצל הצדיקים הממון אינו תופס חשיבות כלל ועיקר!

כל מה שיש לי - מתנה מהקב"ה!

בבחרתי אמרתי ביאור נפלא בדברים, וברבות השנים ראיתי שגדולי עולם אומרים זאת [האר"י הקדוש ועוד]:

כל אדם, כששואלים אותו על דברים שברשותו מנין לו אותם, כגון: "מהיכן יש לך את המגבעת הזו?" עונה: "הלכתי לחנות הכובעים וקניתי אותה". "ומאיפה יש לך את הספר הזה?" - "פלוגי נתן לי אותו במתנה".

אצל הצדיק, הרגשת החיים שלו היא: כל מה שיש לי - זה הקב"ה נתן לי, קיבלתי מהקב"ה מתנה. מהיכן יש לך את העט הזה? - "הוי, ברוך ה', הקב"ה נתן לי אותו".

אין נתן לי? - על ידי שהרווחתי כסף ובכסף הזה קניתי את העט בחנות, אבל כל אלו תוצאות. במציאות הקב"ה הוא זה שנתן לי את העט.

כשהצדיק יושב לאכול, מה הוא אוכל? כותב בעל ה"חובות הלבבות" (שער ג פרק ה), שעובד האלקים "לא יאכל אלא מה שהטריפו". הוא מרגיש שהקב"ה זן ומפרנס, והוא הנותן לו את מזונו.

ליעקב יש פכים קטנים. מהיכן יש לו אותם? זוהי מתנת שמים, מתנה מידי של בורא העולם. מתנה כזו חביבה היא עד מאוד בעיניו, ובשום אופן אינו יכול לוותר עליה!

אני זוכר שבילדותי למדתי בסאטמר, ופעם האדמו"ר מסאטמר זצ"ל נתן לי מטבע שילינג. איזו שמחה וששון! במשך שנים הייתי מראה לכולם: "הנה, זה השילינג שקיבלתי מהרבי" מסאטמר".

על אחת כמה וכמה כשמקבלים דבר מהקב"ה, כמה חביבות צריכה להיות כלפי הדבר. זה לא ענין של אהבת הממון, אלא זו אהבה למתנה מהקב"ה. לכן ממנום של הצדיקים חביב עליהם יותר מגופם.

ואם תשאלו, הלא בגמרא שם כתוב שהטעם שחביב עליהם ממנום יותר מגופם הוא - "לפי שאין פושטין ידיו בגזל", ולא כפי שביארנו, מחמת שזו נתינה מהקב"ה?

התשובה היא - הם הם הדברים: ממון הבא לאדם בגזל הוא ממון שאינו מהקב"ה. כביכול הגזל תפס ממון זה לבד, זו איננה מתנה מאת ה'. אבל הצדיקים אין פושטים ידיהם בגזל, כלומר: מה שיש להם - זה הכל נקי מהקב"ה, לכן חביב הוא עליהם יותר מגופם.

מעשיו ראובן

באחת הפעמים, כאשר נסע רבי ראובן באוטובוס, ניגש אליו ילד קטן וביקש ללוות מספר שקלים עבור דמי הנסיעה. רבי ראובן שלף את ארנקו, נתן לילד את הסכום הנדרש ורק לאחר מכן פנה אליו בסבר פנים יפות ושאל:

"כיצד תשיב לי את ההלוואה, הרי אינך יודע מה שמי והיכן אני גר? בא ואלמדך מה תעשה. בפעם הבאה עליך לבקש שיתנו לך את הכסף במתנה. לאחר מכן תשאל לשמו וכתובתו של הנותן, כדי שתהיה לך אפשרות להשיב לו את כספו".

באחת ההזדמנויות, לאחר שירד מהמונית שהסיעה אותו לירושלים, גילה כי הנהג החסיר מאה שקלים מהעודף המגיע לו. תגובתו של רבי ראובן היתה בלתי צפויה בעליל. הוא לא הצטער כלל על הפסד הממון וברגע כמימרא קרא כשחיוך נסוך על שפתיו:

"איזה נס! איזה נס שאני הפסדתי את הכסף ולא ההיפך. הרי אם הנהג היה נותן לי בטעות מאה שקלים נוספים, כיצד הייתי מצליח לאתר אותו ולהשיב לו את העודף המיותר? אבל עכשיו, כשהוא חייב לי, הריני מוחל לו במחילה גמורה, וכך באה הבעיה מיד על פתרונה!"

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

כתר תורה הרב אברמוב פוניבז' בית אבא חפציבה 052-7143196 (דרמר) ישיבת כנסת יצחק נאות הפסגה 052-7608620 קרית ספר בית הכנסת: קהילת משך חכמה 053-3127555 ברכפלד * ישיבת מיר דרדק 08-9741667 בבתי הכנסת * אוהל תורה * חניכי הישיבות רשב"י גריין פארק ביהכנ"ס בני הישיבות נס ציונה מוסדות אור תורת שלום בכולל בראשות הרב יפת שליט"א נתיבות 054-8454356 (טרבלסי) נתניה רמת אפרים 052-7664668 ביהכנ"ס מנחם אברכים רח' גבע 25 054-8452828 (ויס) נתח תקוה גני הדר בבתי הכנסת: * אוהל אברהם * מקוה בעש"ט מרכז העיר * אבי עזרי * ישיבת לומז'ה קרית אתא ישיבת מאקאווא 052-7626243 רחובות 050-4101805 ישיבת מאור התלמוד כולל בר שאול רכסים גבעה א' 052-7606491 ישיבת כפר חסידים 053-3136168 גבעה ב' כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722 גבעה ג' 052-7171992 (פרקש) בביהכנ"ס * היכל משה - בנה ביתך השרון 08-9924520 לרבים המבקשים קובץ גליונות גדול (A4) ניתן להזמין מראש במוקדי ההפצה.	בר אילן/נוה צבי 054-8474651 הר נוף בבתי הכנסת: * אמרי שפר * קהילת בני תורה * חניכי הישיבות - רח' ברנד כנסת 054-8429113 (גרוס) נוה יעקב 052-7677676 (לוי) בבתי הכנסת: * בני הישיבות * חניכי הישיבות מרכז * מגן אברהם * תורה ותפילה סורוצקין בבתי הכנסת: * אהבת תורה * באר שמואל * היכל שמואל עזרת תורה 054-8474651 (אלקין) * בית הכנסת בית ישראל קרית יובל 052-7639488 רוממה * בית כנסת חניכי הישיבות רמות א' 054-8408719 (גולדשטון) בבתי הכנסת: * משכן שרגא * שערי תבונה רמות ג' * ביהכנ"ס חניכי הישיבות צא"י 053-3120780 (גליקסברג) רמות פולין * ביהכנ"ס אוהל יוסף 053-3180324 (דורוני) שערי חסד 054-8498969 (קירט) גילה * ביהכנ"ס חזון נחום 052-7653820 מאה שערים ביהכנ"ס תפארת בחורים (הישן) גוש 80 * ביהכנ"ס בראשות הגאון ר' דן סגל שליט"א גבעת שאול ישיבת הגרי"מ דרוק זופניק רמת שלמה בבתי הכנסת: * המרכז * חזון אי"ש גבעת זאב ביהכנ"ס ברכות שמואל רח' גבע 054-8422492 מודיעין עילית * בכוללים: עטרת שלמה, ישכר באוהליק, הר"ן	בכוללים: * בית הלל * נחלת משה * חזון איש * פוניבז' (אוהל קדושים) * ברסלב אצל הנציגים בישיבות: אורחות תורה בית מדרש עליון גאון יעקב משך חכמה פונוביז' קהילות יעקב קרית מלך שערי תורה תפארת ציון נתיבות עולם מרכז * חנות גל פז - ר' עקיבא 88 * חנות שאבעס חזון איש 49 פרדס כץ 052-7168580 (אבוהצירא 30) במקוה בבתי הכנסת: * מנחם אברכים (אבוהצירא 9) שכון ה' 053-3151405 (נמירובסקי) * ביהכנ"ס המרכזי זכרון יעקב 04-6392214 (קניגסבורג) חיפה נוה שאנן 054-8454992 (גינור) ישיבת נחלת הלויים בביהכנ"ס מקלט רח' פרל פינת מנדלה הדר * ישיבת תפארת ישראל 04-8699455 (חסידים) פבריה קרית שאול * ביהכנ"ס חניכי הישיבות - שערי דעת רח' המגנים 32 פלזסטון 02-5335545 (חנות כל בו אלן) יסודות * ביהכנ"ס המרכזי ירוחם ביהכנ"ס המרכזי 052-7627788 (מיכאל) ירושלים בית ישראל * ישיבת מיר 052-7677676 (לוי) גאולה 053-3172626 (אלה) * חנות גל פז (מלכי ישראל) בית וגן 02-6449498 (שעיר) הפיסגה 46 (ניתן להשאיר הודעה) בבתי הכנסת: * אמשינוב * מנחם אברכים	חופקים 052-7635246 (סמיד) בבתי הכנסת: * קיווית * שיווית * נחלת משה חלד 054-8415551 (הופנר) ישיבת בני ראובן * ביהכנ"ס מאור שרגא אשדוד חובע ג' - קרית חרדים 054-8454846 (וינגרטן) חובע ז' 052-7668323 (מונק) חובע ט' 077-7656779 (בלומנטל) אשקלון 050-4181543 (לוי) באר שבע 052-7628911 (היקלי) בית שמש קריה 02-9910398 (פינקלשטיין) בביהכנ"ס * שערי תורה * ישיבת אור לשרים רמה ג' * ביהכנ"ס אהבת תורה 02-9920797 יפה נוף 054-8488951 (וקסלר) רמה א' בבתי הכנסת: * כולל עטרת שלמה * ביהכנ"ס לב אליהו ביתר גבעה A * ביהכנ"ס זכור לאברהם בית חלקיה 050-4156578 (מן) בני ברק * שכון ג'/יהודה הנשיא 053-3145900 (גולדשטון) ויזניץ 050-4192923 (טסלר) בבתי הכנסת: * הליכות חיים * המרכזי - רמת אלחנן * הליגמן * לדרמן * נאות יוסף * משכנות יעקב * דברי שיר * שם אבותי * אוהל משה ורחל - רח' פרל * יד אהרון * שבת אחים * היכל צבי רח' סירקין * אשכנז רח' יעל * בית אריה רח' גרוסברד פינת בעל התניא * שלייכר
---	--	---	---

הזמנות במוקדים עד יום שלישי בערב. [*ללא הזמנה מראש]

המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900

ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

